

Prehľad plnenia úloh a opatrení Národného akčného plánu pre deti na roky 2009-2012
Súhrnná informácia

Materiál „Prehľad plnenia úloh a opatrení Národného akčného plánu pre deti na roky 2009-2012 - Súhrnná informácia“, je súhrnnou správou o plnení úloh vyplývajúcich z Národného akčného plánu pre deti na roky 2009-2012 (ďalej len „Národný akčný plán pre deti“), ktorý bol schválený uznesením vlády Slovenskej republiky č. 94 z 28. januára 2009 (ďalej len „uznesenie vlády Slovenskej republiky č. 94/2009“). Správa dokumentuje plnenie úloh za obdobie rokov 2009 - 2012.

Správa o plnení úloh bola spracovaná na základe podkladov predložených podpredsedom vlády Slovenskej republiky pre vedomostnú spoločnosť, európske záležitosti, ľudské práva a menšiny a určenými ministrami na základe úlohy C.2. uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 94/2009, a na základe podkladov predložených okruhom spolupracujúcich subjektov podľa úlohy D.2. uvedeného uznesenia vlády Slovenskej republiky. Podklady do správy poskytli aj ďalšie oslovené subjekty podieľajúce sa na plnení úloh vyplývajúcich z Národného akčného plánu pre deti - Telekomunikačný úrad Slovenskej republiky, Slovenský výbor pre UNICEF, Spoločnosť priateľov detí z detských domovov Úsmev ako dar.

Nakoľko ide o krátky materiál, bol súhrnný odpočet za roky 2009 až 2011 podrobený spätnej verifikácii údajov zo strany subjektov podieľajúcich sa na plnení úloh akčného plánu a bol aktualizovaný pre rok 2012.

Plnenie úloh

1. Oblasť koordinácie politík a nezávislý mechanizmus na ochranu práv dieťaťa

Strategický cieľ: zlepšenie koordinácie politík na ochranu a výkon práv dieťaťa, dosiahnutie účinnej spolupráce zúčastnených subjektov

Ukazovateľ: existencia národnej autority Výboru ministrov pre deti, existencia nezávislej inštitúcie ochrany práv detí na monitorovanie implementácie Dohovoru v súlade s Parížskymi zásadami

1.a. Úloha inštitucionalizovať koordináciu politík na ochranu práv detí tak, ako to vyplýva z odporúčania Výboru OSN pre práva dieťaťa a z Programového vyhlásenia vlády Slovenskej republiky

Plnenie úlohy bolo realizované prijatím uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 94/2009, ktorým vláda Slovenskej republiky súčasne zriadila Výbor ministrov pre deti ako svoj poradný, kontrolný, iniciatívny a koordinačný orgán vo veciach práv dieťaťa a výkonu práv dieťaťa. Výbor ministrov pre deti bol zriadený s cieľom plniť úlohy v záujme dosiahnutia pokroku Slovenskej republiky pri zabezpečovaní práv dieťaťa ustanovených Dohovorom o právach dieťaťa, zabezpečení toho, aby záujem dieťaťa bol prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí uskutočňovanej verejnými alebo súkromnými subjektmi, a s cieľom zabezpečiť dieťaťu takú ochranu a starostlivosť, aká je nevyhnutná pre jeho blaho.

V súvislosti s reformou poradných orgánov vlády boli existujúce poradné orgány vlády Slovenskej republiky pre oblasť ľudských práv (vrátane Výboru ministrov pre deti) v marci 2011 začlenené do štruktúry novozriadenej Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva národnostné menšiny a rodovú rovnosť (ďalej len „rada vlády“), stáleho poradného orgánu vlády, ktorý vykonáva celoročnú

priebežnú činnosť. Rada vlády je stálym odborným, poradným, koordinačným a konzultatívnym orgánom vlády Slovenskej republiky v oblasti ochrany základných ľudských práv a slobôd, politických a občianskych práv, práv národnostných menšín a etnických skupín, hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv, práv na ochranu životného prostredia a kultúrneho dedičstva, v oblasti práv dieťaťa a presadzovania najlepšieho záujmu dieťaťa, pri presadzovaní zásady rovnakého zaobchádzania a princípu rovnosti vrátane rodovej rovnosti. Rada vlády zaujíma stanoviská k vnútroštátnemu plneniu medzinárodných záväzkov Slovenskej republiky v oblasti ochrany ľudských práv, predovšetkým záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných dohovorov vrátane súvisiacich opčných protokolov ratifikovaných Slovenskou republikou a zmlúv o ľudských právach a základných slobodách, ktorých je Slovenská republika zmluvnou stranou a prerokúvať návrhy správ o ich plnení. Výbory rady majú v rade vlády svojho zástupcu, ktorý reprezentuje dotknutú skupinu osôb, alebo ľudsko-právnu oblasť, vyžadujúcu zvýšenú ochranu. Problematika osôb, vyžadujúcich zvýšenú ochranu pred možným znevýhodnením sa tým v agende štátnych orgánov dostala na vyššiu úroveň. Predsedom Výboru pre deti a mládež sa v rámci novej štruktúry stal minister práce, sociálnych vecí a rodiny, pričom úlohy Výboru pre deti a mládež zabezpečuje Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky.

S účinnosťou od 1. októbra 2012 prešla koordinácia vnútroštátnych ľudskoprávných politík na podpredsedu vlády a ministra zahraničných vecí a európskych záležitostí ako predsedu rady vlády, kým oblasti implementácie týchto politík sú v kompetencii jednotlivých rezortov. Práva dieťaťa budú súčasťou pripravovanej Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike.

Nakoľko záväzky koordinácie politík smerované do oblasti práv detí nie sú ustanovené len Dohovorom OSN o právach dieťaťa, ale aj Dohovorom OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím a jeho Opčným protokolom, je pre napĺňanie práv detí dôležitá aj činnosť Výboru pre osoby so zdravotným postihnutím, ktorý začal od roku 2011 pripravovať nový programový dokument „Národný program rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím“. Systematická práca na príprave dokumentu sa predpokladá v roku 2013 pod gesciou Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky. Ku koncu roka 2012 sa zintenzívnili aj práce na ustanovení koordinačného mechanizmu a národného kontaktného miesta pre vykonávanie Dohovoru.

1.b. Úloha zriadiť nezávislú inštitúciu ochrany práv detí ako osobitný, nezávislý mechanizmus prijímania a preskúmavania sťažností od detí alebo v ich mene, a monitorovania implementácie Dohovoru o právach dieťaťa zodpovedajúci Parížskym zásadám

Na implementácii úlohy sa začalo pracovať bezprostredne po schválení Národného akčného plánu pre deti uznesením vlády Slovenskej republiky č. 94/2009. V bode C.6. uznesenia, vláda Slovenskej republiky uložila podpredsedovi vlády Slovenskej republiky pre vedomostnú spoločnosť, európske záležitosti, ľudské práva a menšiny spoločne s podpredsedom vlády a ministrom spravodlivosti Slovenskej republiky úlohu predložiť v termíne do 31. decembra 2009 na rokovanie vlády Slovenskej republiky analýzu potrebných zmien právnej úpravy verejnej ochrany práv detí podľa Dohovoru o právach dieťaťa a návrh spôsobu právnej úpravy verejnej ochrany práv detí vo vnútroštátnom právnom poriadku. Bod D.1. uvedeného uznesenia vlády Slovenskej republiky zároveň odporučil verejnému ochrancovi práv spolupracovať pri plnení úlohy podľa bodu C.6 uznesenia. Verejný ochranca práv poskytol podpredsedovi vlády pre vedomostnú spoločnosť, európske záležitosti, ľudské práva a menšiny Slovenskej republiky materiál „Zámery novelizácie právnej úpravy činnosti verejného ochrancu práv v súvislosti s pôsobnosťou v oblasti ochrany práv detí“, vrátane návrhu paragrafového znenia novely Ústavy Slovenskej republiky a novely zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv. Záujem o pozíciu verejného ochrancu práv detí prejavilo aj Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, ktoré spracovalo vlastný návrh na zakomponovanie inštitútu verejného ochrancu práv detí do stávajúcej inštitucionálnej štruktúry. Na prípravu analýzy zriadila

sekcia ľudských práv a menšín Úradu vlády Slovenskej republiky pracovnú skupinu. Jedným zo záverov pracovnej skupiny bola požiadavka nevypracovať ďalšiu analýzu potrebných právnych zmien verejnej ochrany práv detí, ktorá je čiastočne súčasťou Národného akčného plánu pre deti na roky 2009-2012, ale koncentrovať sa predovšetkým na otázku odporúčania inštitúcie, ktorá bude túto ochranu zastrešovať. Z diskusie pracovnej skupiny vyplynula potreba zaujatia stanoviska k otázke nevyhnutnosti novelizácie Ústavy Slovenskej republiky v súvislosti s prípadnou zmenou kompetencií verejného ochrancu práv, respektíve možnosti rozšírenia kompetencií verejného ochrancu práv len novelizáciou zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv. V nadväznosti na vyššie uvedené bola Legislatívna rada vlády Slovenskej republiky obratom požiadaná o zaujatie stanoviska k otázke potreby novelizácie Ústavy Slovenskej republiky v súvislosti s úpravou kompetencií verejného ochrancu práv. V stanovisku Legislatívnej rady vlády Slovenskej republiky sa uvádza, že novelizácia ústavy nie je vhodná ani nevyhnutná, keďže súčasné znenie umožňuje verejnému ochrancovi práv chrániť aj práva detí. Výbor pre deti a mládež vo svojom uznesení z októbra 2012 upozornil na pretrvávajúcu absenciu nezávislého mechanizmu na prijímanie a preskúmavanie sťažností od detí alebo v ich mene a monitorovanie implementácie Dohovoru v súlade s Parížskymi princípmi. Zároveň Výbor pre deti a mládež odporučil vláde Slovenskej republiky urýchliť postup prác na vytvorení inštitútu ombudsmana pre deti ako nezávislého mechanizmu na prijímanie a preskúmavanie sťažností od detí alebo v ich mene a monitorovanie implementácie Dohovoru o právach dieťaťa v súlade s Parížskymi princípmi, a jeho začlenenie do organizačnej štruktúry Kancelárie verejného ochrancu práv. Nakoľko deti majú aj problémy, ktoré presahujú súčasnú pôsobnosť verejnej ochrankyne práv, pretože sa odohrávajú skôr v rovine súkromnoprávnej, ako verejnej, Kancelária verejného ochrancu práv od roku 2009 prevádzkuje internetovú stránku www.detskyombudsman.sk. Aj mnoho ďalších aktivít vykonáva verejná ochrankyňa práv v záujme ochrany práv detí. Napriek všetkým týmto snahám súčasná personálna kapacita, ako ani materiálne zabezpečenie jej Kancelárie nepostačuje na dostatočné uplatňovanie práv dieťaťa vo všetkých oblastiach. Úloha zriadiť nezávislú inštitúciu ochrany práv detí bude prenesená do nadväzujúceho Národného akčného plánu pre deti, pričom budú využité poznatky získané analýzou situácie v období odpočtovaného Národného akčného plánu pre deti.

2. Prierezové úlohy a opatrenia

Strategický cieľ: Zefektívnenie všeobecných opatrení pre implementáciu dohovoru a dosahovanie pokroku v dodržiavaní všeobecných princípov ochrany práv detí

Ukazovateľ: schopnosť preukázateľne (podľa konkrétnych indikátorov k čiastkovým úlohám) informovať o pokroku pri implementovaní čl. 2,3,4,6,7,8,12,13-17,19,37a,42 Dohovoru o právach dieťaťa

Okruh všeobecných opatrení možno rozdeliť do siedmich tematických okruhov – alokácia finančných prostriedkov; zber údajov; rozširovanie Dohovoru o právach dieťaťa, zlepšovanie povedomia o právach dieťaťa a spolupráca s občianskou spoločnosťou; telesné tresty; nediskriminácia; najlepší záujem dieťaťa; rešpektovanie názorov dieťaťa.

Vzhľadom na prierezový charakter všeobecných opatrení je plnenie úloh spojených s ich implementáciou (v porovnaní s odpočtom v ďalších tematických okruhoch Národného akčného plánu pre deti na roky 2009-2012) v predkladanom materiáli dokumentované podrobnejšie.

2.1. Úloha navrhnúť a následne realizovať spôsob sledovania vyčlenených zdrojov štátneho rozpočtu alokovaných na implementáciu ekonomických, sociálnych a kultúrnych práv dieťaťa s osobitným dôrazom na najzraniteľnejšie skupiny detí vrátane rómskych detí.

Plnenie úlohy bolo stanovené s výhľadom do konca roka 2012, pričom indikátorom plnenia mala byť možnosť sledovania vynaložených zdrojov štátneho rozpočtu na implementáciu práv dieťaťa vo všetkých kapitolách štátneho rozpočtu. Okruh zodpovedných subjektov bol s ohľadom na predmet úlohy zadaný široko, bez určenia zodpovedného koordinátora však plnenie úlohy nebolo zo strany žiadneho z označených subjektov v sledovanom období iniciované.

Aktuálne nie je dohodnutý spôsob sledovania vyčlenených zdrojov štátneho rozpočtu alokovaných na implementáciu politik pre deti vo všetkých oblastiach, čiastkovo však Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky sleduje vývoj základných ukazovateľov podprogramu starostlivosť o ohrozené deti.

V rezorte kultúry sa v rámci dotačného systému Ministerstva kultúry Slovenskej republiky projekty nesledujú podľa toho, či bola podpora určená na kultúre aktivity detí a mládeže patriace k znevýhodneným skupinám obyvateľstva. Medzi stále priority Ministerstva kultúry Slovenskej republiky však patria projekty zamerané na prácu a komunikáciu s deťmi. Vzhľadom k tomu, že tieto činnosti sú bežnou činnosťou organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti Ministerstva kultúry Slovenskej republiky, nie je možné ich vyčleniť z činností jednotlivých organizácií a zabezpečiť im finančné krytie zo samostatného zdroja.

Konkrétnu finančnú alokáciu je možné identifikovať vo vzťahu k činnosti Rozhlasu a televízie Slovenska, kde napr. na základe dodatkov k zmluve so štátom na rok 2012 boli zo štátneho rozpočtu poskytnuté finančné prostriedky na realizáciu programového záväzku pre oblasť televízneho vysielania určené na realizáciu nových programov vo verejnom záujme pre maloletých do 18 rokov (napr. v roku 2012 šlo o výrobu 3 zábavno-vzdelávacích programových cyklov pre najmenšie deti predškolského a školského veku a magazínový cyklus pre dospelujúcu mládež zameraný na aktuálne problémy - závislosti, dospelovanie a pod). Na realizáciu nových pôvodných programov vo verejnom záujme v oblasti rozhlasového vysielania bolo Rozhlasu a televízii Slovenska pre rok 2012 poskytnutých 3 mil. eur, z ktorých bolo 345 600 eur určených na programy pre maloletých do 18 rokov. Finančné prostriedky boli určené na výrobu výchovných, vzdelávacích a zábavných programových cyklov, ako aj na dramatické programy (rozprávky a hry pre mládež), medzi ktorými boli aj rozprávky v maďarskom, ukrajinskom a rusínskom jazyku. V oblasti audiovizie bolo prostredníctvom Audiovizuálneho fondu podporených viacero projektov zameraných na tvorbu hraných a animovaných audiovizuálnych diel primárne určených maloletému divákovi.

2.2. Úloha prehodnotiť a doplniť štatistické sledovania v súlade s odporúčaniami Výboru OSN pre práva dieťaťa (tak, aby mohli slúžiť ako základ pre hodnotenie pokroku dosiahnutého pri realizácii práv dieťaťa a ako východisko tvorby politik na implementáciu Dohovoru o právach dieťaťa), **zber údajov a štatistické sledovania systémovo prispôsobiť kategorizácii EÚ a OSN** (tak, aby umožňovali komparáciu dosiahnutého pokroku v oblasti zdravia, sociálnej situácie a demografického vývoja v krajine), **úloha navrhnúť systém a metódu zberu a analýzy údajov o deťoch**, ktoré sú príslušníkmi národnostných menšín (rasa, etnický pôvod) a pre ktoré sú vykonávané opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a **úloha rozšíriť rezortný informačný systém o oblasť sledovania údajov v oblasti sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.**

V minulom období pokračovalo úsilie o vytvorenie koncepcie zberu dát predovšetkým prostredníctvom aktivít pracovnej skupiny zriadenej pri Kancelárii splnomocnenca pre rómske komunity na vypracovanie východísk národnej koncepcie zberu dát. Vzhľadom na naliehavosť zlepšenia zberu štatistických dát členených podľa znakov, ktoré môžu byť dôvodom diskriminácie i v záujme zvýšenia efektivity prešla táto pracovná skupina pod gesciu podpredsedu vlády pre ľudské práva a národnostné menšiny v rámci štruktúry Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť. Pre dlhodobé prekážky pri hľadaní riešenia v rámci

uvedeného zámeru realizovala úlohu sekcia rovnakého zaobchádzania a rodovej rovnosti na Úrade vlády Slovenskej republiky v rámci rozsiahleho celoročného projektu podporeného z programu Európskej komisie PROGRESS 2011. Jednou z jeho priorít bola analýza potrieb v oblasti zhromažďovania relevantných údajov na pravidelný priebežný monitoring dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania (vrátane údajov týkajúcich sa etnicity či príslušnosti k autochtónnym či neautochtónnym menšinám, sexuálnej orientácie, sociálneho statusu a pod.). Cieľom tohto projektu bola identifikácia potrieb v oblasti zhromažďovania relevantných údajov o dodržiavaní zásady rovnakého zaobchádzania s osobitným zreteľom na sociálne vylúčenie, sumarizácia existujúcich nástrojov na meranie, možnosti ich hlbšieho využitia, vývoj nových indikátorov a nových metód zberu dát na mapovanie situácie v danej oblasti, vytvorenie platformy na odbornú diskusiu k téme zhromažďovania údajov a ich zavedenie do praxe a návrh odporúčaní politik a metodológií pre potreby zhromažďovania relevantných údajov. Na aktivity projektu má nadviazať Multidisciplinárna pracovná skupina rady vlády k vypracovaniu metodológie zberu dát o veku, pohlaví, príslušnosti k národnostnej menšine alebo etnickej skupine alebo o iných charakteristikách.

Z ustanovenia § 73 ods. 1 písm. u) zákona č. 305/2005 Z. z. vyplynula pre Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny povinnosť prevádzkovať a rozvíjať v rámci jednotného informačného systému v oblasti sociálnych vecí a služieb zamestnanosti jednotný prepojený systém zhromažďovania, spracovávania a prenosu informácií, ako aj sledovania procesov v oblasti sprostredkovania náhradnej rodinnej starostlivosti. Informačný systém, ktorý bol nazvaný IS KIDS, bol vytvorený a sprístupnený pre úrady práce, sociálnych vecí a rodiny a Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny od 1. januára 2010. V súčasnosti IS KIDS umožňuje všetkým zamestnancov na oddeleniach sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately vstupovať do systému a evidovať do IS KIDS údaje zo spisových dokumentácií detí. V januári 2010 pokračovali školenia zamestnancov oddelení sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately tak, aby z každého zo 79 pracovísk úradov práce, sociálnych vecí a rodiny bol preškolený aspoň jeden zamestnanec. Po zavedení reálnej prevádzky boli všetkým úradom práce, sociálnych vecí a rodiny stanovené úlohy - zjednotiť zdvojené spisové dokumentácie detí za predchádzajúce roky, viesť pre jednu rodinu spis pod jedným číslom, povinnosť evidovať všetky činnosti vykonané pre maloleté deti prostredníctvom programu KIDS.

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky zadalo Inštitútu pre výskum práce a rodiny v roku 2009 úlohu zrealizovať *výskumnú úlohu „Návrh systému metód zberu a analýzy údajov o deťoch, ktoré sú príslušníkmi národnostných menšín (rasa, etnický pôvod) a pre ktoré sú vykonávané opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately (implementácia odporúčaní Výboru pre práva dieťaťa OSN z 8. júna 2007 – 19, 20, 44c, 46) - Možnosti využitia a zberu etnických dát v sociálnoprávnej ochrane a kuratele detí.“* Výsledky výskumnej úlohy slúžia ako argumentačná báza pre napĺňanie úloh v oblasti zberu etnických dát z oblasti sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Správa Inštitútu pre výskum práce a rodiny uvádza alternatívy metód zberania etnických dát o deťoch, ktoré sa nachádzajú v zariadeniach sociálnoprávnej ochrany. Zdôrazňuje etický aspekt zberu, zhrňuje argumenty zástancov zberu v polemike s odporcami, ktorí upozorňujú aj na možné zneužitie a riziká. Závery v správe konštatujú nutnosť súhlasu od respondentov/tiek, poskytnutie anonymity pri získavaní údajov tohto typu, rešpektovanie zákona o ochrane osobných údajov a zabezpečenie, aby sa výsledné údaje nemohli dať priradiť ku konkrétnym ľuďom. Okrem toho je Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky viazané záväzkami podporovať systematický výskum zameraný na životné podmienky osôb so zdravotným postihnutím (vrátane detí so zdravotným postihnutím). V rokoch 2008-2012 ministerstvo financovalo predovšetkým výskum na úseku dlhodobej starostlivosti a monitoringu dopadov novej právnej úpravy sociálnych služieb a výskum v oblasti zamestnávania osôb so zdravotným postihnutím, vrátane ich podpory po ukončení prípravy na povolanie. Ministerstvo sa prostredníctvom Inštitútu pre výskum práce a rodiny priamo zapája do európskeho monitoringu politik zdravotného postihnutia (projekt ANED – Academic Network of European Disability Experts), či do vyhodnocovania

inkluzívnych politík zameraných na deti a mladých ľudí so zdravotným postihnutím v gescii Nadácie pre zlepšovanie životných a pracovných podmienok v Dubline.

Sekcia legislatívy Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky informovala o úlohe sekciu justičnej informatiky a štatistiky, ktorá v tomto smere doplnila štatistické sledovania v parametri „pohlavie“. Od 1. januára 2011 sa u poškodeného – dieťaťa – eviduje konkrétny vek a pohlavie. Parameter „národnosť“ je možné v súčasnosti v štatistickom liste sledovať u poškodenej dospeléj ženy a poškodeného dospelého muža. Sekcia informatiky a riadenia projektov eviduje v rámci trestného konania:

- a) v prípade páchatel'ov trestných činov - či bol mladistvý, či bol rómskej národnosti, aké mal vzdelanie, sociálnu skupinu, pohlavie.
- b) v prípade poškodeného – či trestným činom bolo v postavení poškodenej osoby dieťa do 18 rokov.

Z hľadiska zberu údajov Ústav informácií a prognóz školstva pravidelne zbiera údaje a monitoruje realizáciu výchovy a vzdelávania, dodržiavanie ľudských práv v školskom prostredí, ako aj údaje o systematickej práci s deťmi a mládežou v oblasti neformálneho vzdelávania detí a mládeže, vrátane voľnočasových aktivít a pravidelnej záujmovej činnosti. Ústav informácií a prognóz školstva dlhodobu sleduje aj ukazovateľ pravidelnej školskej dochádzky a počty neospravedlnených vyučovacích hodín z hľadiska druhu a typu škôl, podľa regiónov Slovenska, ako aj z hľadiska časového porovnania, pričom realizuje aj analýzy záškoláctva a problémového správania u žiakov základných škôl a stredných škôl podľa krajov a okresov.

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky pre vlastnú potrebu zbiera štatistické údaje v rámci štatistiky kultúry, ktorú každoročne uverejňuje na svojej webovej stránke.

2.3. Úloha spracovať komplexný program rozširovania informácií o Dohovore zameraný na porozumenie všetkých ustanovení Dohovoru dospelými a deťmi a úloha zahrnúť vo všetkých systémoch prehlbovania kvalifikácie a celoživotného vzdelávania všetkých profesijných skupín, ktoré pracujú pre deti a s deťmi oblasť znalostí o všetkých ustanoveniach dohovoru.

Výbor ministrov pre deti neinicioval v období svojho pôsobenia pracovné stretnutie k rozpracovaniu komplexného programu rozširovania informácií o dohovore, úloha bola naďalej realizovaná čiastkovo, bez zabezpečenia komplexného a koordinovaného prístupu.

Odbor rozvoja rezortných ľudských zdrojov Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky v spolupráci so zástupcami Spoločnosti priateľov detí z detských domovov Úsmev ako dar a za účasti zástupcov rôznych profesijných skupín ako aj sudcov vybavujúcich agendu maloletých detí, každoročne organizuje **pracovné stretnutie venované oblasti rodinného práva**. Plnenie uvedenej úlohy zabezpečuje aj Justičná akadémia, vzdelávacia inštitúcia s celoštátnou pôsobnosťou pre rezort spravodlivosti a Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky. Justičná akadémia zabezpečuje, organizuje a vykonáva vzdelávanie sudcov, prokurátorov, právnych čakatel'ov prokuratúry, justičných čakatel'ov a súdnych úradníkov. Účasť na vzdelávacích aktivitách pre sudcov a prokurátorov je dobrovoľná. Nezávislosť vzdelávacej inštitúcie je jednou zo základných garancií nezávislosti súdnictva. Pri vypracúvaní **študijných ročných plánov vzdelávania** sa jednotlivé katedry práva riadia návrhmi lektorov katedier na pravidelných stretnutiach, návrhmi Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky, námetmi súdov, návrhmi jednotlivých účastníkov seminárov (formou anonymných dotazníkov) ako aj v legislatívnom procese aktuálne vykonanými novelizačnými zmenami. Podľa **Koncepcie vzdelávania Justičnej akadémie** sú do vzdelávania pravidelne zahrnuté ako samostatný cyklus prednášky z rodinného práva. Seminára pre vyšších súdnych úradníkov v sídle krajských súdov prebiehajú okrem iného aj na tému rodinné právo – osvojenie, styk s cudzinou. Uvedená oblasť vzdelávania je zahrnutá aj v štátnych vzdelávacích programoch, ktoré sú základným pedagogickým

dokumentom pre **stredné odborné školy Policajného zboru**. V rámci ďalšieho vzdelávania príslušníkov Policajného zboru je táto problematika zapracovaná aj v školských vzdelávacích programoch Akadémie Policajného zboru v Bratislave a v kompetencii jednotlivých útvarov Policajného zboru sa k danej problematike vykonávajú aj odborné kurzy a školenia.

Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky v Minimálnom štandarde pre špecializačný študijný program v špecializačnom odbore pediatria stanovilo samostatnú kapitolu na vzdelávanie pre lekárov o právach dieťaťa, vyplývajúcich z Dohovoru o právach dieťaťa, ktorý je súčasne kmeňovým vzdelávacím špecializačným programom, na ktorý nadväzujú všetky subšpecializačné študijné programy zamerané na vzdelávanie lekárov na poskytovanie zdravotnej starostlivosti deťom a dorastu. Získanie vedomostí o právach dieťaťa je **taktiež zakomponované v študijnom programe pre zdravotnícke povolanie** sestra, pôrodná asistentka, zdravotnícky asistent ako aj v ďalších vzdelávacích programoch, napr. ošetrovateľská starostlivosť v komunite.

Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky zabezpečil v spolupráci s mimovládnyimi organizáciami obsahovo, metodicky, organizačne a lektorsky tréning pedagogických pracovníkov vybraných 80 materských škôl v používaní **učebnej pomôcky a výchovno-preventívneho programu proti násiliu „Srdce na dlani“**. Účastníci tréningu boli najmä z Bratislavského a Banskobystrického samosprávneho kraja. Na prehlbovanie kvalifikácie učiteľov, výchovných poradcov, školských psychológov a psychologov, koordinátorov prevencie, sociálnych pedagógov bola taktiež vytvorená **metodická príručka „Intervencie pracovníkov pomáhajúcich profesií pri riešení problémov a porúch detí v správaní s dôrazom na rozvíjanie ich sociálno-emocionálnej a morálnej zrelosti“**. Metodická príručka obsahuje teoretické a praktické poznatky týkajúce sa porúch detí v správaní, príčin problémov, agresie, násilia a šikanovania detí, zvlášť syndrómu Attention Deficit Hyperactivity Disorder (ADHD), odporúča vhodné postupy pri riešení problémov a porúch správania u detí (napr. diagnostiky, intervencií, spolupráce školy a rodiny, možností rozvíjania sociálnych zručností v práci pomáhajúcich profesií, prevencie a preventívnych programov, rozvoja sociálno-emocionálnej a morálnej zrelosti detí) a upozorňuje na niektoré vybrané aktivity a cvičenia určené na rozvíjanie sociálno-emocionálnych a morálnych zručností. Predkladá konkrétne návrhy na prácu a aktivity s deťmi a dospelými.

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky vo všetkých svojich výstupoch akcentuje význam výchovy a vzdelávania pre širokú rodičovskú verejnosť. Ministerstvo poskytuje všetky relevantné informácie, ktoré podporujú význam vzdelávania a výchovy na portáli ministerstva, ako aj prostredníctvom portálu www.iedu.sk. Minister školstva, ako aj ostatní vedúci zamestnanci ministerstva priebežne realizujú tlačové besedy, konferencie a stretnutia aj so zástupcami rodičovskej verejnosti. Snaha o zvyšovanie povedomia rodičov o význame vzdelávania sa akcentuje v regionálnom školstve aj v rámci pravidelných rodičovských stretnutí a stretnutí združení rodičov a priateľov školy v materských, základných a stredných školách.

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky pripravilo v roku 2009 **Koncepciu mediálnej výchovy v Slovenskej republike v kontexte celoživotného vzdelávania**, ktorú vláda Slovenskej republiky schválila na svojom zasadnutí dňa 16. decembra 2009. Mediálna výchova je prostriedkom, ktorý formuje ovládanie základných psychologických, vedomostných a technických zručností tak detí a mládeže, ako aj dospelaj populácie a súčasne prostriedkom eliminácie generačných rozdielov a sociálneho vylúčenia, ktorý zabezpečuje predpoklady pre prístup každého jednotlivca k médiám a novým komunikačným technológiám. V rámci kompetencií Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky šírilo informácie aj v rámci rezortu kultúry. Národné osvetové centrum plní úlohu metodického a vzdelávacieho pracoviska pre rezort kultúry a systematicky realizuje vzdelávanie pracovníkov regionálnych a krajských osvetových stredísk aj v oblasti problematiky detí a mládeže.

Koncepcia integrácie cudzincov schválená uznesením vlády Slovenskej republiky č. 338 dňa 6. mája 2009, kladie dôraz na vzdelávanie detí cudzincov, ich zaradeniu do vzdelávacieho procesu a oboznamovaniu sa s väčšinovou spoločnosťou. Plnenie úloh Koncepcie integrácie cudzincov je priebežne vyhodnocované – aktuálne sú k dispozícii dve súhrnné správy publikované na webovej stránke Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky.

Oblasť znalostí o všetkých ustanoveniach Dohovoru o právach dieťaťa a jeho opčných protokolov bola zahrnutá do **Plánu vzdelávania zamestnancov** Ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky, a to v rámci prehĺbovania kvalifikácie štátnych zamestnancov oddelenia bezpečnosti cestnej premávky ministerstva, ktorých súčasťou činností štátnozamestnaneckého miesta je práca pre deti a s deťmi. Ministerstvo v rámci profesijného vzdelávania pre štátnych zamestnancov v oblasti problematiky bezpečnosti cestnej premávky pre prácu s deťmi a pre deti, zabezpečilo v spolupráci so vzdelávacou inštitúciou konferencie „Bezpečnosť v cestnej premávke“ a „Bezpečnosť dopravy na pozemných komunikáciách“.

Dodržiavanie práv dieťaťa zabezpečuje rezort ministerstva obrany tým, že výcvikové a učebné programy príslušníkov ozbrojených síl Slovenskej republiky z oblasti práva ozbrojeného konfliktu a humanitného práva presadzujú zásadu ľudského zaobchádzania s deťmi ako obeťami vojnového konfliktu a plnením záväzkov, ktoré vyplývajú pre Slovenskú republiku z medzinárodných zmlúv ľudsko-právneho charakteru, ktorými je Slovenská republika viazaná.

Štatistický úrad Slovenskej republiky plní úlohu v rámci svojej pôsobnosti šírením štatistických informácií za jednotlivé štatistické domény formou verejne dostupnej štatistickej databázy SLOVSTAT, vlastnými publikáciami, tlačovými besedami a príspevkami na vybraných národných a medzinárodných konferenciách a seminároch.

Jednou z priorít dotačného programu úradu vlády Slovenskej republiky (do roku 2012) bolo presadzovanie, podpora a ochrana základných práv a slobôd, výchovy a vzdelávania k ľudským právam, právam národnostných menšín, práv detí, práv osôb so zdravotným postihnutím, práv iných zraniteľných skupín a rodovej rovnosti. V roku 2011 boli na priamu podporu rozširovania dohovoru a zlepšovania povedomia o dohovore podporené dva projekty Slovenského výboru UNICEF, a to **projekt Povedz mi svoj názor, budem ťa počúvať**, ktorého hlavným cieľom bolo začlenenie detských práv do bežného života detí - poznať, využiť a porozumieť právu "byť vypočutý" a **projekt Junior Ambasádori pre práva detí**. **Projekt Škola priateľská k deťom** je postavený na uplatňovaní základných princípov Dohovoru v školskom prostredí. Približne 100 škôl ročne (materské školy, základné školy, stredné školy) má za úlohu okrem zaradenia práv detí do školských osnov, oboznámenia ohľadne práv detí ich rodičov, ich participácie na školskom dianí, zmeny prístupu a spôsobu výučby (v zmysle „pre najlepšiu záujem dieťaťa“) preškoliť celý školský personál (20 škôl ročne školia priamo zamestnanci UNICEF, pričom školením prejdú všetci zamestnanci vrátane nepedagogického personálu ako kuchárky, školníci, vychovávateľia, upratovačky. Programom a podporou zo strany UNICEF (metodické príručky o právach dieťaťa a ich výučbe, plagáty, osvetové materiály) je zámerom docieľiť, aby práva detí poznal každý člen školskej komunity, vedel s nimi narábať (ako deti tak i dospelí) a školské prostredie sa tak stalo prístupom všetkých zúčastnených priateľskejšie pre deti. **Iniciatíva CHIPS** je konkrétne zameraná na rozvoj vzájomnej pomoci a podpory medzi deťmi. Projekt sa tak opiera hlavne o znalosti práv dieťaťa a stavia na skúsenosti že deti sa so svojimi problémami najčastejšie zdôveria svojim vrstovníkom. Cieľom je preventívne pôsobenie proti negatívnym javom ako sú šikanovanie, závislosti, neschopnosť zvládať učive, rozvoj zdravého sebavedomia či formovanie životných hodnôt. Do projektu sú intenzívne zapojení pracovníci oddelení poradenstva v oblasti sociálneho vývinu a prevencie centier pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie v Nitre, Nových Zámkoch, Šali, Pezinku, Bratislava III., IV. a V. **Program Linka detskej istoty** zastrešuje ako dištančné poradenstvo (detská linka, rodičovská linka, sociálno-právna poradňa, v spolupráci s OZ zodpovedne.sk bezpečnosť na internete - život detí vo virtuálnom svete), tak aj osobné intervencie a preventívne programy. V rámci svojej dlhoročnej systematickej činnosti,

poskytovania konzultácií a poradenstva všetkým volajúcim deťom, ako i pri práci s dospelými (členmi rodiny) ktorí sa na Linku obracajú aplikuje princípy Dohovoru, postupuje na základe uplatňovania práv detí ako i oboznamuje zúčastnených o existencii práv dieťaťa. V rámci jednorazových aktivít poskytuje prednášky ohľadne porušovania a uplatňovania práv detí aj profesionálom pracujúcim s deťmi (školenia psychológov, policajtov, pediatrov). **Program CESTA** poskytuje služby rodinám, rodičom a deťom, ktoré sa ocitli alebo sú dlhodobo v nepriaznivej životnej situácii – hmotnej a sociálnej núdzi, ktorú už nedokážu riešiť vlastnými silami. Cieľom poskytovaných programov je mobilizácia vlastných – prirodzených zdrojov rodiny, zvyšovanie osobnostných kompetencií jej jednotlivých členov a súčasťou je tiež šírenie informácií o právach dieťaťa. Cieľovou skupinou centra sú rodiny s deťmi do 18 rokov žijúce na území Bratislavského samosprávneho kraja.

Presadzovanie a dodržiavanie práv dieťaťa patrilo medzi prioritné témy Kancelárie verejného ochrancu práv, osobitne v kontexte realizácie **Projektu detských spolupracovníkov verejného ochrancu práv - detských ombudsmanov**. Cieľom projektu bolo zvyšovanie právneho vedomia a informovanosti o právach zaručených Dohovorom o právach dieťaťa. V rámci stretnutia detských ombudsmanov dňa 1. júna 2009, bol spustený **webový portál www.detskyombudsman.sk**. Cieľom zriadenia portálu bolo nielen detským ombudsmanom, ale všetkým deťom priblížiť ustanovenia Dohovoru o právach dieťaťa. Pri príležitosti 20. výročia prijatia Dohovoru o právach dieťaťa a jeho ďalšieho rozširovania medzi deťmi, odbornou a laickou verejnosťou, organizovala Kancelária verejného ochrancu práv **detskú konferenciu "Práva dieťaťa očami detí"**. Kancelária verejného ochrancu práv každoročne zameriavala svoju propagačnú a informačno-vzdelávaciu činnosť aj na vzdelávanie širokej verejnosti. Bolo zrealizovaných mnoho stretnutí s občanmi, deťmi, študentmi i pedagógmi. Prostredníctvom distribúcie informačných materiálov, či pravidelnej aktualizácie internetovej stránky verejného ochrancu práv boli šírené informácie o poslaní verejného ochrancu práv, o jeho pôsobnosti, ako i o poznatkoch z rôznych oblastí výkonu jeho činnosti. Od začiatku svojej činnosti spolupracoval verejný ochranca práv so školami a zariadeniami pre deti a mládež. V rámci **projektu „Verejný ochranca práv deťom a mládeži“**, ktorý sa uskutočňoval už od roku 2004, organizoval stretnutia a besedy s deťmi a mládežou, ako aj s pedagógmi. Diskutoval s nimi o postavení verejného ochrancu práv v právnom poriadku Slovenskej republiky a o aktuálnych problémoch v spoločnosti, oboznamoval ich so základnými právami a slobodami a možnosťami ich uplatňovania a ochrany. Aj verejná ochrankyňa práv po svojom nástupe do funkcie v marci 2012 pokračovala vo výchove a informovaní detí nielen o ich právach ustanovených Dohovorom, ale aj o ich povinnostiach, ktoré právny poriadok ustanovuje. Za týmto účelom sa zúčastňovala odborných stretnutí, odborných debát a rôznych iných podujatí. Kancelária a detskí ombudsmani sa zapojili aj do **aktivít Európskej siete detských ombudsmanov (ENOC) a do nadnárodného projektu ENYA (Elektronické fórum pre mladých spolupracovníkov ombudsmanských inštitúcií)**, ktorého zámerom je vytvoriť deťom väčší priestor pre vyjadrenie a zviditeľnenie ich názoru, a to na medzinárodnej úrovni. Pre nedostatok finančných prostriedkov Kancelária v roku 2012 zaplatila iba polovicu členského poplatku (500 EUR). ENOC to zatiaľ akceptovala. Nerieši to ale opakovanú neúčast verejnej ochrankyne práv, či ňou povereného zamestnanca na pracovných stretnutiach, seminároch a konferenciách realizovaných v rámci ENOC, vrátane výročnej konferencie, ako aj v rámci nadnárodného projektu ENYA, ktorej dôvodom je nedostatok finančných prostriedkov. Aj táto spolupráca bola obmedzená na výmenu informácií a na poskytovanie podkladov v oblasti ochrany práv detí a na spoluúčasť na vytváraní a podpore spoločných stanovísk ENOC v oblasti práv detí – v roku 2012 so zameraním najmä na práva detí nachádzajúcich sa v náhradnej starostlivosti v inštitúciách, ale aj práva detí ktoré sa dostanú do konfliktu/sporu s právom, či kriminalitu mladistvých.

Téme práv dieťaťa venuje Slovenské národné stredisko pre ľudské práva pozornosť tak v rámci vzdelávacích aktivít určených pre deti a mládež ako aj v rámci vzdelávacích aktivít určených pre dospelú populáciu, najmä pre ľudí, ktorí pracujú s deťmi. V roku 2009 pripravilo **vzdelávacie moduly** pre témy nediskriminácia, základné práva a slobody vrátane práv dieťaťa. Vytvorené moduly boli

určené pre cieľové skupiny detí a mládeže (pre základné školy, stredné školy, praktické školy), Vzdelávacie moduly pozostávajú z manuálu, pripravených podkladov k prednáškam, základnej prezentácie (MS PowerPoint), databázy hier a modelových situácií, vzorových otázok do diskusie a pod. V rokoch 2009 až 2010 Slovenské národné stredisko pre ľudské práva začalo so sériou vzdelávacích sústrezení pre policajtov útvarov služby hraničnej a služby cudzineckej polície Slovenskej republiky. Obsahom vzdelávacích podujatí boli aj práva dieťaťa a azylová problematika v kontexte práv dieťaťa. Pri príležitosti Medzinárodného dňa detí (2012) Slovenské národné stredisko pre ľudské práva pripravilo verejnú diskusiu pre deti a odborníkov pracujúcich s deťmi. Okrem verejnej diskusie, určenej pre deti aj profesijné skupiny pracujúce s deťmi, koncom roka pripravilo nový **ponukový list vzdelávacích podujatí pre základné a stredné školy**, v rámci ktorého sú práva detí samostatnou témou. Z ponúkaných piatich tém, je práve o tému práva dieťaťa najmenší záujem. Školy prejavujú väčší záujem o tému Ľudské práva (všeobecne) a o tému Nediskriminácia (v rámci témy je venovaná pozornosť aj diskriminácii detí).

2.4. Telesné tresty

Úloha zvážiť spôsob implementovania zásady nulovej tolerancie k telesným trestom a iným hrubým alebo ponižujúcim formám trestania v každom prostredí, vrátane rodiny, prehodnotiť v tomto smere právne predpisy v relevantných oblastiach a zabezpečiť informačnú kampaň v pôsobnosti rezortov k používaniu alternatívnych nenásilných foriem výchovy v rodine rešpektujúcich úctu k dieťaťu a podporujúcich rodičovskú autoritu. Spolupracovať pri vypracúvaní, zavádzaní a evaluácii politík, právnych predpisov, stratégií a spracúvaní analýz a pod. v oblasti sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately s obcami, vyššími územnými celkami, neštátnymi subjektmi pôsobiacimi v oblasti ochrany práv detí a s deťmi pre ktoré sú vykonávané opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Aktívne spolupracovať pri vybavovaní podnetov maloletých obsahujúcich porušovanie ich práv. Monitorovať a účinne podporovať kvalitu poskytovaných služieb novozavádzanej linky 116111.

Plnenie úlohy je stanovené výhľadovo, pričom progres zaznamenala oblasť sociálnoprávnej ochrany. Podľa ustanovenia § 7 zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele, ktorým Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky s účinnosťou od 1. januára 2009 taxatívne upravilo **tzv. nulovú toleranciu k telesným trestom** („pri vykonávaní opatrení podľa tohto zákona je zakázané používať všetky formy telesných trestov na dieťaťu a iné hrubé alebo ponižujúce formy zaobchádzania a formy trestania dieťaťa, ktoré mu spôsobujú alebo môžu spôsobiť fyzickú ujmu alebo psychickú ujmu“). Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov pripúšťa pri poskytovaní sociálnych služieb výnimku v prípadoch, kedy je ohrozený život alebo zdravie prijímateľa alebo iných fyzických osôb.

V zmysle uvedeného zákona **je každý povinný upozorniť orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na porušovanie práv dieťaťa**. Ak je orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately upozornený na použitie hrubých alebo ponižujúcich foriem zaobchádzania a foriem trestania dieťaťa, alebo ak pri výkone opatrení podľa tohto zákona zistí ich použitie rodičom alebo osobou, ktorá sa osobne stará o dieťa, je povinný, v závislosti od ich povahy a závažnosti, uplatniť niektoré z opatrení podľa tohto zákona. **Dieťa má právo požiadať o pomoc** pri ochrane svojich práv orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately iný štátny orgán ktorý je príslušný chrániť práva a právom chránené záujmy dieťaťa, zariadenie, obec, vyšší územný celok, akreditovaný subjekt, školu, školské zariadenia poskytovateľa zdravotníckej starostlivosti pričom všetky tieto subjekty sú povinné poskytnúť dieťaťu okamžitú pomoc pri ochrane jeho život a zdravia, vykonať opatrenia na zabezpečenie jeho práv a právom chránených záujmov a to i sprostredkovaním takejto pomoci. To platí aj vtedy ak dieťa nemôže vzhľadom na vek a rozumovú vyspelosť požiadať o pomoc samo ale prostredníctvom tretej osoby.

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky v roku 2010 realizovalo **informačnú kampaň o používaní alternatívnych foriem výchovy**, či posilňovaní rodičovských práv. Do detských domovov, na všetky úrady práce, sociálnych vecí a rodiny boli distribuované materiály z programu Rady Európy Buduj Európu pre deti a s deťmi, a tiež, ktoré sa týkali kampane proti páchaní sexuálneho násillia na deťoch a zákazu telesných trestov. Okrem iného tieto aktivity mali zvýšiť záujem a posilniť alternatívne prorodinné formy výchovy. Takisto metodici na Odbore psychologických služieb Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny boli vybavení materiálmi, ktoré majú okrem iného slúžiť pre potreby metodických dní a usmerňovania psychológov na referátoch psychologických služieb a psychológov detských domovov.

Reakciou na články 16 a 19 Dohovoru o právach dieťaťa bolo pri tvorbe **zákona o rodine ustanovenie § 30 ods. 3**, podľa ktorého *„rodičia majú právo použiť pri výchove dieťaťa primerané výchovné prostriedky tak, aby nebolo ohrozené zdravie, dôstojnosť, duševný, telesný a citový vývoj dieťaťa.“* Súčasťou rodičovských práv a povinností je aj sústavná starostlivosť a dôsledná starostlivosť o výchovu, zdravie, výživu a všestranný vývoj dieťaťa. Pri výchove dieťaťa patria rodičom tiež práva, ktorými môžu v primeranom rozsahu nútiť dieťa plniť si svoje povinnosti a tým spolupracovať na výchove. Množstvo a druhy výchovných prostriedkov ponecháva zákon o rodine na voľbe rodičov, obmedzuje ich však mierou primeranosti. Primeranosť je pri ich uplatňovaní prvoradá a jej prekročenie má následky v rovine rodinnoprávnej a aj v rovine trestnoprávnej. V rovine rodinnoprávnej ide o možnosť pozbavenia rodičovských práv a povinností, prípadne odobratie dieťaťa. Miernejšie, preventívno – sankčné opatrenia, sú obsiahnuté v ustanovení § 37 zákona o rodine (výchovné opatrenia). Trestný zákon reaguje na problematiku násillia páchaného na deťoch najmä osobitnými skutkovými podstatami v oblasti trestných činov proti rodine a mládeži (§ 208 Týranie blízkej a zverenej osoby). Pri spáchaní trestného činu ublíženia na zdraví dieťaťa - v postavení chránenej osoby - dochádza k zvýšeniu trestnej sadzby. Vláda Slovenskej republiky schválila na svojom rokovaní dňa 14. januára 2009 Návrh legislatívneho zámeru Občianskeho zákonníka. Rekodifikačná komisia, ktorá vypracovala návrh zámeru, sa zaoberala aj otázkou zákazu telesných trestov pri uplatňovaní rodičovských práv a povinností so zreteľom na výchovu detí a v II. časti návrhu nového Občianskeho zákonníka (Rodinné právo) v treťom diele o právach a povinnostiach rodičov a detí pod rubrikou „Výchova maloletého dieťaťa“ navrhla pracovné znenie zohľadňujúce záväzok zákazu telesných trestov pri uplatňovaní rodičovských práv a povinností, ktoré bude predmetom vnútornej oponentúry v rámci rekodifikačnej komisie a následne bude inkorporované do prvého návrhu paragrafovaného znenia nového slovenského Občianskeho zákonníka.

Orgány prokuratúry na všetkých stupňoch venujú prioritnú pozornosť vybavovaniu podnetov podávaných priamo maloletými osobami, resp. ich zákonnými zástupcami o porušovaní ich práv. V závislosti od ich obsahu prijímajú neodkladne opatrenia v trestnoprávnej alebo občianskoprávnej podobe. Generálna prokuratúra Slovenskej republiky sleduje nielen spôsob samotného vybavenia podania maloletého, ale v odôvodnených prípadoch i celý priebeh trestného konania a dozor prokurátora nad zachovávaním zákonnosti v prípravnom konaní. Okrem trestných oznámení maloletých (o podozrení zo spáchania trestnej činnosti) adresovaných rôznym stupňom prokuratúry (aj v elektronickej podobe) maloletí častejšie oznamujú narušenie ich práv inými osobami počas previerkovej činnosti prokurátorov v miestach výkonu ochrannnej výchovy a ústavnej starostlivosti. Prokurátori sa v záujme ochrany práv maloletých nezriedka zúčastňujú ich výsluchov, aby svojím odborným a skúseným prístupom napomohli efektívnemu a rýchlemu vyšetreniu oznámenej trestnej činnosti páchanej voči deťom. V tomto smere požadujú od orgánov polície osobitný prístup zamedzujúci sekundárnej viktimizácii obetí trestnej činnosti. Pozitívne možno v tejto súvislosti hodnotiť, že na Okresnom riaditeľstve Policajného zboru Bratislava IV bola zriadená **špeciálne upravená miestnosť určená pre výsluchy maloletých**. V mesiaci marec 2010 bolo generálnou prokuratúrou spracované **Zhodnotenie praxe prokurátorov pri rozhodovaní o trestných činoch proti rodine a mládeži** podľa III. hlavy osobitnej časti Trestného zákona so zameraním na trestné činy opustenia dieťaťa podľa § 205 Trestného zákona a odloženia dieťaťa podľa § 206 Trestného zákona.

Zhodnotenie bolo zaslané aj Ministerstvu vnútra Slovenskej republiky. V mesiaci november 2010 bolo vypracované **Zhodnotenie stavu zákonnosti postupu a rozhodovania obcí (miest) na úseku preneseného výkonu štátnej správy vo veciach ohrozovania výchovy a vzdelávania maloletých alebo zanedbávania starostlivosti o povinnú školskú dochádzku**. Zo zisteniami bolo oboznámené Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky a Združenie miest a obcí Slovenskej republiky.

V platnej školskej legislatíve – ustanovení § 3 písm. f) zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov sa explicitne uvádza zákaz používania všetkých foriem telesných trestov a sankcií vo výchove a vzdelávaní.

Sekcia zdravia Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky vypracovala v spolupráci s hlavnými odborníkmi Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky pre pediatriu, detskú chirurgiu, psychológiu, detskú psychiatriu, všeobecnú starostlivosť o deti a dorast a špecialistami Prezídia policajného zboru Ministerstva vnútra Slovenskej republiky návrh **Odborného usmernenia Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky o postupe poskytovateľov zdravotnej starostlivosti pri oznamovaní podozrenia na zanedbávanie, týranie alebo zneužívanie maloletej osoby**. Odborné usmernenie uvádza škálu špecifických a nešpecifických príznakov, a rozsah diagnostických vyšetrení, na základe ktorých zdravotnícky pracovník identifikuje podozrenie na zanedbávanie, týranie alebo zneužívanie dieťaťa. Odborné usmernenie predkladá postup oznámenia prípadov podozrenia aj pre zdravotníckeho pracovníka, ktorý nie je poskytovateľom zdravotnej starostlivosti a zistil takéto podozrenie. Odporúča poskytovateľovi zdravotnej starostlivosti uviesť v oznámení podozrenia najmä informácie, ktoré opisujú poškodenie fyzického alebo duševného zdravia a vývinu dieťaťa, pravdepodobný mechanizmus vzniku, závažnosť zranenia alebo poškodenia a predpokladanú dĺžku prípadnej hospitalizácie a tak vytvoriť podklad na začatie vyšetrovania orgánmi činnými v trestnom konaní. Súčasne odporúča lekárovi, ktorý oznámil podozrenie, zaznačiť túto okolnosť súvisiacu so zdravotným stavom dieťaťa do zdravotnej dokumentácie a poskytnúť výpis zo zdravotnej dokumentácie všeobecnému lekárovi pre deti a dorast.

Telekomunikačný úrad Slovenskej republiky vydal rozhodnutie, na základe ktorého službu sociálneho významu „**Linka pomoci deťom**“ - telefónne číslo **116 111** poskytuje Orange Slovensko a.s. v spolupráci so Slovenským výborom UNICEF. Telekomunikačný úrad Slovenskej republiky prideliť harmonizované európske číslo 116 111 („Linka pomoci deťom“) za týchto podmienok: a) služba pomáha deťom, ktoré potrebujú starostlivosť a ochranu, poskytuje im kontakt na organizácie a zdroje, poskytuje deťom možnosť vyjadriť svoje obavy, hovoriť o problémoch, ktoré sa ich priamo týkajú, a porozprávať sa s niekým v prípade núdzovej situácie, b) v prípade, že služba nie je dostupná nepretržite (t. j. 24 hodín denne, 7 dní v týždni, na celom území Slovenskej republiky), účastník konania ako poskytovateľ služby zabezpečí, aby informácie o tom kedy je služba dostupná, boli verejnosti ľahko prístupné a aby v čase, keď služba nie je dostupná, dostali volajúci informácie o tom, kedy bude služba najbližšie dostupná, c) zabezpečiť poskytovanie služby odborne spôsobilou osobou.

Všeobecný zákaz telesných trestov podporil aj verejný ochranca práv, ktorý nesúhlasí so schvaľovaním a tolerovaním opakujúcich sa foriem násilia na deťoch. Opakovane v tejto súvislosti pripomenul Vyhlásenie Národnej rady Slovenskej republiky o deťoch a mládeži zo dňa 4. septembra 2001 č. 1542, podľa ktorého deti majú byť chránené pred všetkými formami násilia, sexuálneho zneužívania a telesného trestania, vrátane ochrany pred zobrazovaním násilia a pornografie v médiách a na internete.

2.5. Nediskriminácia

Posilniť aktivity na zvyšovanie povedomia a iných preventívnych činností proti diskriminácii, vrátane informovanosti o možnostiach ochrany pred diskrimináciou a porušovaním ľudských práv, ako jeden z dôležitých nástrojov aktívneho prístupu k boju proti diskriminácii.

Rozpracovávať v podmienkach akčného plánu predchádzania všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie opatrenia na predchádzanie a riešenie problematiky diskriminácie detí vo všetkých spoločenských oblastiach (ak nie sú opatrenia konkrétne obsiahnuté v Národnom akčnom pláne pre deti). Priebežný monitoring názorov a postojov obyvateľov obcí v súvislosti s negatívnymi postojmi k zariadeniam sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a ich klientom, v prípade potreby spracovávanie plánov senzibilizácie obyvateľov obcí (miestne mediálne kampane, komunitná práca a pod.). V rámci Operačného programu Zamestnanosť a sociálna inklúzia prioritná os 2 a prioritná os 3 utvoriť podmienky na realizovanie spoločných vzdelávacích aktivít zamestnancov detských domovov a zástupcov obcí, ktorých súčasťou bude i oblasť práv dieťaťa a problematika antidiskriminácie.

Slovenský právny poriadok nepripúšťa žiadnu z foriem diskriminácie detí. Od júla 2004 je v Slovenskej republike účinný tzv. **antidiskriminačný zákon** predstavujúci všeobecnú zákonnú úpravu dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania a existujúci popri všeobecných ustanoveniach o rovnosti obsiahnutých v Ústave Slovenskej republiky. Na základe platného právneho stavu v súlade s § 2 ods. 1 antidiskriminačného zákona „dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania spočíva okrem iného v zákaze diskriminácie z dôvodu veku.“ Zásada rovnakého zaobchádzania je upravená aj v osobitných právnych predpisoch.

Zvyšovanie informovanosti o zásadách a ustanoveniach medzinárodných ľudskoprávných dokumentov v oblasti diskriminácie realizovala Slovenská republika prostredníctvom úloh a aktivít, obsiahnutých v Akčnom pláne predchádzania všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie na obdobie rokov 2009-2011. Vláda Slovenskej republiky uznesením č. 717/2011 schválila **zámer vypracovania Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike**. Tento návrh bol prijatý aj Radou vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť, ktorá takisto poverila predsedu rady a podpredsedu vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva a národnostné menšiny vypracovať predmetný dokument v spolupráci so zainteresovanými rezortmi, výbormi rady, pracovnými skupinami rady a ostatnými relevantnými subjektmi. Zámerom celoštátnej stratégie je vytvoriť komplexný systém ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike za účasti všetkých relevantných rezortov a iných inštitúcií vrátane tretieho sektora. Cieľom danej stratégie je predovšetkým analýza a návrh ďalšieho postupu predovšetkým v tých oblastiach, ktoré sa významne a neoddeliteľne spájajú s ľudsko-právnymi hodnotami či záväzkami. Predmetným uznesením vlády boli zároveň zrušené body uznesenia vlády č. 357/2009 z 13. mája 2009, ktoré súviseli s vypracovaním akčného plánu predchádzania všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie na ďalšie programové obdobie rokov 2012 – 2014. Vypracovaním a implementáciou danej stratégie sa nastaví verejná politika v širokom zábere ochrany a podpory ľudských práv a väčšina oblastí akčného plánu bude do nej primárne začlenená, prípadne budú predmetom aj ďalších čiastkových programov, ktoré budú na stratégiu priamo nadväzovať. Vzhľadom na túto skutočnosť nie je potrebné pokračovať v koncepte akčného plánu, keďže vo svojej podstate bude nahradený a rozšírený pripravovanou stratégiou. Po finančnej stránke, bol dotačný program v rámci Akčného plánu nahradený dotačnou schémou podpredsedu vlády pre ľudské práva a národnostné menšiny. K 1. októbru 2012 prešli z Úradu vlády Slovenskej republiky na Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky dva dotačné tituly v oblasti ľudských práv (presadzovanie, podpora a ochrana ľudských práv a slobôd; predchádzanie všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, homofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie). Uvedené tituly patria k základným nástrojom podpory a spolupráce s občianskou spoločnosťou.

V oblasti základného a stredného školstva sa predmetná problematika zabezpečuje v rámci plnenia úloh vyplývajúcich z **Plánu výchovy k ľudským právam v rezorte školstva na roky 2005-2014**.

Opatrenia na predchádzanie a riešenie problematiky diskriminácie detí vo všetkých spoločenských oblastiach u všetkých detí, žiakov a študentov sú zahrnuté vo schválených Pedagogicko-organizačných pokynoch na príslušný školský rok. Školský zákon ustanovuje ako jeden z princípov výchovy a vzdelávania zákaz všetkých foriem diskriminácie a obzvlášť segregácie.

Rezort práce, sociálnych vecí a rodiny participuje aktívnym členstvom v multidisciplinárnej integrovanej skupine odborníkov zriadenej medzirezortným Expertným koordináčnym orgánom pre boj so zločinnosťou, ktorej hlavným cieľom je riešiť problematiku extrémizmu na medzirezortnej úrovni. Táto skupina vypracovala návrh novej **Koncepcie boja proti extrémizmu**, ktorej cieľom je vytvorenie účinného systému opatrení a aktivít zameraných na ochranu občanov a spoločnosti pred protispoločenským konaním extrémisticky zameraných jednotlivcov, skupín a hnutí v časovom horizonte do roku 2014. Určené úrady práce, sociálnych vecí a rodiny a detské domovy v rámci prevencie možných negatívnych postojov k zariadeniam sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately využívajú v rámci svojej pôsobnosti rôzne preventívne opatrenia, ako napríklad **stratégiu mediálnej kampane**, čím sa dáva do pozornosti dôležitosť a fungovanie týchto zariadení. Problematika tvorby podmienok na realizovanie spoločných vzdelávacích aktivít zamestnancov detských domovov a zástupcov obcí, ktorých súčasťou bude i oblasť práv dieťaťa a problematika antidiskriminácie, bude súčasťou **Národného projektu Podpora zvyšovania profesionality výkonu a rozvoj ľudských zdrojov v oblasti výkonu a služieb sociálnej inklúzie pre štátnu správu a samosprávu – II**, ktorý sa bude implementovať v rokoch 2010 až 2013. V tejto súvislosti bol vypracovaný a schválený Návrh spôsobu riešenia systému prehlbovania kvalifikácie na úseku sociálnych vecí v rezorte práce, sociálnych vecí rodiny, ktorý predpokladá dve základné etapy tvorby systému. Aktuálne je podpora vzdelávacích aktivít zamestnancov detských domovov a zástupcov obcí v oblasti práv detí a antidiskriminácie súčasťou **Národného projektu „Rozvoj a upevňovanie ľudských zdrojov a systematické prehlbovanie kvalifikácie pracovníkov“**, ktorý implementuje Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny. Podmienky na podporu projektov súvisiacich s úlohou utvára aj prostredníctvom dopytovo orientovaných projektov Operačného programu Zamestnanosť a sociálna inklúzia.

Zo zistení Inštitútu pre výskum práce a rodiny vyplynulo, že v ústavnej starostlivosti detských domovov je absolvovanie špeciálnych škôl veľmi časté. Medzi rokmi 2007 až 2011 bol priemerný podiel detí, ktoré navštevujú špeciálne školy v detských domovoch 45% zo všetkých detí v detských domovoch, v rámci primárneho vzdelávania. Skoro každé druhé dieťa v detskom domove v primárnom vzdelávaní, navštevuje základnú špeciálnu školu. Najnovšie zistenia z výskumu Inštitútu pre výskum práce a rodiny skúmajúcich faktory, ktoré vplývajú na schopnosť sa po opustení detského domova zamestnať poukazujú na absolvovanie špeciálnej školy ako na hlavný problém. Z tých, ktorí absolvovali špeciálnu školu sa (najmä) v prvých dvoch rokoch darí zamestnať 50% mladým ľuďom. Z tých, ktorí nemali počas starostlivosti v detskom domove skúsenosť so špeciálnym školstvom to bolo 83%. Dáta vo vzorke podporujú aj podozrenia z neoprávneného preraďovania detí do špeciálnych škôl na základe iných kritérií ako je mentálne postihnutie. Zo skupiny detí, ktorých etnicita bola subjektívne vyhodnotená ako rómska navštevovalo špeciálnu školu vyše 85%. Naopak – medzi ostatnými deťmi, ktoré neboli považované za rómske to bolo 56%. Ak sa dve znevýhodňujúce charakteristiky (navšteva špeciálnej školy a stigma etnicity subjektívne vyhodnotená ako rómska) skombinujú, klesajú šance na uplatnenie sa v ďalšom živote Rómov po odchode z detských domovov ešte viac. Zamestnanosť u rómskych mladých ľudí s minulosťou v špeciálnom školstve klesla na 33% u ostatných, ktorí za Rómov považovaní neboli to bolo 57%.

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky gesturuje **Akčný plán migračnej politiky v podmienkach Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky na roky 2012 – 2013**, a tiež **Koncepciu integrácie cudzincov v Slovenskej republike** - v oboch materiáloch silne akcentuje dôraz na zvyšovanie povedomia o situácii a živote cudzincov na Slovensku, o bojoch a spôsoboch ochrany voči diskriminácii, rasizmu a xenofóbii.

V rámci realizácie úlohy zabezpečilo Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky spracovanie návrhu, prípravu a tlač **zdravotno-osvetového materiálu - plagát s heslom „Hľadáme to, čo nás spája, nie to, čo nás rozdeľuje“** pre všetky základné a stredné školy na Slovensku nabádajúci žiakov a študentov k vysoko humanistickým a morálnym spoločenským hodnotám - k ľudskosti, súdržnosti a tolerancii, k sociálnej opore v tíme, k pomáhajúcemu kamarátstvu, ktoré výrazne zmierňujú násilie, agresiu a šikanovanie v školách a triedach a sekundárne tiež zabraňujú suicidálnym činom a všetkým druhom závislostí u detí a dospelých. Taktiež bola vydaná **metodická príručka „Rozvoj tolerancie v školách“**, ktorá vyšla vo forme knižnej publikácie 200 ks a v elektronickej podobe CD v počte 1000 ks pre školských psychológov a pedagógov pre výchovno-vzdelávaciu prácu so žiakmi a študentmi v základných a stredných školách na rozvíjanie súdržnosti, akceptácie a tolerancie žiakov voči akýmkoľvek odlišnostiam fyzickým, psychickým, sociálnym, kultúrnym a etnickým.

Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky sa v rámci realizácie úlohy zameril na prevenciu, poradenstvo a intervenciu aktuálnych sociálno-patologických javov v školách, s dôrazom na agresie, šikanovanie a intoleranciu medzi deťmi a dospelými. Aktivity zameril nielen na deti a mládež v materských, základných a stredných školách, ale aj na výchovné prístupy a postupy učiteľov a rodičov. V rámci realizácie bola vytvorená a publikovaná **príručka „Intervencie pracovníkov pomáhajúcich profesií pri riešení problémov a porúch detí v správaní s dôrazom na rozvíjanie ich sociálno-emocionálnej a morálnej zrelosti“**. Je určená pre prácu učiteľov, výchovných poradcov, školských psychológov a psychológov, koordinátorov prevencie, sociálnych pedagógov pri riešení problémov a porúch detí a dospelých v správaní.

Slovenské národné stredisko pre ľudské práva vo svojich ročných správach o dodržiavaní ľudských práv, vrátane zásady rovnakého zaobchádzania v Slovenskej republike, venuje samostatnú časť právam dieťaťa, príp. vydáva samostatné správy o dodržiavaní práv dieťaťa v Slovenskej republike. Zamestnanci Slovenského národného strediska pre ľudské práva uskutočnili **monitoring dodržiavania práv detí** v reedukačných centrách, v profesionálnych rodinách, v zariadeniach na výkon trestu odňatia slobody v Sučanoch a v Nitre Chrenovej, v detskom domove Spišský Hrhov. Slovenské národné stredisko pre ľudské práva taktiež monitorovalo riešenie medzinárodných rodičovských únosov v Slovenskej republike a adopcie detí v zahraničí. Nediskriminácia patrí medzi najčastejšie témy vzdelávacích podujatí realizovaných Slovenským národným strediskom pre ľudské práva. Na základných školách sa počas celého školského roka realizujú prednášky na tému diskriminácia a predsudky v trvaní 90 min. Žiakov najviac zaujímajú prípady riešené Slovenským národným strediskom pre ľudské práva z oblasti vzdelávania. Pre stredoškolskú mládež sú určené **Nediskriminačné kluby**, t.j. vzdelávacie aktivity v rozsahu cca 180 minút. Počas tejto aktivity je účastníkom predstavená problematika nediskriminácie prostredníctvom premietania dokumentárnych filmov a moderovanej diskusie medzi študentmi a odborníkmi z tejto oblasti. Formou interaktívnych hier študenti pochopia čo je diskriminácia, čo k nej vedie a ako predsudky a stereotypy ovplyvňujú život jednotlivca/skupiny v spoločnosti. Účastníci po absolvovaní vzdelávacej aktivity získajú vedomosti o antidiskriminačnom zákone, o význame tolerancie v každodennom živote, získajú právne vedomie v oblasti uplatňovania zásady rovnakého zaobchádzania a použitia prostriedkov právnej ochrany pri jej porušovaní. Slovenské národné stredisko pre ľudské práva pravidelne spolupracuje pri príprave besied na túto tému s Akadémiou PZ. Diskriminácia a predchádzanie diskriminácie je témou vzdelávacích podujatí aj pre dospelú populáciu. V roku 2010 bol realizovaný **projekt „Rovnosť šancí sa oplatí“** (Séria aktivít podporujúcich identifikáciu príkladov dobrej praxe pri predchádzaní diskriminácii a presadzovaní rovnosti“ (č. VS/2009/0418), v rámci ktorého boli vypracované tri odborné štúdiá (v slovenskom a anglickom jazyku), Výhody diverzity a implementácie nediskriminačných mechanizmov v oblasti zamestnanosti – ekonomická štúdia výhod diverzity v oblasti pracovnoprávných vzťahov, Osvedčené postupy v nediskriminácii, v presadzovaní rovnosti príležitostí a diverzity v pracovnoprávných vzťahoch - štúdiá slovenských osvedčených postupov a dobrej praxe pri implementácii manažmentu rozmanitosti v pracovnoprávných vzťahoch,

Zásada rovnakého zaobchádzania a jej ochrana - teória a prax vybraných európskych krajín a Slovenska - komparatívna právnická štúdia zameraná na porovnanie antidiskriminačnej legislatívy 6 členských štátov EÚ vrátane Slovenska.

2.6. Najlepší záujem dieťaťa

Pri príprave právnych predpisov, ako i všetkých materiálov, ktoré majú dopad na deti, naďalej dôsledne premietiť princíp najlepšieho záujmu dieťaťa podľa článku 3 dohovoru. Zhodnocovať a iniciovať adekvátne zapracovanie princípu najlepšieho záujmu dieťaťa podľa článku 3 Dohovoru o právach dieťaťa vo všetkých právnych predpisov, ako aj vo všetkých programoch, projektoch a iných opatreniach alebo činnostiach všetkých subjektov pracujúcich s deťmi

Pri príprave všetkých právnych predpisov a iných materiálov sú príslušné ústredné orgány štátnej správy a iné verejné authority viazané uplatňovaním princípu najlepšieho záujmu dieťaťa. Takýto typ záväzku neustanovuje pre zmluvné strany len Dohovor o právach dieťaťa, ale aj Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím. Na princípe najlepšieho záujmu dieťaťa sú postavené základné plánovacie a metodické dokumenty rezortu práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, napr. v oblasti vykonávania ústavnej starostlivosti - **Koncepcia ústavnej starostlivosti na roky 2009-2012**. Základným cieľom Koncepcie je vykonávanie ústavnej starostlivosti v detských domovoch na vyššej kvalitatívnej úrovni a vytváranie vhodného dočasného prostredia, ktoré bude maximálnou možnou mierou nahrádzať prirodzené rodinné prostredie, nevyhnutné pre harmonický rozvoj dieťaťa a v záujme rešpektovania princípu najlepšieho záujmu dieťaťa (napr. zásada prednosti umiestňovania detí v profesionálnych rodinách tak, aby ak nie je možné umiestniť dieťa v profesionálnej rodine, malo prednosť vykonávanie súdneho rozhodnutia v skupinách zriadených v samostatných bytoch alebo bytoch domovov detí, zlepšovanie individuálneho prístupu k dieťaťu, jeho rodine a pravidelnému prehodnocovaniu opodstatnenosti dočasného umiestnenia dieťaťa v detskom domove, rešpektovanie a podporovanie súrodeneckých a rodičovských väzieb a podporovanie dieťaťa smerom k účasti na procese rozhodovania, atď.).

Osobitne je tiež potrebné uviesť **Stratégiu deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti**, ktorú prijala vláda Slovenskej republiky v decembri 2011. Najlepší záujem dieťaťa je premietnutý aj v **Koncepcii deinštitucionalizácie**, ktorej ciele sú - predchádzanie umiestňovaniu detí do zariadení na výkon rozhodnutia súdu, znižovanie počtu detí v ústavnej/inštitucionálnej starostlivosti, zabezpečovanie výkonu súdnych rozhodnutí v profesionálnych rodinách a v malých zariadeniach na komunitnej úrovni, predchádzanie opakovaniu zlyhávania rodín po návrate detí zo zariadení na výkon rozhodnutia súdu, poskytovanie sociálnych služieb v prirodzenom prostredí a komunitnou formou. Výskum Inštitútu pre výskum práce a rodiny momentálne preskúmava ciele transformácie a deinštitucionalizácie ústavných zariadení detských domovov, v súvislosti s neskoršou úspešnosťou nájdenia si zamestnania na trhu práce. Sleduje z nej vybrané tézy, ktoré sa dajú kvantifikovať a merať. Hlavným dôvodom je získanie momentálneho empirického obrazu úspešnosti nájdenia si zamestnania, vzhľadom na ciele definované v prebiehajúcej transformácii ako normatívne žiaduce (skracovanie dĺžky doby pobytu v detskom domove, práca s rodinou, preferencia náhradnej rodinnej starostlivosti a pod.).

Dňa 1. novembra 2012 začalo Centrum pre koordináciu integrácie cudzincov Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky implementovať **Národný projekt SK 2012 EIF P 3/1 NP „Príprava novej integračnej politiky a jej mainstreaming“**. Cieľom projektu je vytvorenie novej integračnej politiky. V procese prípravy budú aplikované princípy „otvoreného vládnutia“ v zmysle iniciatívy pre otvorené vládnutie. Nová integračná politika má za cieľ zlepšiť multidimenzionálny rozmer integrácie, a to aj s ohľadom na deti cudzincov a maloletých cudzincov v rôznych oblastiach ako sú: zamestnanie, vzdelávanie, kultúrna orientácia, občianska participácia, jazykové schopnosti, prístup k občianstvu. Záverečný výstup projektu prierezovo ovplyvní riadenie integrácie, jej

skvalitnenie, čo bude mať dopad na ekonomický, demografický, spoločenský život cudzincov na Slovensku.

Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky vypracovalo, v kontexte premietania najlepšieho záujmu dieťaťa, **pre jednotlivé špecializačné odbory nižšie právne predpisy**, ktoré poskytujú presné postupy na poskytovanie zdravotnej starostlivosti deťom a dorastu (napr. odborné usmernenie o skríningu, diagnostike a liečbe vývojovej dysplázie bedrového kĺbu stanovuje nové časové limity na vyšetrenie novorodenca na zistenie deformity bedrového kĺbu pomocou sonografického vyšetrenia). V roku 2012 schválilo odborné usmernenie o celoplošnom novorodeneckom skríningu kongenitálnej hypotyreózy, kongenitálnej adrenálnej hyperplázie, cystickej fibrózy, vybraných dedičných metabolických porúch u novorodencov a zdravotnej starostlivosti o zachytené prípady. Odborné usmernenie vychádza z potreby rozšírenia spektra novorodeneckého skríningu o tzv. zriedkavé geneticky podmienené ochorenia, ktoré nediagnostikované zavčas zásadným spôsobom ohrozujú život dieťaťa alebo zanechávajú jeho trvalé poškodenie. **Rozšírenie skríningu** je v súlade s uzneseniami odborných inštitúcií Európskej únie v starostlivosti o tzv. zriedkavé ochorenia a realizáciou predmetného usmernenia sa Slovenská republika zaradi medzi popredné štáty Európskej únie v tejto oblasti.

Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky pri príprave všetkých materiálov, ktoré v rámci svojej vecnej pôsobnosti predkladá do legislatívneho procesu a ktoré majú dopad na deti, zohľadňuje princíp najlepšieho záujmu dieťaťa. Ako príklad možno uviesť prípady medzinárodných únosov, kde sa vyskytovali problémy najmä v oblasti súdneho konania, ktoré v priemere trvalo 8 – 10 mesiacov, pričom Dohovor o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov vyžaduje, aby sa rozhodnutie o návrate vydalo do 6 týždňov od neoprávneného premiestnenia či zadržania. Dôvodom bol najmä fakt, že prípady neoprávneného premiestnenia či zadržania neboli koncentrované iba na jednom súde, ktorý by tieto veci prejednával s pôsobnosťou pre celé územie Slovenskej republiky. Zákomom sa určila koncentrovaná príslušnosť Okresného súdu Bratislava I na konanie vo veciach vrátenia maloletého dieťaťa, ktoré bolo neoprávnené premiestnené alebo zadržané. Zmenou zákona o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov došlo k rozšíreniu osobného oslobodenia aj na maloleté dieťa v konaní o prípustnosti zapretia otcovstva. Zákomom sa s účinnosťou od 1. januára 2010 zjednotilo poskytovanie bezplatnej právnej pomoci z dualistického režimu na strane jednej podľa predpisov o bezplatnej právnej pomoci a na strane druhej podľa Občianskeho súdneho poriadku pod jednotný režim zákona č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi, odstraňujú sa niektoré aplikačné problémy pri poskytovaní bezplatnej právnej pomoci, ktoré sa vyskytli v praxi Centra právnej pomoci, zaviedol sa mechanizmus odstránenia tvrdoosti pri poskytovaní bezplatnej právnej pomoci, posilnila sa ochrana obetí domáceho násillia, kedy sa predĺžila obeti lehota na podanie návrhu na nariadenie predbežného opatrenia počas víkendov a sviatkov.

Princíp najlepšieho záujmu dieťaťa a Dohovor o právach dieťaťa je v rámci školskej legislatívy plne rešpektovaný. V zákone o výchove a vzdelávaní sa medzi hlavnými princípmi výchovy a vzdelávania akcentuje: Princíp bezplatnosti vzdelania v materských školách jeden rok pred plnením povinnej školskej dochádzky, Princíp bezplatnosti vzdelania v základných školách a v stredných školách zriadených orgánom miestnej štátnej správy v školstve, ústredným orgánom štátnej správy alebo orgánom územnej samosprávy, Princíp rovnoprávnosti prístupu k výchove a vzdelávaniu so zohľadnením výchovno-vzdelávacích potrieb jednotlivca a jeho spoluzodpovednosti za svojej vzdelávanie, Princíp slobodnej voľby vzdelávania s prihliadnutím na očakávania a predpoklady detí a žiakov v súlade s možnosťami výchovno-vzdelávacej sústavy, Princíp výchovného poradenstva. Aktuálna školská legislatíva explicitne vyjadrila v školskom zákone aj zákaz používania všetkých foriem telesných trestov a sankcií vo výchove a vzdelávaní. Medzi cieľmi výchovy a vzdelávania akcentuje: úcta k ľudským právam a základným slobodám a zásadám ustanoveným v Dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd, potreba získať všetky informácie o právach dieťaťa

a spôsobilosť na ich uplatňovanie, zákaz všetkých foriem diskriminácie a obzvlášť segregácie v školskom prostredí.

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky zákonom č. 308/2000 o vysielaní a retransmisii a o zmene zákona č. 195/2000 Z. z. o telekomunikáciách v znení neskorších predpisov legislatívne zabezpečilo princíp najlepšieho záujmu dieťaťa v oblasti vysielania a poskytovania audiovizuálnych mediálnych služieb na požiadanie. Ochrana maloletých je v tejto oblasti trvale zabezpečená v legislatívnej rovine (ochrana maloletých pred nevhodnými obsahmi; zákaz šírenia špecifických druhov obsahov; pravidlá reklamy zameranej na maloletých; označovanie audiovizuálnych diel, programov, zvukových záznamov umeleckého výkonu a multimediálnych diel v závislosti od veku).

Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky sa v sledovanom období podieľalo na príprave, prípadne ako pripomienkujúci subjekt v rámci medzirezortného pripomienkového konania na viacerých právnych normách, napr. nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 201/2006 Z. z. o technických požiadavkách na bezpečnostné pásy a zadržiavacie systémy motorových vozidiel v znení nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 153/2007 Z. z. a nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 554/2006 Z. z. o povinnom používaní bezpečnostných pásov a detských zadržiavacích zariadení vo vozidlách určitých kategórií; nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 237/2012 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 339/2008 Z. z. o poskytovaní pomoci na podporu spotreby mlieka a mliečnych výrobkov pre deti v materských školách, pre žiakov na základných školách a pre žiakov na stredných školách v znení neskorších predpisov.

Verejný ochranca práv nemá právo zákonodarnej iniciatívy. Od počiatku svojej činnosti však na základe podnetov fyzických osôb a právnických osôb a z vlastnej iniciatívy upozorňuje príslušných ministrov, výbory a poslancov Národnej rady Slovenskej republiky, prípadne ďalšie subjekty na nedostatky v legislatívnej činnosti a problémy, ktoré z nej vznikajú v aplikačnej praxi. Závery preskúmania úradných postupov zainteresovaných orgánov z hľadiska článku 3 ods. 1 Dohovoru vo veci maloletých detí, o ktorých bolo v cudzine začaté konanie o ich zverenie do náhradnej starostlivosti, pretože sa ocitli bez starostlivosti rodičov boli zverejnené v Správe verejnej ochrankyne práv.

2.7. Rešpektovanie názorov dieťaťa

Zavádzať konkrétne opatrenia, programy, projekty a pod. na podporu reálneho implementovania zásady rešpektovania názorov dieťaťa do praxe (v rodine, škole a komunite, ako aj v inštitúciách a v správnych a súdnych konaniach). Utvoriť organizačno-technické podmienky na poskytovanie relevantných informácií deťom, aktívne vyjadrovanie sa k politikám, ktoré sa ich týkajú, tlmočenie názorov detí.

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky kladie veľký dôraz na implementovanie zásady rešpektovania názorov dieťaťa. V tejto súvislosti bol **do štatistického výkazu zakomponovaný samostatný modul, v ktorom sa sleduje zisťovanie názoru dieťaťa**. Orgánmi sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately je každoročne zisťovaný názor dieťaťa (okrem bežných situácií) cca u viac ako 20 tisíc detí vo veciach, ktoré sa ich týkali v súvislosti s rôznymi konaniami a vážnymi opatreniami (náhradná rodinná starostlivosť, zverenie do starostlivosti a pod.). Je potrebné uviesť, že sa jedná odborné zisťovanie názoru (bežné zisťovanie názoru dieťaťa sa nesleduje) a zisťovanie vykonávajú odborní zamestnanci orgánov sociálno-právnej ochrany a sociálnej kurately (VŠ vzdelanie v konkrétnom odbore podľa toho, aké opatrenia SPOD a SK zamestnanec vykonáva) v prevažnej miere v komplikovaných resp. komplikovanejších situáciách/ prípadoch psychológie. Orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately pri výkone opatrení rešpektuje skutočnosť, že je potrebné zisťovať aj názor dieťaťa, s ohľadom na jeho vek a rozumovú vyspelosť, a tento jeho názor prezentuje aj pri zastupovaní maloletého dieťaťa v konaní pred súdom.

V súlade so zákonom č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách má prijímateľ sociálnej služby v zariadení právo podieľať sa na určovaní životných podmienok v tomto zariadení prostredníctvom zvolených zástupcov prijímateľov. Ak je prijímateľom dieťa, má **právo podieľať sa na určovaní životných podmienok** (spoluúčasť zvolených zástupcov pri úprave domáceho poriadku, pri riešení vecí súvisiacich s podmienkami a kvalitou poskytovania sociálnych služieb a s výberom aktivít vykonávaných vo voľnom čase) v zariadení samo alebo prostredníctvom svojho zákonného zástupcu. Poskytnutiu peňažných príspevkov na kompenzáciu podľa zákona o peňažných príspevkoch na kompenzáciu predchádza individuálne posúdenie fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím. V záujme určenia vhodnej formy kompenzácie sa vykonáva okrem lekárskej posudkovej činnosti aj sociálna posudková činnosť, a to za účasti fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím. Podľa zákona má fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím, t. j. aj dieťa s ťažkým zdravotným postihnutím, **právo vyjadrovať svoje potreby a návrhy na riešenie svojej sociálnej situácie**. Sociálna posudková činnosť sa môže vykonávať aj za účasti osoby, ktorú určí fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím a aj v prostredí, v ktorom sa posudzovaná osoba obvykle zdržiava. Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny sleduje implementáciu zásady rešpektovania názoru detí umiestnených v zariadeniach sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately určených na výkon rozhodnutia súdu vykonávaním metodických návštev v zariadeniach, konzultáciou s odbornými pracovníkmi zariadenia, najmä psychológmi, sociálnymi pracovníkmi, zdôrazňovaním plnenia tejto zásady na pracovných stretnutiach so zamestnancami týchto zariadení, a nepriamo aj vykonávaním kontrolnej činnosti zameranej na vedenie spisovej dokumentácie dieťaťa v zariadeniach.

Odbor detí a mládeže Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky v spolupráci s IUVENTOU- Slovenským inštitútom mládeže, metodicky podporuje vznik a efektívne fungovanie žiackych školských rád a mládežníckych parlamentov. Cieľom je naďalej šíriť know-how a informácie o výchove k ľudským právam, sieťovať subjekty aktívne v oblasti výchovy k ľudským právam v práci s mládežou, dohliadať na začaté miestne projekty a rozvíjať používanie metódy „Živá knižnica“. IUVENTA v rámci podpory výchovy mladých ľudí k ľudským právam pokračovala v roku 2011 v distribúcii **publikácie Rady Európy KOMPAS (Manuál pre výchovu mládeže k ľudským právam)** v slovenskom jazyku určenej lektorom, vedúcim skupín mládeže, učiteľom a dobrovoľníkom, ktorí zabezpečujú vzdelávanie mládeže vo veku 13 – 18 rokov v oblasti ľudských práv. V nadväznosti na manuál Kompas sa IUVENTA v roku 2011 zaoberala prípravou prekladu **manuálu Compassito** do slovenského jazyka (obdobný manuál pre skupinu 7 – 13 ročných detí). Slovenská mutácia manuálu Compassito bude v elektronickej podobe dostupná v prvej polovici roka 2013. V roku 2011 IUVENTA podporila multiplikáciu **metódy Živej knižnice** prostredníctvom prípravy 10 koordinátorov Živých knižníc na úrovni regiónov. Cieľom je zabezpečiť využívanie metódy Živej knižnice na školách v jednotlivých regiónoch. Regionálnych Živých knižníc sa celkovo zúčastnilo približne 600 žiakov základných a stredných škôl.

Odbor podpory zdravia Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky sa v spolupráci s Katedrou psychológie Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave podieľal na vzdelávaní školských psychológov realizáciou vzdelávacieho modulu zameraného na problémy a poruchy žiakov v učení s dôrazom na rešpektovanie názorov dieťaťa, na školskú úspešnosť detí, hodnotenie a klasifikáciu ich vedomostí. Modul sa uskutočnil v septembri 2010.

Projekt detských spolupracovníkov verejného ochrancu práv – detských ombudsmanov trval od roku 2008 do roku 2011. Hlavným cieľom Projektu bolo reálne uznanie vážnosti pripomienok a názorov detí dospelými, participácia detí a mládeže na riešení problémov, ktoré sa ich týkajú (zintenzívnením aktivít samotných detí na ochrane ich práv), ale aj podpora ich spoločenskej i občianskej angažovanosti a zvyšovanie právneho vedomia a informovanosti detí i širokej verejnosti o právach zaručených Dohovorom o právach dieťaťa. Osobitná pozornosť bola venovaná problematike porušovania práv detí orgánmi verejnej správy. Projekt zabezpečoval aj lepšie monitorovanie dodržiavania práv detí v Slovenskej republike s následnou analýzou ohrození a nadväzujúcimi

preventívnymi opatreniami, a to aj v súvislosti s novými nebezpečenstvami, ktoré prináša spoločenský vývoj, najmä prostredníctvom audiovizuálnych a informačných prostriedkov. Z dôvodu krátenia finančných prostriedkov na chod Kancelárie verejného ochrancu práv bol projekt v roku 2011 ukončený.

Výbor pre deti a mládež realizoval v období január 2011 až júl 2011 **Projekt hodnotenia politík v oblasti participácie detí a mládeže**, ako súčasť širšieho konceptu podpory participácie detí a mládeže na národnej a európskej úrovni, ktorý Rada Európy realizovala v rámci druhého politického cyklu programu „Budovanie Európy pre deti a s deťmi“. Cieľom projektu, ktorý sa okrem Slovenska pilotne realizoval len vo Fínsku a Moldavsku, bolo poskytnúť členským štátom Rady Európy analýzu toho, do akej miery je národná legislatíva a politika v súlade s medzinárodným Dohovorom o právach dieťaťa v oblasti participácie detí a ich vplyvom na rozhodovanie v krajine, poskytnúť štátom usmernenie a odporúčania na zlepšenie implementácie medzinárodných a národných opatrení pri ich zavádzaní do praxe a zároveň vytvoriť komparatívny rámec v oblasti participácie detí a mládeže v rozličných štátoch. Hodnotenie sa zameralo na participáciu detí a mládeže v nasledujúcich oblastiach: rodina, náhradná starostlivosť, zdravotná starostlivosť, vzdelávanie a škola, voľnočasové aktivity, situácie násilia, súdne a administratívne konania (v širokom zmysle slova), verejný život a občianska spoločnosť, a deti v médiách. Podľa záveru správy, legislatíva v Slovenskej republike venuje pomerne veľkú pozornosť právu dieťaťa byť vypočuté a brané vážne, osobitne pokiaľ ide možnosť uplatniť toto právo v súdnom konaní alebo pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti. Preskúmanie praktickej aplikácie tohto práva v konfrontácii s deťmi však odhalilo pretrvávajúce deficity a čo je azda ešte dôležitejšie, mnoho detí vyjadrilo neznalosť toho ako uplatniť toto svoje právo. Podobný záver vyplynul aj vo vzťahu k hodnoteniu poznania tohto práva u dospelých, väčšina ktorých si nie je vedomá existencie práva detí a mladých ľudí na vážne prihliadanie na vyjadrenie ich názoru v otázkach, ktoré sa ich týkajú.

3. Vzdelanie, výchova, voľný čas a kultúrne aktivity

***Strategický cieľ:** Zvýšiť efektivitu opatrení a politík na zabezpečenie/posilnenie prístupu ku vzdelaniu, voľnočasovým aktivitám a účasti na kultúrnom a umeleckom živote pre deti zo všetkých sociálnych skupín.*

***Ukazovateľ:** schopnosť preukázateľne (podľa konkrétnych indikátorov k čiastkovým úlohám) informovať o pokroku pri implementovaní čl. 28, 29, 31 Dohovoru o právach dieťaťa*

Národný akčný plán pre deti určil v oblasti vzdelávania, výchovy, voľného času a kultúrnych aktivít spolu 20 úloh, ktoré prioritne rozvíjajú témy podpory výchovy k ľudským právam a zvyšovania právneho vedomia, možností neformálneho vzdelávania a prístupu ku vzdelávaniu všeobecne, špecifické formy vzdelávania menších, inštitucionálnej podpory voľnočasových aktivít a kultúrnych aktivít. Špecifické úlohy smerovali do oblasti podpory aktivít na uľahčenie prístupu na trh práce mladých dospelých umiestnených v zariadeniach sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, odborné školenia a vzdelávanie pedagogických a nepedagogických pracovníkov a príslušníkov polície, ktorí pri svojej činnosti prichádzajú do kontaktu s deťmi a mladými ľuďmi (osobitne v oblasti identifikácie syndrómu CAN, v oblasti bezpečnosti detí v cestnej premávke a v oblasti postupov príslušníkov služby hraničnej a cudzineckej polície), podporu demokratických participatívnych modelov na školách, problematiku zdravého životného štýlu, prevencie záškoláctva, kriminality a užívania návykových látok.

3.1. Téma, prostredníctvom ktorej sa žiaci oboznamujú s aktuálnymi možnosťami, ktoré poskytuje právny systém Slovenskej republiky v súvislosti s narodením dieťaťa (vrátane situácie, keď matka, resp. nikto z jej blízkych nemôže/nemá záujem starať sa o novonarodené dieťa, oboznámenia sa so sankciami, ktoré nasledujú, ak dôjde k nelegálnemu postupu pri pôrode a po narodení dieťaťa, etc.), **je zahrnutá do predmetu občianska výchova (ZŠ) a predmetu náuka o spoločnosti a občianska**

náuka (SŠ). Učitelia majú priestor na zahrnutie problematiky tzv. nechcených novonarodených detí z pohľadu právneho systému Slovenskej republiky do školských vzdelávacích programov a učebných osnov. Nakoľko povinný vzdelávací obsah už nie je v štátnom vzdelávacom programe zadefinovaný po ročníkoch, školy si samé štrukturujú daný vzdelávací obsah do jednotlivých ročníkov.

3.2. Dôležitým nástrojom na plnenie úloh v oblasti výchovy k ľudským právam (vrátane práv dieťaťa, otázok rodovej rovnosti, multikultúrnej výchovy, výchovy k tolerancii a proti predsudkom) u všetkých detí, žiakov a študentov (vrátane detí patriacich k menšinovým skupinám) je **Plán výchovy k ľudským právam v rezorte školstva na roky 2005-2014** za realizáciu ktorého zodpovedá Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky. Gestorom je Štátny pedagogický ústav, ktorý je zároveň koordinátorom plnenia navrhovaných úloh, realizovaných v spolupráci s Metodicko-pedagogickými centrami v Slovenskej republike, Výskumným ústavom detskej psychológie a patopsychológie, Štátnou školskou inšpekciou, Ústavom informácii a prognóz školstva, Štátnym inštitútom odborného vzdelávania a mimovládny organizáciami, ktoré sa podieľali na tvorbe Národného plánu výchovy k ľudským právam. Podpora výchovy k ľudským právam u všetkých detí, žiakov a študentov je zahrnutá v schválených **Pedagogicko-organizačných pokynoch pre príslušný školský rok**. Realizuje sa primárne prostredníctvom **akreditovaných programov Metodicko-pedagogického centra a jeho regionálnych pracovísk**. Tematika zlepšovanie povedomia o právach dieťaťa a spolupráca s občianskou spoločnosťou a tematika ľudských práv bola integrovaná do všetkých typov vzdelávaní – cez vedúcich pedagogických zamestnancov, výchovných poradcov, koordinátorov prevencie, o vzdelávania v oblasti didaktiky, psychológie, spoločenskovedného aj viacpredmetového vzdelávania, výchovných predmetov, výchovy mimo vyučovania aj predškolskej výchovy a v dokončujúcich špecializovaných kvalifikačných štúdiách ako etická výchova a pod. V rámci Národného plánu výchovy k ľudským právam sa každoročne organizuje **Olympiáda ľudských práv**, cieľom ktorej je posilňovať základné demokratické piliere na Slovensku medzi študujúcou mládežou, so zvláštnym zreteľom ochrany a zabezpečenia základných ľudských práv, sprostredkovať vedomosti a poznanie práv človeka, ako aj poznanie práv detí. Štátny pedagogický ústav v spolupráci s Ústavom informácií a prognóz školstva a so Štátnou školskou inšpekciou realizoval v hodnotenom období **projekt monitorovania a hodnotenia ľudských práv v školskom prostredí**, súčasťou ktorého boli vedomostné testy pre žiakov 9. ročníka základných škôl a 4. ročníka stredných škôl z oblasti ľudských práv. Realizoval tiež kvalitatívnu analýzu vybraných učebníc z aspektu ľudských práv. **Kritériá výberu nových učebníc** zohľadňujú nediskriminačné prezentovanie informácií. Štátny pedagogický ústav zabezpečil **vypracovanie cieľov a obsahu multikultúrnej výchovy a vzdelávania pre Štátny vzdelávací program ISCED 0 a ISCED 1 (2009 – 2011)** s prihliadnutím na predchádzanie všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie. Na regionálnej úrovni sa problematika premieta do praktickej roviny prostredníctvom školských vzdelávacích programov, interných školských smerníc a vnútorných poriadkov škôl. Za plnenie úloh zodpovedajú na školách koordinátori pre ľudské práva a drogovej prevencie, výchovní poradcovia, špeciálni pedagógovia a triedni učitelia.

3.3. Podľa platnej legislatívy nie je možné oslobodiť dieťa od povinnej školskej dochádzky. Prístup všetkých detí a žiakov so zdravotným postihnutím ku vzdelávaniu je garantovaný v súlade s **Koncepciou špeciálnopedagogického poradenstva**, ktorú schválila vláda Slovenskej republiky uznesením č. 282 zo dňa 21. marca 2007 a zákonom č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon). Dostupnosť nástrojov na podporu prístupu detí a žiakov so zdravotným postihnutím sa zlepšuje priebežne. Špecifický prístup k deťom a žiakom so zdravotným znevýhodnením je zabezpečený schválenými **vzdelávacími programami pre jednotlivé kategórie týchto žiakov**, ktoré sú súčasťou Štátneho vzdelávacieho programu a **možnosti uplatňovania individuálneho prístupu** k vzdelávaniu žiakov so zdravotným postihnutím najmä znížením počtu v triedach pre týchto žiakov a zodpovedajúcim personálnym obsadením vyplývajúcim z príslušných všeobecne záväzných právnych predpisov. V školách, okrem špeciálnych škôl, odbornú podporu zameranú na výchovu, vzdelávanie a poradenstvo detí a žiakov v školskej integrácii zabezpečujú v školskom roku 2012/2013

školskí špeciálni pedagógovia v počte 441. Podporné služby pri vzdelávaní žiakov so zdravotným znevýhodnením vykonávajú tiež pedagogickí asistenti. Z dotácie Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky bolo zabezpečených 622 prepočítaných úväzkov pre pedagogických asistentov pre žiakov so zdravotným znevýhodnením, pričom pre žiakov so zdravotným znevýhodnením celkovo pôsobilo v materských, základných, stredných, vrátane špeciálnych škôl 1 650 pedagogických asistentov, ktorých úväzky boli vytvorené z dotačných prostriedkov ministerstva a z ďalších finančných zdrojov v súlade so všeobecne záväznými právnymi predpismi.

Podpora prístupu ku vzdelávaniu detí a žiakov patriacich k národnostným menšinám v Slovenskej republike sa realizuje v súlade so zákonom č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a schválenými koncepciami: **Koncepcia výchovy a vzdelávania národnostných menšín** a **Koncepcia výchovy a vzdelávania rómskych detí a žiakov vrátane rozvoja stredoškolského a vysokoškolského vzdelávania**. Žiakom stredných škôl sa umožňuje vykonať maturitnú skúšku z rómskeho jazyka a literatúry. Pri príprave maturitnej skúšky z rómskeho jazyka a literatúry sú školám k dispozícii na webovej stránke Štátneho pedagogického ústavu cieľové požiadavky na vedomosti a zručnosti maturantov z rómskeho jazyka a literatúry – úroveň B1, B2. V materských školách, základných školách a v stredných školách, vrátane špeciálnych škôl, sa na utváraní rovnosti príležitostí vo výchove a vzdelávaní, prekonávaní architektonických, informačných, jazykových, zdravotných, sociálnych alebo kultúrnych bariér podieľajú **pedagogickí asistenti**. V školskom roku 2012/2013 ich bolo 1038. S cieľom zvýšiť počty **asistentov učiteľa pre žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia** sa zákonne ustanovila povinnosť zriaďovateľovi školy, v ktorej sa vzdeláva viac ako 100 žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia použiť 50 % poskytnutých finančných prostriedkov pre žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia na mzdy pre asistenta učiteľa. Zriaďovatelia základných škôl a základných škôl pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami môžu použiť finančné prostriedky aj na zamestnanie asistenta učiteľa prostredníctvom dohody o vykonaní práce a dohody o pracovnej činnosti (nielen prostredníctvom zmluvy). V roku 2011 sa posilnil **systém nultých ročníkov základných škôl**. Štátny pedagogický ústav v priebehu roku 2011 vypracoval **nové Rámcové učebné plány Štátneho vzdelávacieho programu** v ktorých je zahrnutý i nultý ročník.

3.4. Úloha realizovať podporu systematickej práce s deťmi a mládežou v oblasti neformálneho vzdelávania detí a mládeže, vrátane voľného času sa plní každoročne **vyhlásením výziev v rámci Programu finančnej podpory aktivít detí a mládeže na roky 2008 – 2013 (ADAM1, ADAM2, ADAM3)**. Prostredníctvom jednotlivých výziev bola zabezpečená systematická činnosť subjektov aktívne pôsobiacich v oblasti práce s mládežou a neformálneho vzdelávania, podpora informačnej a poradenskej činnosti pre mládež, projektová činnosť a podpora sieťovania subjektov na regionálnej a národnej úrovni. IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže vykonáva monitoring aktivít podporených subjektov, školiace a informačné aktivity pre žiadateľov v rámci programu ako aj pre podporené subjekty a kontrolu záverečných správ o vykonaní podporených aktivít. V roku 2009 vyšlo v elektronickej podobe **Kompendium podporených projektov v rámci programov ADAM**. Elektronický prehľad podporených projektov a príkladov dobrej praxe je za jednotlivé roky zverejnený na internete.

3.5. Voľnočasové aktivity, vrátane športových a umeleckých aktivít pre všetky skupiny detí a mládeže boli inštitucionálne podporené prijatím viacerých opatrení a koncepcných dokumentov. Ministerstvo školstva Slovenskej republiky podľa ustanovenia § 119 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov pripravilo **Vyhlášku Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 305/2009 Z. z. o školskom klube detí, školskom stredisku záujmovej činnosti, centre voľného času, školskom hospodárstve a stredisku odbornej praxe**, ktorá nadobudla účinnosť 1. septembra 2009. V marci 2010 bol vládou Slovenskej republiky schválený Akčný plán štátnej politiky mládeže na roky 2010 – 2011 a v máji 2012 Akčný plán štátnej politiky mládeže na roky 2012 - 2013, ktoré vyplývajú z Kľúčových oblastí a akčných plánov štátnej

politiky vo vzťahu k deťom a mládeži v Slovenskej republike na roky 2008 – 2013. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky v spolupráci s IUVENTOU vypracovalo **Národnú správu o štátnej politike vo vzťahu k deťom a mládeži v Slovenskej republike**, ktorej cieľom bolo zhodnotiť jednotlivé oblasti života mladých ľudí z pohľadu opatrení štátnej politiky. Správa sa pripravovala od roku 2009 a vyvrcholila národnou konferenciou v máji 2010. Zo **zákona č. 282/2008 Z. z. o podpore práce s mládežou** vyplývajú pre regionálnu a miestnu samosprávu úlohy v oblasti mládeže, preto sa v roku 2010 uskutočnila séria aktivít zameraná na podporu a rozvoj regionálnych a miestnych politik v oblasti mládeže vo všetkých krajoch Slovenska. Boli to osobné stretnutia so zamestnancami zodpovednými za agendu mládeže v úradoch samosprávnych krajov, konzultácie k odporúčaným opatreniam vyplývajúcich z akčných plánov a finálnymi verejnými okrúhlymi stolmi. Okrúhle stoly slúžili aj ako platforma na regionálne konzultácie pre národnú správu o mládeži.

3.6. V súvislosti s tvorbou a podporou demokratických participatívnych modelov na školách Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky finančne podporilo **vznik internetového portálu www.ziackeskolskerady.sk**, na ktorom ďalej metodicky spolupracuje. IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže, s cieľom metodicky podporiť činnosť žiackych školských rád, pripravila **publikáciu Rok so žiackou školskou radou (ŽSR)**, ktorá je určená tým, ktorí sa ŽSR venujú profesionálne alebo vo svojom voľnom čase a majú záujem o rozvoj školskej demokracie na školách. Vzdelávanie koordinátorov ŽSR ako novej funkcie odborného pedagogického pracovníka nebolo doteraz pedagogickým zamestnancom poskytované. IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže v spolupráci s Metodicko–pedagogickým centrom spracovala **špecializačný modul vzdelávania pre koordinátorov ŽSR**. V spolupráci s regionálnymi centrami mládeže realizovala **regionálne konferencie k problematike žiackych školských rád**, tvorbu a dotlač publikácií k problematike participácie a podporu sieťovania subjektov na národnej úrovni a regionálnej úrovni. V priebehu monitorovaného obdobia pokračovalo **vzdelávanie pre zamestnancov samospráv pod názvom PARTNERSTVO**, ktorého cieľom bolo podporiť vznik vhodného prostredia pre účasť mladých ľudí na živote v obci, meste, regióne. Akreditovaný vzdelávací modul PARTNERSTVO sa zameriava na podporu a rozvoj moderných mládežníckych politik, ktoré uvádzajú do praxe priority stanovené na európskej a národnej úrovni. Cieľovou skupinou sú zástupcovia samospráv a preto sa vzdelávanie uskutočňuje v spolupráci so Združením miest a obcí Slovenska. Cieľom podpory projektov zameraných na participáciu mládeže na živote školy, obce a regiónu je vybudovanie udržateľného partnerstva ŽSR s úradom samosprávneho kraja a vytvorenie funkčnej zastupiteľskej štruktúry v kraji.

3.7. Podpora pravidelnej školskej dochádzky sa realizuje v súlade s platnou legislatívou a pedagogicko-organizačnými pokynmi Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky. V **Pedagogicko–organizačných pokynoch na príslušný školský rok** sa uvádzajú viaceré odporúčania v zmysle Dohovoru o právach dieťaťa - priebežné monitorovanie správania sa detí a jeho zmien, bezodkladné zabezpečenie aktívnej ochrany detí v prípadoch oprávneného podozrenia na porušovanie ich zdravého osobnostného vývinu, odporúčanie na dôsledné dodržiavanie zásady prevencie rizikového správania v školách a na zdokonaľovanie manažmentu a efektívnosti riešenia situácií ohrozujúcich zdravie a prevenciu úrazov. Odporúča sa využívať účinné nástroje v oblasti prevencie na predchádzanie, resp. riešenie prvých prejavov problémového správania, záškoláctva, šikanovania, fyzického alebo psychického týrania, delikvencie, zneužívania návykových látok, sexuálneho zneužívania, prejavov extrémizmu, zneužívania detí a žiakov – **www.bezpecnaskola.sk**, **www.prevenciasikanovania.sk**, a spolupráca s odborníkmi z príslušného centra pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie. V prípadoch oprávneného podozrenia z ohrozenia mravného vývinu detí a žiakov sa odporúča riaditeľovi školy, resp. školského zariadenia bezodkladne riešiť vzniknutý problém. Odporúča sa vytvárať primerané podmienky pre prácu **učiteľa – koordinátora prevencie**, ktorého úlohou je v spolupráci s vedením školy navrhovať a koordinovať preventívne opatrenia školy, príp. realizovať účinné nástroje na predchádzanie nežiaducim javom a zvýšenie pocitu bezpečnosti v škole. Priebežne sa odporúča aj skvalitnenie spolupráce pri prevencii

a riešení záškoláctva na miestnej úrovni v rámci zainteresovaných subjektov – škola, zriaďovateľ školy, rodina, polícia, rezort sociálnych vecí, prokurátori. V roku 2010 riešil Ústav informácií a prognóz školstva **výskumnú úlohu - Záškoláctvo ako prejav problémového správania u žiakov základných a stredných škôl**". Výskumná úloha mala komparačný charakter s cieľom porovnať vývojové trendy názorov a postojov žiakov základných škôl a stredných škôl k záškoláctvu, ktoré patrí k prejavom problémového správania žiakov v školskom prostredí. V roku 2011 Ústav informácií a prognóz školstva realizoval **analytickú úlohu „Záškoláctvo a problémové správanie žiakov základných a stredných škôl**".

Pozornosť rezortu vnútra bola v kontexte plnenia uvedenej úlohy zameraná na kontrolu požívania alkoholických nápojov deťmi a mládežou. Na jednotlivých okresných riaditeľstvách Policajného zboru a krajských riaditeľstvách Policajného zboru boli vykonávané **preventívne akcie na kontrolu požívania alkoholických nápojov deťmi a mládežou**. Boli vykonávané preventívne akcie zamerané na kontrolu požívania alkoholických nápojov deťmi a mládežou, na záškoláctvo, najmä v miestach, kde bol zaznamenaný, resp. sa predpokladal predaj alkoholu maloletým a mladistvým ako i predaj a distribúcia omamných látok. Akcie, ktoré boli realizované formou preventívno-bezpečnostných akcií, boli vykonávané v spolupráci s pracovníkmi sociálnej kurately úradov práce sociálnych vecí a rodiny.

3.8. Vzdelávanie pedagogických a nepedagogických zamestnancov v oblasti identifikácie syndrómu CAN a detí ako obetí trestných činov týrania, zneužívania a zanedbávania boli realizované počas viacerých **pracovných stretnutí odborných zamestnancov centier pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie**. Prezentácie z podujatia sú uverejnené na webovom sídle **www.prevenciasikanovania.sk**. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky v spolupráci s Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky a Ministerstvom kultúry Slovenskej republiky uskutočnilo **sériu školiacich aktivít** s cieľom zvyšovania informovanosti, zabezpečenia komplexnej starostlivosti, prevencie a identifikácie obetí obchodovania s ľuďmi, prevencie rizikového správania a prevencie syndrómu CAN. Školení sa zúčastnili vybraní zamestnanci diagnostických centier, reedukačných centier, liečebno-výchovných sanatórií, Centier pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie a Krajských školských úradov. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky v spolupráci s metodicko-pedagogickým centrom – regionálnym pracoviskom v Prešove zrealizovalo v novembri 2011 **celoslovenské kolokvium**, ktorého zámerom bola výmena informácií a skúseností z realizácie projektov v oblasti ďalšieho vzdelávania a v oblasti realizácie školskej prevencie, zameraných na prevenciu a riešenie rizikového správania detí a mládeže, na podporu zdravia a zdravého životného štýlu a prevenciu syndrómu CAN. Celoslovenského kolokvia sa zúčastnilo 24 zástupcov regionálnych metodicko-pedagogických centier, Krajských školských úradov a Štátneho pedagogického ústavu. V **časopise Pedagogické rozhľady č. 4/2011 a č. 5/2011** bol uverejnený článok Eleny Ištvánovej: „Ako v škole pracovať so syndrómom CAN“.

3.9. Podporu kultúrnych aktivít detí a mládeže patriacich k národnostným menšinám a znevýhodneným skupinám obyvateľstva realizuje Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky v rámci svojho dotačného programu **Kultúra znevýhodnených skupín obyvateľstva**. Prioritou dotačného programu je dlhodobá podpora takých aktivít, ktoré prispievajú k predchádzaniu diskriminácii a k rozvoju kultúrnych práv, prokultúrnosti a prosociálnosti detí patriacich k týmto skupinám obyvateľstva, ako aj ich podnietenie k zmysluplnému tráveniu voľného času. Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky každoročne prostredníctvom **grantového programu Kultúrne poukazy** zabezpečuje, sprístupňovanie kultúrnych hodnôt žiakom a pedagogickým zamestnancom základných a stredných škôl.

3.10. Organizácie v zriaďovateľskej pôsobnosti Ministerstva kultúry Slovenskej republiky systematicky pracujú s deťmi, podnecujú ich nielen k zmysluplnému tráveniu voľného času, ale tiež k tvorivosti, prokultúrnosti a celkovej prosociálnosti. **Do danej úlohy sa zapojili viaceré subjekty z kultúrneho**

života - Múzeum SNP Banská Bystrica, Slovenská národné múzeum, Slovenská národná galéria, Slovenská národná knižnica, Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči, Univerzitná knižnica v Bratislave, BIBIANA - medzinárodný dom umenia pre deti, Slovenské národné divadlo, Slovenská filharmónia, Divadlo Nová scéna, Štátne divadlo Košice, Štátna filharmónia Košice, Štátna opera Banská Bystrica, Štátny komorný orchester Žilina, Divadelný ústav, Hudobné centrum, Literárne informačné centrum, Slovenský filmový ústav. **Knižnice, múzeá, galérie a hvezdáreň** v zriaďovateľskej pôsobnosti Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky majú ako stabilnú a dlhodobú prioritu práve prácu s mládežou a deťmi. **Národné osvetové centrum** sa v sledovanom období podieľalo na výchove a vzdelávaní detí a mládeže vzdelávacou, odbornou-poradenskou, realizačnou, propagačnou a edičnou činnosťou. Poskytovalo priestor pre záujmové voľnočasové aktivity detí, rozvíjanie ich tvorivého a umeleckého potenciálu a prispievalo tak ku zmysluplnému tráveniu ich voľného času. V tejto súvislosti sa v sledovanom období pravidelne uskutočňoval aj **Koordináčny seminár pre metodikov regionálnych kultúrno-osvetových stredísk**. Príslušné témy boli pertraktované aj v **periodikách Javisko a Národná osveta**.

3.11. V oblasti ochrany a podpory práv detí a adolescentov odbornou-poradenskou, vzdelávacou, realizačnou, propagačnou i edičnou činnosťou v problematike zdravého životného štýlu (predchádzanie obezite, propagácia zdravej výživy, športových aktivít, sexuálna a rodinná výchova, prevencia rizikových návykov ako sú tabakizmus, alkohol, drogy a pod.), zdravého životného prostredia, mentálneho zdravia detskej populácie a prevencie antisociálneho správania a zmysluplného trávenia voľného času detí sa v zmysle svojho poslania Národné osvetové centrum zameralo sa na problematiku zdravého životného štýlu a na prevenciu antisociálneho správania predovšetkým prostredníctvom celoštátneho projektu s medzinárodnou účasťou **Prečo som na svete rád/rada**.

Vláda Slovenskej republiky na svojom zasadnutí dňa 16. decembra 2009 uznesením č. 923 schválila **Koncepciu mediálnej výchovy v Slovenskej republike v kontexte celoživotného vzdelávania**. Cieľom mediálnej výchovy je zvyšovanie mediálnej gramotnosti, získavanie mediálnych kompetencií, zodpovedného využívania médií a rozvíjania kritických postojov vo vzťahu k mediálnym obsahom s dôrazom na morálne kontexty a humanizmus.

Medzi významné projekty, ktoré je možné zaradiť medzi formy neformálnej výchovy pre oblasť internetu, je **projekt „zodpovedne.sk“** občianskeho združenia eSlovensko. Projekt realizuje občianske združenie spoločne s Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky, Slovenským výborom pre Unicef a s podporou Európskej komisie v rámci komunitárneho programu Bezpečnejší internet plus, ktorý sa v súčasnosti realizuje v 27 krajinách Európskej únie. Hlavným cieľom projektu je zvyšovať povedomie o zodpovednom používaní internetu a mobilných telefónov, vzbudiť u rodičov záujem o to, čo robia ich deti na internete doma, v škole alebo u kamaráta a spustenie združenej linky pomoci na Slovensku. Pre oblasť prevencie bola v rámci projektu zriadená **linka Pomoc.sk** (bezplatná linka pomoci 116 111, www.pomoc.sk). Oblasťami ohrozenia, na ktoré je projekt zameraný, sú pedofília, pornografia, závislosti, šikanovanie, diskriminácia, násilie, stretnutie s neznámou osobou (internetové známosti, zvädzanie, obchodovanie s ľuďmi), poskytovanie osobných údajov a internetové podvody. Prostriedkami ohrozenia, na ktoré sa projekt zameriava, sú SPAM (nevýžiadaná pošta, falošné prosby o pomoc, reklamy, pyramídové hry, reťazové listy šťastia...), vírusy, on-line obchodovanie, chat, hry, zoznamky (stretnutie s neznámou osobou, ochrana osobných údajov...), mobily a ďalšie iné oblasti ohrozenia. Projekt poskytuje okrem iného informácie o jednotlivých druhoch ohrozenia, o prevencii a spôsoboch ochrany. V októbri v roku 2009 nezisková organizácia eSlovensko, o. z. v spolupráci s partnermi predstavila nový **vzdelávací projekt pre deti a mládež „OVCE.sk“**. Projekt prináša výchovný slovenský animovaný seriál, ktorý sa vracia k tradíciám pôvodnej kreslenej tvorby pre deti a mládež a citlivou formou sa venuje hrozbám ako je pedofília, nadväzovanie dôverného vzťahu za účelom sexuálneho zneužitia, zverejňovanie a zneužívanie osobných údajov a fotografií na internete, rasizmus a xenofóbia alebo otázky pravdivosti informácií uverejnených na internete.

3.12. Národné osvetové centrum pokračovalo v sledovanom období v podpore tradičných podujatí v oblasti záujmovej umeleckej činnosti. Záujem a podpora Ministerstva kultúry Slovenskej republiky, Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky a Národného osvetového centra sa premietla do skvalitnenia celoštátnych postupových súťažných prehliadok kolektívov a jednotlivcov, súťaží a prehliadok ZUČ zameraných na deti a mládež.

3.13. Kabinet scénického folklorizmu NOC v spolupráci s viacerými inštitúciami a externými spolupracovníkmi priebežne kompletizoval Databázu tradičnej ľudovej kultúry a javov scénického folklorizmu. Databázu tvoria 4 navzájom prepojené okruhy z oblasti tradičnej a ľudovej kultúry a folklorizmu (osobnosti folklórneho hnutia, podujatia, organizácie, folklórne kolektívy). Databáza bude slúžiť aj ako podklad pre vydanie **Encyklopédie scénického folklorizmu na Slovensku**. Ťažisko tvorby hesiel sa v priebehu realizácie presunulo z kapacitných dôvodov na externých spolupracovníkov. Nadviazala sa spolupráca s pracovníkmi iných inštitúcií, ktorí sa zaoberajú o i. folklórny hnutím národnostných menšín na Slovensku. Na internetovom sídle **Koordinačného centra tradičnej ľudovej kultúry**, organizačnej zložky Slovenského ľudového umeleckého kolektívu, ludovakultura.sk je sprístupnená elektronická encyklopédia Tradičná ľudová kultúra Slovenska slovom a obrazom. Ide o unikátny projekt, ktorý je súčasťou implementácie Koncepcie starostlivosti o tradičnú ľudovú kultúru, ktorú schválila vláda Slovenskej republiky svojím uznesením č. 666 z 8. augusta 2007.

3.14. Národné osvetové centrum pokračovalo vo vydávaní odborných článkov zameraných na problematiku sociálnej prevencie so zreteľom na deti a mládež a spôsoby práce s nimi, oblastí rizikového správania, vzniku a prevencie látkových a nelátkových závislostí (vrátane komunikačných závislostí). **Informačno-vzdelávací bulletin rezortu kultúry Sociálna prevencia** vyšiel v roku 2011 ako výber príspevkov zo starších čísel a bol zverejnený na webovom sídle NOC www.nocka.sk a na portáli www.infodrogy.sk. Išlo o vydanie troch samostatných monotematických čísel: sociálna prevencia – Prevencia kriminality 2/2011, Sociálna prevencia – Prevencia drogových závislostí č. 3/2011, Sociálna prevencia – Prevencia nelátkových návykových chorôb č. 4/2011. Autormi príspevkov sú poprední českí a slovenskí odborníci v danej problematike. V roku 2012 vyšlo v spolupráci Národného osvetového centra, OZ Prečo som na svete rád/rada a s finančnou podporou Rady vlády Slovenskej republiky pre prevenciu kriminality samostatné monotematické číslo časopisu s podtitulom Prevencia kriminality. Celkovo v sledovanom období vyšlo dovedna 10 samostatných čísel informačno-vzdelávacieho bulletinu Sociálna prevencia.

3.15. V rámci **pobytového konania cudzincov** je pri rozhodovaní o žiadostiach o udelenie povolenia na pobyt v zmysle zákona o pobyte cudzincov posudzovaná každá žiadosť individuálne. V **rámci konania o udelenie povolenia na pobyt**, kde je jedným zo žiadateľov cudzinec – dieťa, je dôsledne dodržiavaný Dohovor o právach dieťaťa, pri ktorom sa prihliada na najlepší záujem dieťaťa a ochranu jeho práv (zlúčenie rodiny, rodinný a súkromný život, práva dieťaťa). **V prípade neoprávneného vstupu alebo pobytu cudzinca na území Slovenskej republiky** je policajt povinný pri rozhodovaní o administratívnom vyhostení cudzinca z územia Slovenskej republiky sa vždy zaoberať skutočnosťou, či nemá na území Slovenskej republiky rodinné väzby (napr. dieťa, manželka/manželku) v súlade s medzinárodnými dohovormi. V rámci **konania o udelenie azylu** za cudzinca, ktorý nenadobudol plnoletosť, robí právne úkony jeho zákonný zástupca. Ak sa neploletý cudzinec nachádza na území Slovenskej republiky bez zákonného zástupcu, je mu súdom ustanovený opatrovník. V takýchto prípadoch je ihneď vyrozumený pracovník úradu práce a sociálnych vecí a rodiny, ktorý dohliada na dôsledné dodržiavanie práv detí. Taktiež sa v tomto smere angažuje mimovládna organizácia „Liga za ľudské práva“.

3.16. **Príslušníci cudzineckej polície boli pravidelne preškoľovaní z právnych noriem** (vrátane Dohovoru o právach dieťaťa) a taktiež sa zúčastňovali seminárov organizovaných mimovládny

organizáciami, ktoré sa zaoberajú ochranou ľudských práv - Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, Úrad vysokého komisára pre utečencov, Medzinárodná organizácia pre migráciu (napr. Poskytovanie sociálnej a kultúrnej orientácie pre migrantov - výmena skúseností so zahraničnými odborníkmi z členských štátov Európskej únie; Dni špecializovaného poradenstva v Migračnom informačnom centre - „ONE STOP SHOP“; školenia k problematike identifikácie obetí obchodovania s ľuďmi) Liga za ľudské práva, a akreditovaného kurzu v Inštitúte verejnej správy v Bratislave. Príslušníci cudzineckej polície spolupracujú s medzinárodnými, mimovládny, resp. inými organizáciami, ktoré dohliadajú nad dodržiavaním základných práv a slobôd cudzincov umiestnených v zariadeniach Ministerstva vnútra Slovenskej republiky (útvoroch policajného zaistenia pre cudzincov), špeciálne rodín s deťmi a zaoberajú sa poskytovaním materiálnej pomoci, sociálneho a psychologického poradenstva, základného vzdelania, právneho poradenstva a uspokojovania osobitných potrieb špecifickým skupinám zraniteľných osôb.

3.17. Podpora zameraná na uľahčenie prístupu na trh práce mladých dospelých (po ukončení ústavnej starostlivosti), ktorí sú umiestnení v zariadeniach sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately je **realizovaná prostredníctvom výziev Fondu sociálneho rozvoja** prostredníctvom rámcovej aktivity 2.1 – Podpora zvyšovania dostupnosti, kvality a efektivity služieb starostlivosti, ktoré zlepšujú prístup ohrozených a marginalizovaných skupín populácie na trh práce a do spoločnosti a rámcovej aktivity 3.2 - Podpora zvyšovania dostupnosti a efektivity služieb starostlivosti, ktoré zlepšujú prístup ohrozených a marginalizovaných skupín populácie na trh práce a do spoločnosti. Fond sociálneho rozvoja utvoril podmienky na realizáciu dopytovo orientovaných projektov (r.2011 – 2012) na podporu tejto špecifickej skupiny mladých ľudí.

Inštitút pre výskum práce a rodiny realizoval v sledovanom období výskumnú úlohu **Udržateľnosť náhradného prostredia z aspektu úspešnosti osamostatňovania sa mladých dospelých a fyzických osôb po ukončení poskytovania starostlivosti v detskom domove vo vzťahu k vybraným faktorom**. Práca vychádza (aj) z pripomienok Výboru OSN pre práva dieťaťa a zameriava sa na skúmanie vybraných determinantov, ktoré sa spolupodieľajú na vysokej nezamestnanosti ľudí, ktorí opúšťajú detské domovy. Tieto sú rozdelené do troch hlavných oblastí: prostredie vnútri detského domova, prostredie mimo detského domova a socio-demografické charakteristiky detí a mladých dospelých vyrastajúcich v detských domovoch. Úloha identifikovala niekoľko hlavných znevýhodňujúcich charakteristík, ktoré znižujú šance uplatnenia sa na trhu práce v prvých dvoch rokoch po opustení detského domova. Z prvej oblasti to boli najmä formálne diagnózy (najčastejšie poruchy správania), nízke vzdelanie pôvodných rodičov, absolvovanie špeciálnej školy, etnicita vyhodnotená ako rómska, neexistencia partnerského vzťahu, vlastné dieťa v prvých mesiacoch po odchode, problém so zákonom, nízky vek v čase hľadania si práce. Z oblasti prostredia detského domova išlo o neexistenciu pracovnej skúsenosti pred samotným odchodom, odchod z detského domova hneď po dovŕšení plnoletosti a nevyužitie ostať v ňom ako mladý dospelý do 25 roku veku. Rozdiely v nezamestnanosti boli identifikované napr. medzi štátnymi a súkromnými detskými domovmi, kde boli štátne detské domovy na tom horšie. Ide ale najmä o dôsledok inej skladby detí a mladých ľudí, ktorí v nich pobyvajú. Z prostredia mimo detského domova sa našla súvislosť s dostupnosťou bývania v čase odchodu, s mierou evidovanej nezamestnanosti, v kraji kde si hľadali mladí ľudia po odchode prácu, s využívaním služieb následnej starostlivosti alebo návratu do pôvodných rodín v prvých mesiacoch po odchode. Závety sú detailne špecifikované a rozobrané v správe Inštitútu pre výskum práce a rodiny.

3.18. Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky realizuje v súvislosti s plnením úlohy každoročne sériu viacerých podujatí a projektov zameraných na zvýšenie bezpečnosti detí v cestnej premávke (multimediálne DVD „Becepáčik a dopravná výchova pre deti materských škôl“, CD pre základné školy „Autoškola pre deti“ a CD „Dopravná výchova pre cyklistov – školská zóna“, prostredníctvom dobrovoľníkov „VAMOS – dobrovoľníci neustále v pohybe“, „Dni bezpečnosti cestnej premávky v mestách a obciach Slovenskej republiky“; celoslovenské kolo súťaže „Na bicykli

bezpečne“), kedy sa vo všetkých samosprávnych krajoch Slovenskej republiky realizujú **dopravno-bezpečnostné osvetové podujatia** pre deti, seniorov a taktiež preventívne akcie pre verejnosť. Do jednotlivých akcií sú zapájané krajské úrady pre cestnú dopravu a pozemné komunikácie, obvodné úrady pre cestnú dopravu a pozemné komunikácie, predstavitelia miest a obcí, učitelia, zdravotníci, dopravná i železničná polícia, hasiči, záchranári a členovia Slovenského Červeného kríža. V roku 2012 oddelenie bezpečnosti cestnej premávky Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky zorganizovalo preventívno – bezpečnostné podujatia na stredných školách, kde boli študentom prostredníctvom prednášok prezentované postupy poskytovania prvej pomoci a taktiež mnohé riziká spojené s nedodržiavaním zásad bezpečnosti v cestnej premávke, požívaním alkoholu a omamných látok pred a počas jazdy motorovými prostriedkami.

3.19. Posilňovanie medzisektorálnej spolupráce so zapojením občianskej spoločnosti pri tvorbe politík so zameraním na ochranu dieťaťa bolo priebežne realizované na úrovni medzirezortných pracovných skupín a komisií, ktoré sa venujú otázkam podpory politík na ochranu dieťaťa (podpora duševného zdravia detí, prevencia kriminality, prevencia obchodovania s ľuďmi, prevencia drogových závislostí, podpora detí so zdravotným znevýhodnením, a pod.)

3.20. Plnenie úlohy pripraviť a realizovať národný (pilotný) projekt zameraný na rozvoj špecifických foriem výchovy a vzdelávania rómskej národnostnej menšiny vytvorením edukačného prostredia pre deti, ktoré bude rešpektovať ich sociálne a jazykové špecifiká vrátane tých, ktoré nemajú šancu, aby sa bez potrebnej pomoci mohli vzdelávať a uplatniť na trhu práce bolo realizované Úradom splnomocnenca vlád pre rómske komunity v rámci **národného projektu „Vzdelávaním pedagogických zamestnancov k inklúzii MRK“**, ktorý sa začal implementovať od 1. októbra 2011 (bude trvať do 30. januára 2015). Projekt implementuje Metodicko-pedagogické centrum. Hlavnými aktivitami projektu sú:

1. Vzdelávanie pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov s cieľom vyškoliť pedagogických a odborných zamestnancov na osvojenie profesijných kompetencií potrebných na rozvoj špecifických vzdelávacích potrieb žiakov z marginalizovaných rómskych komunít.
2. Podpora celodenného výchovného systému na ZŠ s cieľom vytvoriť pedagogický model školy s celodenným výchovným systémom ako nástroj inklúzie žiakov z marginalizovaných rómskych komunít.
3. Technická podpora aktivít národného projektu, ktorá si kladie za cieľ modernizovať vyučovací proces na zapojených ZŠ prostredníctvom IKT technológií a tým podporiť efektívnu implementáciu pedagogického modelu školy s celodenným výchovným systémom.

Národný projekt počíta s účasťou 200 základných škôl v rámci celého Slovenska a má byť prípravou na postupné legislatívne úpravy v našom školstve. Súčasťou projektu sú aj osvetové programy zamerané na vytvorenie, alebo zlepšenie spolupráce rodiny a školy. Po ukončení národného projektu bude **pedagogický model školy s celodenným výchovným systémom** implementovaný na zapojených školách a bude poskytnutý ako príklad dobrej praxe základnej školy s vysokou koncentráciou žiakov pochádzajúcich z marginalizovaných rómskych komunít. Pedagogickí a odborní zamestnanci, ktorí absolvujú vzdelávanie v rámci národného projektu budú schopní ďalej podporovať inklúziu žiakov pochádzajúcich z marginalizovaných rómskych komunít.

4. Deti a rodina, rodinné prostredie a náhradná starostlivosť

Strategický cieľ: *Kvalitatívne zlepšiť a zefektívniť opatrenia na zabezpečenie ochrany dieťaťa, ktorá je nevyhnutná pre jeho blaho, a ktorá rešpektuje jeho najlepší záujem podľa Dohovoru utváraním optimálnych podmienok pre výchovu a všestranný vývin dieťaťa v jeho prirodzenom rodinnom prostredí alebo náhradnom rodinnom prostredí, ak nemôže byť vychovávané vo vlastnej rodine, vrátane monitorovania situácie práv dieťaťa v rodinnom, náhradnom rodinnom prostredí, v zariadeniach a širšom sociálnom prostredí.*

Ukazovatele: schopnosť preukázateľne (podľa konkrétnych indikátorov k čiastkovým úlohám) informovať o pokroku pri implementovaní čl.1, 5, 8, 9-11, 19-21, 25, 27(odš.4) a 39 Dohovoru o právach dieťaťa

Národný akčný plán pre deti určil v oblasti rodiny a náhradnej starostlivosti spolu 16 úloh, ktoré prioritne rozvíjajú témy súvisiace s právnou úpravou v oblasti rodinného práva, zlepšovania kvality vykonávaných opatrení v zariadeniach sociálnoprávnej ochrany a kurately, podpory špecializovanej prípravy sociálnych pracovníkov a profesionálnych rodičov, a senzibilizácie verejnej mienky s cieľom odbúrať negatívne stereotypy.

4.1. Využívanie ochranných miestností v špeciálnych výchovných zariadeniach rieši ustanovenie § 125 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Ministerstvo školstva Slovenskej republiky v záujme zvýšeného záujmu o sledovanie uplatňovania príslušných ustanovení a postupu riadiacich a pedagogických zamestnancov v tejto oblasti navrhlo do Plánu hlavných úloh pre Štátnu školskú inšpekciu príslušnú úlohu. Na základe jej vyhodnotenia vypracuje a vydá ďalšie potrebné opatrenia.

4.2. V rámci vlastnej priebežnej monitorovacej činnosti programu „hniezda záchrany“ nezaznamenalo Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky informácie o problematickom priebehu programu. V Slovenskej republike funguje 20 neonatologických pracovísk ústavných zdravotníckych zariadení, ktoré prevádzkujú verejne prístupné inkubátory (ďalej len „hniezd záchrany“). Podľa štatistiky Prezídia policajného zboru od roku 2004, kedy začali fungovať hniezda záchrany, klesol počet trestných činov „vražda novonarodeného dieťaťa matkou“ oproti rokom 2002 a 2003 v priemere trojnásobne a počet odložených detí do hniezda záchrany od ich vzniku je 42. Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky v spolupráci s Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky a Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky vypracovalo **Odborné usmernenie o postupe zdravotníckych pracovníkov pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti novorodencom odloženým vo verejne prístupnom inkubátore** (publikované vo Vestníku Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky 2009 v čiastke 25, číslo 09894/2009-OZS z 12. mája 2009). Odborné usmernenie stanovuje postup pre zdravotníckych pracovníkov na poskytovanie zdravotnej starostlivosti dieťaťu nájdenému v hniezde záchrany a uvádza postup na identifikáciu dieťaťa a na adopciu.

Slovenské národné stredisko pre ľudské práva zastáva názor, že vzhľadom na to, že v súčasnosti neexistuje vyjadrenie Európskeho súdu pre ľudské práva v Štrasburgu, v ktorom by bola zhodnotená existencia inštitútu hniezd záchrany s ohľadom na právo dieťaťa na život v komparácii s právom dieťaťa poznať svojich rodičov, ostáva súčasné postavenie inštitútu hniezd záchrany zachované s otáznikom do budúcnosti ohľadne jeho prípadného rozporu s Dohovorom o právach dieťaťa či vyjadrením Európskeho súdu pre ľudské práva.

4.3. Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky predložilo dňa 22. októbra 2009 do medzirezortného pripomienkového konania návrh novely zákona č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok), ktorý obsahoval aj zmeny s cieľom spružniť mechanizmus vymáhania pohľadávok na výživné (napr. bod 55 - § 61c, bod 109 - § 179f). Vzhľadom na rozsah navrhovaných zmien bolo v rámci medzirezortného pripomienkového konania uplatnené široké spektrum pripomienok, z toho 108 pripomienok bolo zásadného charakteru. Ani po opätovnom zaradení návrhu novely zákona nedošlo vzhľadom na vtedajšiu vnútropolitickú situáciu (vyhlásenie predčasných parlamentných volieb) k predloženiu návrhu na prerokovanie do Národnej rady Slovenskej republiky. V Rámcovom pláne legislatívnych úloh vlády Slovenskej republiky na VI. volebné obdobie je zahrnutý návrh novely zákona č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) ako úloha pre rezort spravodlivosti na II. štvrtrok roku 2014. Zámerom novelizácie bude najmä riešenie aktuálnych aplikačných problémov a precizovanie právnej

úpravy v kontexte dosiahnutia lepšej vymožitelnosti práva v súlade s Programovým vyhlásením vlády Slovenskej republiky.

4.4. Vláda Slovenskej republiky schválila na svojom rokovaní dňa 14. januára 2009 Návrh legislatívneho zámeru Občianskeho zákonníka (ďalej len „návrh zámeru“). Do návrhu zámeru je začlenené aj rodinné právo.

4.5. Podľa staršej právnej úpravy (zákon o rodine č. 94/1963 Zb.) generálny prokurátor mohol podať návrh na zapretie otcovstva, ak to vyžadoval záujem spoločnosti a ak lehota ustanovená na zapretie jednému z rodičov uplynula. Platný zákon o rodine uvedenú úpravu neprevzal. Zakotvil namiesto tohto **právo dieťaťa podať návrh na zapretie otcovstva**, ak je to potrebné v jeho záujme a ak uplynula rodičom dieťaťa lehota ustanovená na zapretie otcovstva. Nový inštitút zapretia otcovstva je príliš komplikovaný, postup zdĺhavý a v praxi sa neosvedčil. Aj z tohto dôvodu Legislatívny zámer občianskeho zákonníka schválený vládou Slovenskej republiky dňa 14. januára 2009 opätovne navrhuje zaradiť inštitút zapretia otcovstva generálnym prokurátorom (bod 2.1.3.2). Existuje tak reálny predpoklad, že v tejto časti bude aktivita generálnej prokuratúry úspešne zavŕšená v rámci rekodifikácie občianskeho práva hmotného.

Zákonná možnosť rozšíriť **návrhové oprávnenie prokuratúry o podávanie návrhov súdu na uloženie ústavnej starostlivosti** zostáva otázná a bude predmetom ďalších diskusií.

Generálna prokuratúra Slovenskej republiky v súvislosti s aktuálnymi požiadavkami riešenia problematiky na úseku trestnej činnosti mladistvých a maloletých a trestných činov spáchaných na deťoch a násilia páchaného v rodinách prijala novú úpravu pokynu generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 1/2013, ak v zmysle článku 2 bod (5) prokurátor – špecialista už pri výkone prokurátorského dozoru zisti poznatky o porušení práv dieťaťa alebo nevhodné správanie sa detí, rodičov alebo osoby, ktorá sa osobne stará o dieťa, oznámi túto skutočnosť súdu a orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately za účelom uloženia výchovných opatrení.

4.6. Postup úradov práce sociálnych vecí rodiny pri vytváraní plánov priorít v oblasti sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately **koordinuje a metodicky usmerňuje Ústredie práce sociálnych vecí a rodiny**, ktoré zároveň schvaľuje navrhnuté priority a spôsob ich organizačného zabezpečenia v oblasti vykonávania opatrení pre určené orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Úrady práce, sociálnych vecí a rodiny zabezpečujú za stanovených podmienok vykonávanie opatrení sociálno-právnej ochrany a sociálnej kurately prostredníctvom výziev. V súvislosti s novelou zákona č.305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí, a o sociálnej kuratele bolo vypracované **metodické usmernenie k postupu orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately pri zabezpečovaní opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v oblasti priorít**. Organizačné zabezpečenie vykonávania opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately akreditovanými subjektmi je priebežne monitorované a vyhodnocované.

Svoje poznatky o aktuálnej situácii a podmienkach činnosti oddelení sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately zverejnila verejná ochrankyňa práv vo svojej Správe o výsledku prieskumu činností orgánov verejnej správy a verejnej moci.

4.7. Okrem zlepšenia právnych podmienok (napr. delenie detí na domov detí a centrum detí, stanovenie maximálneho počtu detí v jednom objekte detského domova, zefektívnenie diagnostických činností a pod), vrátane sprísnenia profesijných podmienok (osobitne výkonu sociálnej práce) obsahuje schválená **Koncepcia ústavnej starostlivosti na roky 2009-2012** mnoho úloh na zlepšenie podmienok starostlivosti v detských domovoch. Zdôrazňuje sa potrebu zohľadňovať prioritné riešenie detských domovov s veľkou kapacitou detí v jednej budove a ich transformáciu, znižovanie kapacít detských domovov a počtu detí v jednotlivých samostatných

skupinách, optimalizáciu organizačných štruktúr s cieľom zvyšovania počtu profesionálnych rodín a vytváranie podmienok na prijímanie všetkých detí s nariadenou ústavnou starostlivosťou, detí so zdravotným postihnutím, detí s poruchami správania, maloleté matky s deťmi atď./ Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky sleduje pravidelne ukazovatele (zasielané ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny) k najvhodnejšiemu umiestňovaniu detí, ktoré nemôžu vyrastať v starostlivosti rodičov alebo náhradných rodičov.

V rámci skvalitňovania výkonu rozhodnutí súdu v zariadeniach a v záujme získania záujemcov o výkon profesie profesionálneho rodiča v rámci Operačného programu Zamestnanosť a sociálna inklúzia prioritná os 2 a prioritná os 3 bol pripravený **Národný projekt k príprave profesionálneho rodičovstva** – v roku 2009 sa začala realizácia aktivít Národného projektu XXIV-2 „Zvyšovanie zamestnanosti profesionálnych rodičov“. V uvedenom roku boli zrealizované nosné aktivity týkajúce sa propagácie profesionálneho rodičovstva. Začali sa realizovať aktivity týkajúce sa vzdelávania zamestnancov detských domovov, vrátane profesionálnych rodičov. V roku 2009 bol vypracovaný „**Program prípravy na profesionálne vykonávanie náhradnej starostlivosti**“, ktorého zámerom je skvalitnenie prípravy na profesionálne rodičovstvo vykonávanej úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny prostredníctvom inovatívnych a efektívnych metód. Významnou podporou pre humanizáciu materiálno-technických podmienok zariadení predstavuje aj Regionálny operačný program (Opatrenie 2.1 Infraštruktúra sociálnych služieb, sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately). V rámci monitoringu výkonu opatrení sociálno-právnej ochrany a sociálnej kurately, ako i pravidelného vyhodnocovania Koncepcie ústavnej starostlivosti sú sledované, vyhodnocované a aktualizované rôzne úlohy na zlepšovanie podmienok v zariadeniach sociálno-právnej ochrany a sociálnej kurately na výkon rozhodnutia súdu.

Vykonávanie rozhodnutia o ústavnej starostlivosti a rozhodnutia o predbežnom opatrení v **profesionálnej rodine** má prednosť pred ich vykonávaním v samostatných skupinách a v špecializovaných samostatných skupinách. Ak nemožno postupovať takto, tak vykonávanie rozhodnutí súdu v profesionálnych rodinách a samostatných skupinách domovov detí má prednosť pred ich vykonávaním v samostatných skupinách centrách detí. Pri zaraďovaní dieťaťa do profesionálnej rodiny, samostatnej skupiny alebo do špecializovanej samostatnej skupiny sa rešpektujú súrodenecké väzby a rodičovské väzby. U každého dieťaťa umiestneného na základe rozhodnutia súdu v zariadení má detský domov povinnosť viesť záznamy o jeho psychickom, fyzickom a sociálnom vývine. Zároveň má každé dieťa vypracovaný **individuálny plán rozvoja osobnosti dieťaťa**. Súčasťou tohto **plánu rozvoja osobnosti dieťaťa** je **plán výchovy** a **plán sociálnej práce s dieťaťom a jeho rodinou** spracovaný v kooperácii s obcou a príslušným orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, ktorý nadväzuje na **plán sociálnej práce s rodinou dieťaťa**, ktorý spracováva orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

V súvislosti s **prechodom zriaďovateľskej pôsobnosti z určeného úradu práce, sociálnych vecí rodiny na Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny** vo vzťahu k detským domovom a detským domovom pre maloletých bez sprievodu v oblasti zabezpečenia vykonávania rozhodnutí súdu v zariadeniach sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately s účinnosťou od 1. júla 2011 v súlade so zákonom č. 305/2005 Z. z. bol zriadený na Ústredí práce, sociálnych vecí a rodiny odbor vykonávania opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v zariadeniach.

Koncepcia deinštitucionalizácie obsahuje zoznam úloh a opatrení, ktoré sú zamerané na zlepšovanie podmienok starostlivosti o deti umiestnené v zariadeniach na výkon súdnych rozhodnutí. Podrobný časový harmonogram ich realizácie v krátkodobom a strednodobom časovom horizonte je prispôbený tak, aby boli zohľadnené všetky rozhodujúce faktory. Zároveň Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, ktoré riadi a koordinuje celý proces deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti bude pravidelne a systematicky usmerňovať jednotlivé úrady práce, sociálnych vecí a

rodiny a detské domovy pri plánovaní, postupnej príprave podmienok a realizácii transformačných a deinštitucionalizačných zámerov.

Slovenské národné stredisko pre ľudské práva bolo účastníkom Medzinárodného projektu „Toolkit for practitioners“ (Príručka pre odborníkov). Dňa 23. mája 2011 sa uskutočnil odborný seminár „Pomoc mladým dospelým pred a po ukončení ústavnej starostlivosti – Slovensko a Európska prax“, cieľom ktorého bolo zmapovať situáciu detí, ktoré nemôžu z rôznych dôvodov žiť vo vlastnej rodine a možnosti, stratégie a politiky, ktoré by týmto deťom a mladým ľuďom pomohli adaptovať sa do spoločnosti a nájsť si v nej svoje miesto bez diskriminácie z dôvodu ich sociálnej a rodinnej situácie. Široká diskusia odborníkov potvrdila potrebu hľadania nových spôsobov a metód práce s deťmi odchádzajúcimi z ústavnej starostlivosti, ako aj záujem o príklady odbornej praxe u nás aj v zahraničí.

4.8. V prvej etape plnenia úlohy vytvoriť a zaviesť štandardy kvality vykonávania opatrení v zariadeniach sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately bola pozornosť venovaná jednej z oblastí štandardov kvality - **profesijné štandardy v detských domovoch** s možnosťou ďalšieho využitia aj pre krízové strediská. V rámci Národného projektu NP XIV „**Cielené odborné vzdelávanie zamestnancov úradov práce, sociálnych vecí a rodiny na úsekoch sociálnych vecí a rodiny**“ SOP LZ Prioritnej osi 3: zvýšenie kvalifikačného potenciálu a adaptability zamestnancov a osôb vstupujúcich na trh práce, Opatrenia 3.3.B: systémy na prepojenie odborného vzdelávania a prípravy s trhom práce, bola jednou z aktivít na dosiahnutie cieľa, ktorými sú realizácia vzdelávacích aktivít, schémy potrieb vzdelávania zamestnancov detských domovov a štandardov práce. Cieľom aktivity bolo spracovanie materiálu - Analýzy potrieb vzdelávania. Uvedenú analýzu spracoval dodávateľ Spoločnosť priateľov detí z detských domovov Úsmev ako dar pod názvom: „**Schéma potrieb vzdelávania zamestnancov DeD a štandardy práce**“, v ktorom sú uvedené ďalšie systémy podpory vzdelávania. NP XIV prebiehal od 15. 4. 2008 do 30. 6. 2009. Dodávateľ sa na základe požiadaviek zameril na zmapovanie aktuálnych štandardov a postupov práce zamestnancov detských domovov a zisťovanie úrovne ich napĺňania. Z predmetného materiálu vyplývajú odporúčania, ktoré sú východiskom pre ďalšie opatrenia v predmetnej oblasti. Ďalej v rámci zvyšovania kvality vykonávania opatrení v zariadeniach sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately boli využité aktivity NP XXIV-2 „**Zvyšovanie zamestnatel'nosti profesionálnych rodičov**“.

4.9. Aktuálne ešte nie je zavedený ucelený systém sledovania a vyhodnocovania kvality a efektivity (vrátane katamnézy) vykonávaných opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v prirodzenom rodinnom a náhradnom rodinnom prostredí, nakoľko táto úloha mala mať svoje legislatívne východisko v rozsiahlejšej novele zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kurately, ktorej predloženie je plánované v roku 2014. Zároveň bolo potrebné doriešiť metodické otázky systému vyhodnocovania situácie dieťaťa a plánovania sociálnej práce s dieťaťom a rodinou. Tento systém, ktorý bol tvorený za účasti zástupcov orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a OZ Úsmevu ako dar bol zavedený do praxe od 1. januára 2013 – úloha bude preto prevedená do nového Národného akčného plánu pre deti.

4.10. Zástupcovia úradov práce, sociálnych vecí a rodiny a zástupcovia detských domovov v záujme prevencie negatívnych prejavov voči marginalizovanej skupine detí, v prípade potreby participujú na zasadnutiach mestského a obecného zastupiteľstva, a taktiež sa zapájajú do osvetovej činnosti napr. prostredníctvom vydávania letákov, brožúr, vystupovania v regionálnom televíznom programe a prostredníctvom kultúrnych akcií a rôznych vystúpení detí z detských domovov ale aj ostatných detí, ktoré sú obyvateľmi danej obce. Na zmiernenie možných negatívnych názorov obyvateľov obce na deti z detských domovov, predovšetkým rómskych detí, sa realizujú aktivity zamerané na spoznávanie rómskej kultúry a spôsob ich života prostredníctvom odborníka na rómske etnikum.

4.11. V rámci **pravidelných metodických dní a pracovných stretnutí orgánov práce, sociálnych vecí a rodiny** bola osobitne zaraďovaná téma tvorby plánu sociálnej práce s dieťaťom (zohľadňovanie

podmienok na prácu s rodinou dieťaťa pri návrhoch na určenie zariadenia na výkon rozhodnutia súdu, návrhoch na premiestňovanie detí na základe súdnych rozhodnutí, alebo na základe dohody, medzi zariadeniami o. i. aj vzhľadom na regionálne umiestnenie týchto zariadení). Metodológia tvorby plánov bola taktiež predmetom cyklicky uskutočňovaných pracovných stretnutí. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky vytvorilo **pracovnú skupinu na tvorbu plánov práce s dieťaťom a jeho rodinou, ak sa pre dieťa alebo rodiny vykonávajú opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately**, ktorá sa intenzívne zaoberala obsahom pripravovanej internej normy- Plánovanie sociálnej práce pri výkone opatrení sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately. V roku 2012 bola schválená interná norma Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny – Plánovanie sociálnej práce pri výkone opatrení sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately, ktorej súčasťou je aj mechanizmus vyhodnocovania situácie dieťaťa.

4.12. Problematika zvyšovania profesionality výkonu a budovanie kapacít v oblasti sociálnej inklúzie, špecializovaná príprava soc. pracovníkov, ktorí vykonávajú opatrenia pre týrané, zneužívané a zanedbávané dieťa (syndróm CAN – Child Abuse and Neglect), vrátane získavania zručností na tvorbu tímov sieťovanie je súčasťou Národného projektu Podpora zvyšovania profesionality výkonu a rozvoj ľudských zdrojov v oblasti výkonu a služieb sociálnej inklúzie pre štátu správu a samosprávu – II, ktorý sa bude implementovať v rokoch 2013 až 2014. V rámci výziev Fondu sociálneho rozvoja vyhlásených v roku 2008 OP ZaSI – FSR – 2008/2.1/02, OP ZaSI – FSR – 2008/3.2/03 a výziev vyhlásených v roku 2009 OP ZaSI – FSR – 2009/2.1/07 OP ZaSI – FSR – 2009/3.2/08 boli vytvorené podmienky na podporu vzdelávania zamestnancov subjektov, ktoré vykonávajú opatrenia pre týrané, zneužívané a zanedbávané dieťa **prostredníctvom dopytovo orientovaných projektov**. Prevencia násillia a podpora aktivít zamerané na výkon opatrení pre týrané, zneužívané a zanedbávané dieťa (a jeho rodiča) je predmetom podpory Fondu sociálneho rozvoja, ktorá je zaradená pod **opatrenie 2.1, rámcovej aktivity 2.1.2 - Aktivity zamerané na prevenciu a elimináciu násillia ako bariéry vstupu a udržania sa na trhu práce**. V roku 2012 bola vyhlásená výzva OP ZaSI – FSR – 2012/2.1/02, ktorá je okrem iného priamo zameraná na podporu výkonu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately zameranú na **prácu s deťmi so syndrómom CAN alebo s deťmi s dôvodným podozrením syndrómu CAN**, podporu aktivít zameraných na zvyšovanie kvality a efektivity sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately prostredníctvom zvyšovania úrovne zručností a profesionálnych kompetencií zamestnancov pri práci s deťmi so syndrómom CAN a podpora informovanosti spoločnosti v oblasti pomoci a riešenia problematiky detí so syndrómom CAN. V roku 2013 bude Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny implementovať **Národný projekt – Podpora deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti**, v rámci ktorého budú aj aktivity zamerané na problematiku syndrómu CAN, napr. vypracovanie odbornej príručky o syndróme CAN.

Národný projekt „Zvyšovanie zamestnateľnosti profesionálnych rodičov“ bol implementovaný v rámci prioritnej osi 2, opatrenia 2.1 Podpora sociálnej inklúzie osôb ohrozených sociálnym vylúčením alebo sociálne vylúčených prostredníctvom rozvoja služieb starostlivosti s osobitným zreteľom na marginalizované rómske komunity a prioritnej osi 3, opatrenia 3.2 Podpora sociálnej inklúzie, rodovej rovnosti a zosúladenie pracovného a rodinného života v Bratislavskom samosprávnom kraji Operačného programu Zamestnanosť a sociálna inklúzia. Obdobie realizácie projektu bolo od 12/2008 do 03/2011. **Národný projekt realizovalo Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, úrady práce, sociálnych vecí a rodiny a detské domovy** v súlade so zákonom č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Cieľom projektu bolo dosiahnuť rozvoj profesionálnych rodín, vrátane prípravy na profesionálne vykonávanie náhradnej starostlivosti. Ťažiskovými aktivitami projektu boli: propagácia profesionálneho rodičovstva, zabezpečenie prípravy na profesionálne vykonávanie náhradnej starostlivosti, vzdelávanie zamestnancov detských domovov, odborné vzdelávanie a starostlivosť o profesionálnych rodičov a realizácia sociologického výskumu zameraného na zistenie motivácie, potrieb vzdelávania a názorov profesionálnych rodičov. Možno konštatovať, že úspešná realizácia projektu vytvorila podmienky na zamestnanie nových profesionálnych rodičov, pre

skvalitnenie výkonu profesionálneho rodičovstva prostredníctvom prípravy profesionálnych rodičov, vzdelávaním ďalších zamestnancov detských domov a zamestnancov úradov práce, sociálnych vecí a rodiny. **Positívny trend zvyšovania počtu profesionálnych rodičov zamestnaných v detských domovoch a detí umiestnených v profesionálnych rodinách v priebehu realizácie projektu** sa prejavil aj v náraste priemerného počtu detí pripadajúcich na jedného profesionálneho rodiča.

4.13. Prostredníctvom regionálnych pracovných stretnutí boli všetky úrady práce, sociálnych vecí a rodiny, oddelenia sociálno-právnej ochrany a sociálnej kurately, ako i detské domovy oboznámené s **internou normou č. 024/2009 „Usmernenie a odporúčaný postup pre zamestnancov úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, oddelení sociálno-právnej ochrany a sociálnej kurately a zamestnancov zariadení na výkon rozhodnutia súdu pri zabezpečovaní náhradného rodinného prostredia deťom“**. V rámci prípravy fyzickej osoby, ktorá má záujem stať sa pestúnom alebo osvojiteľom je súčasťou obsahu prípravy na náhradnú rodinnú starostlivosť, okrem iného, aj poskytovanie informácií a poznatkov zameraných na odstránenie stereotypov o deťoch z marginalizovaných skupín populácie, čo sa v praxi uskutočňuje.

4.14. Inštitút pre výskum práce a rodiny v rámci kontraktu s Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky na rok 2008 a na rok 2009 realizoval **výskumnú úlohu Zvyšovanie kvality poskytovania starostlivosti a výchovy deťom v detských domovoch - zameranie na profesionálne rodiny**. Výstupy úlohy identifikovali problémy spojené s týmto inštitútom (pracovno-právne vzťahy – profesionálny rodič ako zamestnanec detského domova, financovanie profesionálneho rodičovstva, príprava na profesionálne rodičovstvo, dopady na vzťahy medzi členmi profesionálnej rodiny, príchod a odchod dieťaťa z rodiny a kontakty s biologickou rodinou dieťaťa).

4.15. **Národný projekt XXIV „Zvyšovanie zamestnatel'nosti profesionálnych rodičov“**, do ktorého sa zapojili všetky detské domovy ako partneri bol realizovaný od decembra 2008 do novembra 2011. V rámci projektu boli navrhnuté čiastkové aktivity na skvalitnenie výkonu rozhodnutí súdu:

- Zabezpečenie prípravy na profesionálne vykonávanie náhradnej starostlivosti
- Vzdelávanie zamestnancov detských domovov
- Manažérske zručnosti
- Vedenie a motivácia zamestnancov
- Výber zamestnancov
- Odborné vzdelávanie a starostlivosť o profesionálnych rodičov
- Supervízne stretnutia profesionálnych rodičov

4.16. Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky v spolupráci so Spoločnosťou priateľov detí z detských domovov Úsmev ako dar organizuje pravidelne pod záštitou ministra spravodlivosti 2-dňové pracovné stretnutia sudcov krajských a okresných súdov vybavujúcich poručnícku agendu so zástupcami Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky, Spoločnosti priateľov detí z detských domovov Úsmev ako dar, Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny, úradov práce, úradu vlády, detských domovov, resocializačných a krízových stredísk. Obsahom stretnutí je diskusia zameraná na aktuálne legislatívne zmeny, aplikáciu noviel občianskeho súdneho poriadku a zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kurately, otázky poručníctva, ústavnej starostlivosti a náhradnej rodinnej starostlivosti, otázky výživného a dávok a násilie páchané v rodine.

5. Zdravie, zdravotná starostlivosť a výživa detí

Strategický cieľ: *Prijat' a realizovať potrebné opatrenia vo všetkých sférach života detí osobitne detí z marginalizovaných skupín populácie na zlepšenie prístupu k zdravotníckym službám a službám deťom so zdravotným postihnutím.*

Ukazovatele: schopnosť preukázateľne (podľa konkrétnych indikátorov k čiastkovým úlohám) informovať o pokroku pri implementovaní čl. 6, 23,24)

Národný akčný plán pre deti určil v oblasti zdravia a výživy detí spolu 18 úloh, ktoré sa prioritne zameriavajú na rozvoj školského stravovania, prevenciu v oblasti závislostí, povinné očkovanie detí, znižovanie novorodeneckej úmrtnosti, podporu osôb s ťažkým zdravotným postihnutím, vrátane zlepšovania dostupnosti k fyzickému prostrediu a službám, podporu osobnej mobility a inštitút životného minima.

5.1. Podľa zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov Ministerstvo školstva Slovenskej republiky vydalo **Materiálno-spotrebné normy pre diétny stravovací systém v školskom stravovaní** a určilo finančné pásma na nákup potravín na jedno jedlo, ktoré uhradza zákonný zástupca dieťaťa alebo žiaka v rámci diétného stravovacieho systému, vyčlenilo finančné prostriedky na podporné aktivity celospoločenských programov podpory zdravia a podporu rozvoja technických a technologických systémov vybavenia zariadení školského stravovania v rámci programu **"Elektronizácia a revitalizácia zariadení školského stravovania 2009"**. Celková suma vyčlenená zo štátneho rozpočtu na realizáciu programu bola 810 530,- EUR (pozn. v roku 2010 a 2011 neboli na realizáciu uvedeného grantového systému vyčlenené finančné prostriedky). **Celospoločenské programy podpory zdravia Program ovocie a zelenina do škôl** a aktualizovaný **Školský mliečny program** sú v školách zabezpečované podľa metodických usmernení č. 15 a č. 16, ktoré v roku 2009 vydalo Ministerstvo školstva Slovenskej republiky. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky v roku 2011 vydalo **Materiálno-spotrebné normy a receptúry**, ktoré charakterizujú príslušnú územnú oblasť pre školské stravovanie s možnosťou aplikácie aj pre osobitný režim stravovania detí a žiakov v zariadeniach školského stravovania. V roku 2011 bola pre účely aplikácie nových výživových trendov v rámci podpory pohybovo talentovanej mládeže zriadená **pracovná skupina na tvorbu a spracovanie odporúčaných výživových dávok pre žiakov športových tried a športových škôl** (Vestník Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky čiastka 34-36 z 18. novembra 2011). V roku 2012 bola ministrom školstva schválená **výzva „Zdravie na tanieri“** s finančnou dotáciou 60 tis. EUR. Oblasťou podpory sú programy a aktivity zamerané na:

- podporu aktívnej participácie detí na formovaní ich prístupu k zdravému životnému štýlu s cieľom dosiahnuť zmenu stravovacích návykov a zvýšenie pohybových aktivít tvorbou vlastného výživového programu materskej školy,
- podporu stravovania stravníkov s osobitným stravovacím režimom skvalitnením materiálno-technického vybavenia školského stravovania,
- prevenciu obezity a podporu aktivít podpory zdravia, ktoré propagujú zvýšenie konzumácie mlieka, mliečnych výrobkov a ovocia a zeleniny.

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky v roku 2012 legislatívnou podporou školského stravovania vydalo:

- e-model HACCP pre školské stravovanie pre všetky zariadenia školského stravovania v rámci Slovenskej republiky,
- aktualizáciu materiálno-spotrebných noriem a receptúr pre školské stravovanie 2012 vrátane diétného systému stravovania a stravovania detí a žiakov športových škôl a športových tried podľa odporúčaných výživových dávok pre športovcov.

Vzdelávanie odborných zamestnancov prevencie, koordinátorov zdravého životného štýlu a vedúcich zamestnancov zariadení školského stravovania prebiehalo na úrovni jednotlivých regiónov v pôsobnosti krajských školských úradov. Pod záštitou Združenia pre zdravie a výživu so sídlom v Bratislave s odbornou garanciou Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky, Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky a Združenia miest a obcí Slovenska boli organizované 2 konferencie celoslovenského

charakteru so zameraním sa na zdravý životný štýl a prevenciu výživou. Celkove sa vzdelávania a konferencií zúčastnilo 2500 odborných zamestnancov z oblasti výživy mládeže. V spolupráci s WHO na Slovensku a so Združením pre zdravie a výživu bolo na školy a školské zariadenia expedovaná plagátová verzia „Výživovej pyramídy“ v počte 1000 ks.

5.2. Prevencia závislostí od alkoholu, tabaku a drog je súčasťou štátneho kurikula v základných a stredných školách. Vo výchovno - vzdelávacom procese sa prevencii závislostí od alkoholu, tabaku a drog venuje priestor v rámci hodín etickej výchovy, občianskej výchovy, náboženskej výchovy, prírodopisu, slovenského jazyka, chémie, biológie a triednických hodín. Prevencii sa venujú aj na triednických hodinách a hodinách náboženskej výchovy/náboženstva, v stredných odborných školách v rámci predmetov psychológia a ošetrovateľstvo. Prvky univerzálnej prevencie v mimo vyučovacom čase sa uplatňujú v krúžkovej činnosti, v aktivitách organizovaných centrami pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie a v školských kluboch detí. Najčastejšie sa realizujú projekty Zdravie v školách, Škola podporujúca zdravie, rovesnícke programy, preventívny program Cesta k emocionálnej zrelosti a program Otvorená škola. **Sekcia regionálneho školstva Ministerstva školstva Slovenskej republiky od roku 2005 každoročne vyhlasuje a realizuje rozvojový projekt pod názvom „Zdravie v školách“.** Každý rok v rámci stanovených prioritných oblastí podpory je zaradená aj oblasť prevencia látkových a nelátkových závislostí. K zvyšovaniu odbornej úrovne pedagogických pracovníkov a systematickému komplexnému prístupu k prevencii v školskom prostredí v kontexte aktuálne zavedenej reformy školstva bol v Štátnom pedagogickom ústave pripravený dokument **„Východiská k tvorbe stratégie školy v prevencii rizikového správania detí a žiakov“.** Dokument sa sústreďuje na najčastejšie prejavy rizikového správania v školskom prostredí spojené s experimentovaním, resp. rizikovým užívaním návykových látok (legálnych a nelegálnych drog), neprijateľným správaním (agresia, šikanovanie) a prejavmi intolerancie. Špecifikuje rámec k tvorbe stratégie školy v prevencii rizikového správania v rámci jednotlivých stupňov vzdelávania – ISCED 0 (predprimárny/predškolský stupeň), ISCED 1 (primárny/prvý stupeň vzdelávania), ISCED 2 (nižší sekundárny/druhý stupeň vzdelávania). Školy v sledovanom období najčastejšie realizovali školské projekty podpory zdravia a zdravého životného štýlu, rovesnícke programy a preventívne programy a projekty v spolupráci s centrami pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie.

Poskytovanie informácií zameraných na prevenciu závislosti od alkoholu, tabaku a drog deťom umiestneným v zariadeniach na výkon rozhodnutia súdu a v rodinách je zabezpečované najmä prostredníctvom poradensko-psychologických služieb, ktoré sú poskytované **poradcami pre prevenciu drogových a iných závislostí** na úradoch sociálnych vecí a rodiny, z ktorých každý určený úrad poskytuje tieto služby v súlade s vlastnou regionálnou koncepciou. Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny plnilo úlohy vyplývajúce z **Koncepcie rozvoja špecializovaných poradensko-psychologických služieb klientom drogovu a inak závislým a klientom ohrozených drogovou a inou závislosťou**. Koncepcia vychádza z Akčného plánu realizácie Národného programu boja proti drogám v rezorte práce, sociálnych vecí a rodiny. V Koncepcii je rozpracovaná problematika predchádzania vzniku závislostí a riešenia situácie v oblasti zneužívania drog a iných látok s dôrazom na rodinu, deti a mladých dospelých (osobitne deti umiestnené v zariadeniach na vykonávanie opatrení sociálno-právnej ochrany a sociálnej kurately) na podmienky referátu poradensko-psychologických služieb, oddelenia sociálno-právnej ochrany a sociálnej kurately úradov PSVaR. Referáty poskytujú taktiež **špecializované poradenské služby** odborným zamestnancom detských domovov. **Individuálne poradenstvo** je poskytované aj priamo deťom v niektorých detských domovoch. V porovnaní s rokom 2010 poklesli skupinové aktivity pre deti v detských domovoch, a to formou **krátkodobých programov a cyklických programov** na 30 skupinových aktivít, pretože časť preventívnych aktivít v detských domovoch prevzali interní zamestnanci – psychológovia detských domovov. Existujú regionálne špecifiká v kontexte spolupráce špecializovaných poradcov referátov v detských domovoch. Každý región si zvolil vlastnú formu spolupráce, ako aj jej obsah. Výnimočne však išlo o priamu prácu s deťmi. Odborní poradcovia referátov spolupracovali predovšetkým s odbornými pracovníkmi detských domovov – s psychológmi, sociálnymi pracovníkmi a pedagógmi. V rámci ich

vzájomnej spolupráce využívali pri práci s deťmi preventívny program „Povedz to priamo“ resp. autorské preventívne programy, ktoré si spoločne vytvorili pre podmienky konkrétneho detského domova. Ich spoločné stretnutia boli zamerané aj na výmenu skúseností s realizáciou rôznych iných preventívnych aktivít, hier a dobrej praxe pri práci s deťmi a mali podobu intervízných a kauzistických stretnutí, odborných stretnutí k špecifickým témam, vzdelávacích a supervíznych stretnutí k jednotlivým problémom z okruhu prevencie. Niektorí z odborných poradcov príležitostne realizovali preventívne aktivity pre základné a stredné školy podľa požiadaviek škôl a s ohľadom na nedostatok týchto služieb v danom regióne. Oblasť realizovania preventívnych aktivít v oblasti drogových a iných závislostí je zároveň komplexne zabezpečená prostredníctvom úloh Akčného plánu rezortu práce, sociálnych vecí a rodiny na realizáciu zámerov **Národnej protidrogovej stratégie na obdobie 2009 – 2012**. Prostredníctvom realizácie úloh akčného plánu je o. i. garantovaný výkon preventívnych aktivít v oblasti: zabránenia alebo aspoň oddialenia prvého užitia drog a kombinovaného užitia nelegálnych a legálnych látok u detí s problémovým správaním a u detí v náhradnej starostlivosti, selektívnej prevencie pre rodiny so špecifickým problémom pri krízových situáciách, pre deti umiestnené v detských domovoch, pre deti umiestnené v zariadeniach na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, ktorých rodičia sú drogovu a inak závislí alebo pre deti umiestnené v resocializačných strediskách.

Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky v spolupráci s Úradom verejného zdravotníctva Slovenskej republiky a s Výskumným ústavom detskej psychológie a patopsychológie pripravilo na prevenciu užívania návykových látok prvú etapu **celoslovenskej epidemiologickej štúdie na zmapovanie trendov zneužívania tabaku, alkoholu, omamných a psychotropných látok u žiakov a študentov, ako aj učiteľov základných, stredných a vysokých škôl** výskum dotazníkmi Tabak, alkohol, drogy (ďalej len „TAD“) - TAD1 pre žiakov základných škôl, TAD2 pre študentov stredných škôl a TAD3 pre ich učiteľov, ktorými sa zhodnotia trendy u mladých ľudí a ich učiteľov v súvislosti s užívaním návykových látok. **Záverečná správa z prieskumu TAD bola spracovaná v roku 2010 hlavným koordinátorom projektu**. Údaje, získané na základe uvedeného prieskumu, slúžia na porovnanie s údajmi z minuloročných prieskumov a na zmapovanie trendov v danej oblasti s cieľom vypracovať účinné intervenčné aktivity. V publikačnej podobe boli vydané závery **prieskumu „Európsky školský prieskum o alkohole a iných drogách (ESPAD) v Slovenskej republike“**, ktorej obsahom sú výsledky ďalšieho opakovania prieskumu užívania legálnych a nelegálnych drog u študentov stredných škôl, 8-ročných gymnázií a žiakov 9. ročníkov základných škôl v Slovenskej republike, ktorý sa konal v nadväznosti na predchádzajúce celoeurópske školské prieskumy. Prieskum sa zrealizoval na vzorke takmer 11 tisíc žiakov 9. tried základných škôl a študentov štyroch ročníkov stredných škôl z celého Slovenska. V súlade s novými poznatkami a trendmi v užívaní drog a s tým spojených nových vzorov správania sa mládeže sa v sledovanom období sústredila pozornosť na prípravu a zavádzanie inovatívnych prístupov v oblasti prevencie a znižovania škôd spôsobených užívaním, resp. zneužívaním drog a na rozvoj kvality edukačného prostredia, prípravu a realizáciu preventívnych programov a vzdelávacích aktivít, zvyšovanie informovanosti. **Poradenské centrá ochrany a podpory zdravia zriadené pri 36 regionálnych úradoch verejného zdravotníctva v Slovenskej republike** cez svoje **nadstavbové poradne** upriamujú svoju pozornosť aj na prevenciu škodlivého užívania legálnych a nelegálnych drog najmä u detí a dorastu, a to predovšetkým v školských zariadeniach formou jednotlivých projektov, besied a interaktívnych prednášok.

Vláda Slovenskej republiky uznesením č. 763/2011 schválila návrh Národného akčného plánu na kontrolu tabaku na roky 2012 – 2014, cieľom ktorého je zlepšiť podmienky v oblasti prevencie fajčenia na základných, stredných a vysokých školách, v zdravotníckych zariadeniach a v zariadeniach sociálnych služieb, kontroly fajčenia na verejných miestach, kontroly obsahu a zloženia tabakových výrobkov, poradenstva na odvykanie od fajčenia najmä prostredníctvom rozšírenia siete poradní na odvykanie od fajčenia na regionálnych úradoch verejného zdravotníctva a na vysokých školách, edukácie v školách a školských zariadeniach so zameraním na vydanie metodických príručiek

a postupov pre pedagógov, rodičov a detí, výskumu o efektívnosti preventívnych opatrení s cieľom vyhodnotenia efektívnosti použitých prístupov a vynaložených finančných prostriedkov.

5.3. Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky v súlade so **zákonom č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia** a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov plánuje, koordinuje a určuje **rozsah a očkovacie schémy imunizačného programu**. Zaočkovanosť detí v rámci pravidelného povinného očkovania kontrolujú pracovníci regionálnych úradov verejného zdravotníctva v Slovenskej republike každoročne k 31. augustu. V rámci administratívnej kontroly pravidelného povinného očkovania je zaočkovanosť detí kontrolovaná vo všetkých ambulanciách všeobecných lekárov pre deti a dorast v Slovenskej republike. Okrem zaočkovanosti ročníkov detí, ktoré mali byť vzhľadom na vek v súlade s očkovacím kalendárom k termínu kontroly kompletne očkované alebo preočkované, je kontrola zameraná aj na správnosť evidencie a dokumentácie očkovania, sledovanie kontraindikácií, nežiaducich reakcií po očkovaní a na dodržiavanie chladového reťazca pri uskladnení vakcín v ambulancii. Na základe krajských podkladov je každoročne vypracúvané **celoslovenské vyhodnotenie zaočkovanosti**. Vo všeobecnosti možno konštatovať, že v sledovanom období boli celoslovenské výsledky zaočkovanosti priaznivé a zaočkovanosť prekročila u všetkých druhov povinného očkovania detí hranicu 95 %.

Situáciu v oblasti nákupu očkovacích látok monitorovalo aj Slovenské národné stredisko pre ľudské práva.

5.4. Minister zdravotníctva Slovenskej republiky v súlade s uznesením vlády č. 192 z 26. marca 2008 predkladá každoročne vláde Slovenskej republiky **Správu o priebežnom plnení úloh Národného programu starostlivosti o deti a dorast v Slovenskej republike na roky 2008-2015** k implementácii Európskej stratégie starostlivosti o deti a dorast v oblastiach Zdravie matky a novorodenca, Výživa a fyzická aktivita, Infekčné choroby, Úrazy a násilie, Životné prostredie, Dorastový vek, Psychosociálny rozvoj a mentálne zdravie.

5.5. Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky vydalo v roku 2010 Odborné usmernenie o postupe poskytovateľov zdravotnej starostlivosti pri oznamovaní prípadov podozrenia zo sexuálneho zneužívania osôb do osemnásť rokov (Číslo: 15176/2009-OZS zo dňa 22.2.2010, Vestník Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky, Čiastka 4-6; Ročník 58 zo dňa 26. marca 2010). V roku 2010 tiež podporilo vytvorenie a vydanie **zdravotno-osvetovej brožúry „Rozširovať informovanosť verejnosti o problematike násilia na deťoch s osobitným dôrazom na problematiku komerčného sexuálneho zneužívania detí, jej spoločenskej závažnosti a o službách a opatreniach, ktoré môžu slúžiť ohrozeným deťom, so zameraním sa hlavne na rizikové skupiny detí a dorastu“** v počte 6 000 kusov pre školských psychológov, pedagogických a odborných zamestnancov materských škôl, základných škôl a stredných škôl na prevenciu násilia, týrania a zneužívania detí určenej na osvetovú, výchovnú a vzdelávaciu prácu so žiakmi na vyučovacích hodinách etickej a občianskej výchovy, výchovnej práce psychológov, výchovných poradcov, vychovávateľov, koordinátorov prevencie a iných odborných pracovníkov a pre výchovnú prácu samotných rodičov detí. Cieľom projektu bolo prostredníctvom publikovanej brožúry priniesť odborné poznatky a vedomosti týkajúce sa syndrómu CAN, jeho príčin, dôsledkov a možností ochrany detí pred násilím v rodinách s dôrazom zabrániť sexuálnemu zneužívaniu detí a mladistvých. Brožúra je určená k distribúcii pre materské, základné i stredné školy v Slovenskej republike. V roku 2012 vydalo Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky nové **Odborné usmernenie o príznakoch a diagnostike zanedbávania, týrania alebo zneužívania maloletej osoby a o postupe poskytovateľov zdravotnej starostlivosti pri oznamovaní podozrenia na zanedbávanie, týranie alebo zneužívanie maloletej osoby** (Číslo: 07566/2012-OZS zo dňa 13.12.2012, Vestník Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky, Čiastka 39-60; Ročník 60 zo dňa 27. decembra 2012), ktoré nahradilo vyššie uvedené usmernenie z roku 2010.

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky v rámci pracovných stretnutí s odborníkmi v oblasti prevencie rizikového správania detí venovalo v rokoch 2010 – 2012 pozornosť analýze realizovaných programov krízovej intervencie v rezorte školstva v podmienkach práce centier pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie a pripravilo **metodický materiál pod názvom „Krizová intervencia v podmienkach centier pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie“**, ktorý bol prezentovaný a distribuovaný na odborných školeniach v septembri a októbri 2010. V roku 2011 bola Metodicko-pedagogickým centrom v Prešove sprevádzkovaná **internetová doména www.bezpre.sk** s cieľom vytvorenia platformy pre výmenu informácií, skúseností a príkladov dobrej praxe z realizáciou odborne garantovaných projektov školskej prevencie, orientovaných na prevenciu a riešenie rizikového správania detí a mládeže, podporu bezpečnosti v školách, prevencie rizikového správania a podporu zdravého životného štýlu. Na internetovej stránke je viacero metodík a praktických príručiek pre učiteľov na zabezpečenie predchádzania rizikovému správaniu. V rámci internetovej stránky **www.preventionsikanovania.sk** ú poskytované aktuálne informácie v danej oblasti zároveň aj s možnosťou internetového poradenstva pre deti, rodičov, učiteľov ako aj širokú verejnosť. Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie s podporou Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky spracoval **propagačné materiály** - plagáty a letáky - Nedaj sa kúpiť, Nie si na predaj a **metodickú príručku „Nie sme na predaj...** - metodická príručka pre prácu s deťmi ako obeťami násilia s dôrazom na prevenciu ich komerčného sexuálneho zneužívania“.

5.6. V záujme zniženia novorodeneckej úmrtnosti a prevencie možného poškodenia dieťaťa pred pôrodom (formou prevencie užívania návykových látok v tehotenstve s dôrazom na marginalizované a rizikové skupiny) vydalo Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky na liečbu novorodenca so syndrómom dychovej tiesne **Odborné usmernenie na profylaxiu a liečbu syndrómu dychovej tiesne novorodencov exogénnym surfaktantom**. Upravuje možnosti liečby exogénnym surfaktantom a umožňuje ho podávať novorodencom aj mimo neonatologických centier a tým významne napomáha znižovaniu novorodeneckej úmrtnosti ako aj riziku vzniku pneumotoraxu a ďalších komplikácií. V rámci potreby zabezpečiť tehotným ženám s dôrazom na marginalizované rómske komunity a ostatné znevýhodnené skupiny informácie súvisiace s prevenciou užívania tabaku, alkoholu, omamných a psychotropných látok bol Ministerstvom zdravotníctva Slovenskej republiky pripravený, garantovaný a vydaný Článok o negatívnom vplyve užívania návykových látok počas tehotenstva. Článok bol distribuovaný do gynekologicko - pôrodných ambulancií.

V nadväznosti na **intervenčnú stratégiu Neonatologickej spoločnosti SPS** pre riešenie najzávažnejších problémov v starostlivosti o novorodenca uvoľnilo Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky finančné prostriedky vo výške 1 500 000 € na doplnenie prístrojového vybavenia perinatologických centier, ktoré sú súčasťou ústavných zdravotníckych zariadení. Taktiež bolo realizované vzdelávanie lekárov a sestier, uskutočnili sa kurzy resuscitácie novorodenca, zavádzajú sa moderné terapeutické a diagnostické postupy, preventívnej a liečebnej starostlivosti, zamerané na predchádzanie vzniku zdravotného postihnutia, včasnú diagnostiku a liečbu závažných ochorení, ktoré sú na najvyšších priečkach úmrtnosti, pričom významnou súčasťou prevencie je aj primárna prevencia, ktorej cieľom je postupné zvyšovanie uvedomelosti občanov. Celkovo možno konštatovať, že v starostlivosti o deti je zaznamenaný pozitívny trend, čo dokazuje sledovanie všeobecných ukazovateľov ako je dojčenská úmrtnosť, priaznivý ukazovateľ úmrtnosti detí do 5 rokov, množstvo preventívnych a dispenzárných vyšetrení, dôsledne realizované preventívne prístupy - skriningové programy, vysoké percento zaočkovanosti.

5.7. **Zákon č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia** a o zmene a doplnení niektorých zákonov **nadobudol účinnosť dňa 1. januára 2009**. Táto právna úprava ustanovuje podmienky poskytovania peňažných príspevkov na kompenzáciu pre fyzické osoby s ťažkým zdravotným postihnutím vrátane detí s ťažkým zdravotným postihnutím. Cieľom zákona je podpora sociálneho začlenenia fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím

do spoločnosti za jej aktívnej účasti pri zachovaní jej ľudskej dôstojnosti za podmienok a v ustanovených oblastiach (mobilita a orientácia, komunikácia, zvýšené výdavky, sebaobsluha). Cieľom zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách je **komplexná úprava služieb či už zameraná na jednotlivca (vrátane detí), rodinu (s dieťaťom) alebo komunitu**. Zákon o sociálnych službách zaručuje právo fyzickej osoby na poskytnutie sociálnej služby alebo zabezpečenie jej poskytnutia a právo výberu sociálnej služby a poskytovateľa za splnenia podmienok ustanovených týmto zákonom a ďalšie práva pri poskytovaní sociálnych služieb, napr. právo na poskytnutie sociálnej služby, ktorá zachováva ľudskú dôstojnosť a zabraňuje sociálnemu vylúčeniu, právo na prednostné poskytnutie sociálnej služby v rodinnom prostredí, na zabezpečenie dostupnosti informácií o sociálnej službe. Pre úplnosť je potrebné uviesť že s účinnosťou od 1. januára 2010 platia nové, resp. vhodnejšie nastavené podmienky nároku na invalidný dôchodok, ktoré sa určujú v závislosti od veku poistenca a obdobia dôchodkového poistenia za celé obdobie aktívnej činnosti poistenca, nielen z posledných desiatich rokov, ako tomu bolo v minulosti. Predmetná zmena nielen uľahčí splnenie podmienok nároku na invalidný dôchodok, ale aj prístup k priznaniu sirotského dôchodku, nakoľko je potrebné, aby zomretý rodič v pred dôchodkovom veku ku dňu smrti získal potrebný počet rokov dôchodkového poistenia pre nárok na invalidný dôchodok.

Sekcia zdravia Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky vypracovala v spolupráci zástupcami občianskeho združenia zdravotne postihnutých detí, špeciálnymi pedagógmi centier špeciálno - pedagogického poradenstva a hlavným odborníkom Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky pre pediatriu **odborné usmernenie Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky o postupe pri informovaní rodiča alebo zákonného zástupcu dieťaťa so zdravotným znevýhodnením o výchovnom, psychologickom a špeciálno-pedagogickom poradenstve a prevencii** Odborné usmernenie upravuje postup informovania rodiča alebo zákonného zástupcu dieťaťa so zdravotným znevýhodnením o prínose včasného poskytovania komplexnej starostlivosti v školských poradenských zariadeniach a o možnostiach ďalšej pomoci poskytovanej neziskovými organizáciami. Zoznamy predmetných zariadení uvádza odborné usmernenie odkazom na webové sídlo Ústavu informácií a prognóz školstva a Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky.

5.8. Problematika posilňovania medzisektorálnej spolupráce so zapojením občianskej spoločnosti a zapájania cieľových skupín ako aj Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť - Výboru pre osoby so zdravotným postihnutím do tvorby politík so zameraním na ochranu osôb so zdravotným postihnutím vrátane detí sa v súčasnosti koordinuje v rámci podpory a presadzovania práv osôb so zdravotným postihnutím (vrátane detí) vyplývajúcich z Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím. Sekcia ľudských práv a rovnakého zaobchádzania spolu so Sekciou sociálnej a rodinnej politiky Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, Radou vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť a jej Výboru pre osoby so zdravotným postihnutím zintenzívnili spoluprácu s občianskou spoločnosťou pri identifikácii problémových oblastí, ktoré by mali byť premietnuté do celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike. Pri tvorbe zákona o peňažných príspevkoch na kompenzáciu sa Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky zaoberalo návrhmi a pripomienkami fyzických osôb so zdravotným postihnutím a ich rodinných príslušníkov ako aj vtedajšej Rady vlády Slovenskej republiky pre osoby so zdravotným postihnutím (po transformácii Výbor pre osoby so zdravotným postihnutím) a v rámci schvaľovacieho procesu uskutočnilo aj stretnutie so zástupcami cieľovej skupiny. V rámci kategorizácie pomôcok podľa zákona o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky spolupracuje so zástupcami Výboru pre osoby so zdravotným postihnutím a na tento účel boli zástupcovia uvedeného výboru za jednotlivé druhy zdravotných postihnutí vymenovaní za členov kategorizačnej komisie. V mesiaci február 2011 Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky zorganizovalo vo vybraných mestách Slovenskej republiky 6 seminárov, ktorých cieľom bolo zvýšiť informovanosť obcí, miest, vyšších územných celkov a poskytovateľov sociálnych služieb (verejných aj neverejných) o

zmenách, ktoré priniesla novela zákona o sociálnych službách. Uvedených stretnutí sa zúčastnilo 1159 osôb, ktorých sa poskytovanie sociálnych služieb priamo či nepriamo dotýka.

Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky má zastúpenie vo Výbore pre osoby so zdravotným postihnutím Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť a je tiež členom Rady pre duševné zdravie zriadenej na Ministerstve zdravotníctva Slovenskej republiky. Na účely naplnenia požiadavky informovanosti o pripravovaných právnych úpravách z oblasti občianskeho a obchodného práva môžu mimovládne organizácie ako aj jednotlivci využiť služby Portálu právnych predpisov, ktorý je jednotným prístupovým miestom, na ktorom sú zverejňované v elektronickej podobe všetky legislatívne a nelegislatívne návrhy na účely pripomienkového konania. Prostredníctvom Portálu sa môže po registrácii zúčastniť na pripomienkovom konaní priamo aj verejnosť. Každému registrovanému používateľovi je k dispozícii komplexné riešenie umožňujúce sledovanie legislatívneho procesu podľa zvolených kritérií. Jedným z týchto kritérií je možnosť sledovať legislatívny proces podľa vybraných právnych oblastí. Registrovaný používateľ môže prostredníctvom Portálu pripomienkovať akýkoľvek materiál, a to buď formou individuálnych pripomienok alebo formou vytvorenia hromadnej pripomienky verejnosti. Ponúkané elektronické služby zahŕňajú nielen informácie o materiáloch Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky, ale aj iných rezortov a zároveň subsumujú všetky právne akty, či už legislatívnej alebo nelegislatívnej povahy.

Realizácia **projektu Monitorovanie fyzickej aktivity a stavu pohybového aparátu detí a dorastu u zdravých a zdravotne oslabených detí** vyplýva z Metodického pokynu Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 20023/2009-OZS. Prínosom monitoringu je registrácia chybného držania tela, nadhmotnosti alebo obezity a zníženej funkčnosti pohybového aparátu u detí a adolescentov z pohľadu prevencie vzniku kardiovaskulárnych chorôb a diabetes mellitus 2. typu. Štatistickú analýzu výsledkov vykonal Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky. Správa hlavného odborníka pre pediatrickú ortopédiu Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky o výsledkoch monitoringu prezentuje aktuálny zistený stav a využitie je možné na posúdenie rozsahu voľnočasových pohybových aktivít u detí a prípadne na vypracovanie návrhu na zostavy rehabilitačných cvičení pre deti so zdravotným postihnutím. Pre deti so zdravotným postihnutím zo špeciálnych škôl Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky podporilo v roku 2009 projekt Školenie detí o dentálnom zdraví. Boli do neho zaradené aj deti s viacnásobným postihnutím, u ktorých prevažovala kombinácia mentálneho a telesného postihnutia v spojení s pridruženými zmyslovým a rečovými poruchami.

Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky pripravilo a predložilo nový „**Národný plán na zvýšenie bezpečnosti cestnej premávky na roky 2011-2020**“ – strategický dokument, ktorý bude určitým návodom a oporou pre orgány štátnej správy a samosprávy, ako aj pre súkromnú sféru, venujúce sa problematike bezpečnosti cestnej premávky, aby boli vytvorené podmienky pre kontinuálny proces zvyšovania bezpečnosti účastníkov cestnej premávky v nasledujúcom období. Jeho súčasťou bude množstvo opatrení zabezpečujúcich napredovanie vo viacerých rámcových oblastiach ovplyvňujúcich stav bezpečnosti na cestách, týkajúcich sa najmä vplyvu ľudského faktora, bezpečnosti cestnej infraštruktúry, vozidiel a inteligentných dopravných systémov, ale aj ponehodovej starostlivosti. Prioritnými skupinami účastníkov cestnej premávky, na ktorých ochranu sa bude zameriavať, sú najmä zraniteľní účastníci (chodci, cyklisti) so zvláštnym ohľadom na deti a seniorov, ďalej mladí vodiči a motocyklisti. Cieľom tejto dopravnú-bezpečnostnej stratégie bude vytvoriť zodpovedajúce podmienky pre bezpečnosť cestnej premávky v súlade s myšlienkou, že bezpečnosť je právom a zodpovednosťou všetkých. Cieľová skupina zdravotne postihnutých je oslovovaná cez prezentácie pod záštitou projektu VAMOS (registrovaná sieť dobrovoľníkov pôsobiaca v oblasti bezpečnosti cestnej premávky implementuje do reálneho života metódy a nástroje, ktoré sú prínosom pre ochranu najzraniteľnejších účastníkov cestnej premávky). Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky plní schválenú Stratégiu

zvýšenia bezpečnosti cestnej premávky v Slovenskej republike v rokoch 2011 – 2020 (Národný plán pre BECEP 2011 – 2020) a zvyšuje bezpečnosti cestnej premávky zraniteľných účastníkov cestnej premávky, vrátane detí. V rámci medzisektorálnej spolupráce sa v roku 2012 organizovali stretnutia **stálej pracovnej odbornej skupiny pre BECEP** za účasti zástupcov Ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky, Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky, MŽP Slovenskej republiky a MV Slovenskej republiky k otázkam zvyšovania bezpečnosti cestnej premávky, spoločnému postupu v tejto oblasti a vzájomnej výmene skúseností.

5.9. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky pripravilo v roku 2009 návrh na ratifikáciu Dohovoru Organizácie Spojených národov o právach osôb so zdravotným postihnutím a Opčného protokolu k tomuto dohovoru. Slovenská republika ratifikovala Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím a opčný protokol k tomuto dohovoru dňa 28. apríla 2010 a následne ho dňa 26. mája 2010 uložila u depozitára (GT OSN). Pre Slovenskú republiku nadobudol uvedený dohovor a opčný protokol k nemu platnosť dňa 25. júna 2010.

5.10. Úrad splnomocnenca vlády pre rómske komunity spolupracoval na viacerých projektoch, ktoré sú zamerané pre žiakov zo soc. znevýhodneného prostredia (napr. **Projekt Rovná šanca** – podporený z Nórskeho finančného mechanizmu, cieľom ktorého je vytvorenie podporného systému sociálnej integrácie rómskych žiakov, zníženie počtu segregovaných tried len s rómskymi žiakmi, vytvorenie modelu integrovaného prostredia školy a zvýšenie kvality vzdelávania menších, eliminácia stereotypov a predsudkov vo výchove a vzdelávaní zvýšením odbornej spôsobilosti a adaptability pedagogických pracovníkov; **Projekt Čo sú to špeciálne školy?**, podporený z REF Budapešť, cieľom ktorého je osveta rómskych rodín, zníženie počtu rómskych detí v špeciálnych základných školách, tútoring a mentoring; **Projekt Zriadenie Centra mimoškolského vzdelávania pre rómskych žiakov žijúcich v obci R. Seč**, podporený z REF Budapešť, cieľom ktorého je zabezpečovať voľnočasové aktivity, zamerané na doučovanie rómskych detí a doplnujúce aktivity: besedy, prednášky z oblasti rómskej kultúry, histórie, zvykov; **Rómsky mentorský projekt**, podporený z OSI (Open Society Institute) Budapešť, ktorý zabezpečuje mimoškolské aktivity pre rómskych žiakov I. stupňa ZŠ; **Projekt „Poďme spolu do školy“**, podporený z REF Budapešť, zameraný na prípravu rómskych detí z materských škôl a rómskych žiakov na I. stupni základných škôl a ich zlepšenie prospievania; **Projekt Nové metódy vo vzdelávaní študentov z rómskych komunít na stredných školách prostredníctvom multikulturálnej edukačnej stratégie**, zameraný na zlepšenie prípravy rómskych žiakov na štúdium na strednej škole)

Podpora aktivít, ktoré sú zamerané na inklúziu marginalizovaných rómskych je jednou z priorit činnosti Fondu sociálneho rozvoja. V zmysle horizontálnej priority marginalizované rómske komunity, je podpora týmto komunitám prierezová vo všetkých oblastiach podpory. Podpora sociálnej inklúzie príslušníkov marginalizovaných rómskych komunít sa realizuje prostredníctvom viacerých opatrení. Fond sociálneho rozvoja v rámci **dopytovo orientovaných projektov** podporuje **výkon terénnej sociálnej práce**. Medzi cieľové skupiny terénnej sociálnej práce sú zaradené aj deti a mládež, s rôznymi formami znevýhodnenia. Úloha je realizovaná aj formou podpory aktivít, akými sú **sociálne alebo výchovné programy pred a po prepustení mladistvého a mladého dospelého z rôznych typov zariadení a po ukončení náhradnej starostlivosti** (pestúnska starostlivosť, náhradná osobná starostlivosť) zamerané na adaptáciu, integráciu, pracovné uplatnenie a uľahčenie vstupu na trh práce, ako aj **aktivity zamerané na zvyšovanie dostupnosti a humanizáciu sociálnych služieb a opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately pre osoby ohrozené sociálnym vylúčením alebo osoby vylúčené** (napr. marginalizované rómske komunity, prepustených z výkonu trestu odňatia slobody, drogovu a inak závislých, bezdomovcov, azylantov a iných migrantov a príslušníkov iných ohrozených a rizikových skupín, vrátane občanov s ťažkým zdravotným postihnutím).

USVRK sa v roku 2011 stal partnerom Rómskeho vzdelávacieho fondu (ďalej iba „REF“) a Inštitútu pre dobre spravovanú spoločnosť (ďalej iba „SGI“) v implementácii projektu s názvom „**Investícia do výchovy a vzdelávania v rannom veku ako sociálna inovácia pre rómsku integráciu**“. Tento projekt nadväzuje na už overené aktivity a inovácie (projekt „Dobrý štart“ financovaný REF v rokoch 2010-2012) v oblasti predškolskej prípravy detí z marginalizovaných rómskych komunít. Program má za úlohu podporovať tie rómske a nerómske rodiny, ktoré žijú v krajnej chudobe; poskytuje materiálnu pomoc; pripravuje deti na prechod do primárneho vzdelávania; školí miestnych pracovníkov; uskutočňuje precízny monitoring a evaluáciu a nadväzuje partnerstvá s orgánmi štátnej správy a samosprávy. Program ponúka školenia pre rozvíjanie rodičovských zručností, pre informovanie ohľadom výživy a prevencie pred ochoreniami (očkovanie). Jeho súčasťou je aj program „hračkárskej knižnice“ a rôzne ďalšie motivačné aktivity. Trvanie projektu: od 1. januára 2013 do 31. decembra 2014.

V súvislosti so snahou o zlepšenie zdravia marginalizovaných a rizikových skupín, najmä rómskej populácie gesturuje Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky prostredníctvom Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky **Program podpory zdravia znevýhodnených komunít na Slovensku** (ďalej len „program“) na roky 2007-2015, ktorý bol schválený uznesením vlády Slovenskej republiky č. 680/2007. Koordinátorom programu je Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky. Program je zameraný na obyvateľov segregovaných a separovaných rómskych osídlení a lokalít košického, prešovského, a banskobystrického kraja, v ktorých je zdravotno-hygienická situácia najkritickejšia. Realizuje sa prostredníctvom **terénnej práce komunitných pracovníkov v oblasti zdravotnej výchovy**, ktorí pôsobia ako mediátori - zabezpečujú komunikáciu medzi cieľovou skupinou a lekármi, sestrami prípadne pôrodnými asistentkami, verejnými zdravotníkmi a šíria elementárnu zdravotnú osvetu v komunite. Činnosť komunitných pracovníkov v oblasti zdravotnej výchovy bola zameraná predovšetkým na prácu s rodinami priamo v osadách, ale aj na špecifické aktivity s určitými cieľovými skupinami, predovšetkým deťmi a mládežou, mladými dospelými ženami, ktorá sa realizovala v školách alebo komunitných centrách, v osadách - priamo v rodinách. Zdravotná výchova bola realizovaná formou poradenstva, neformálnych diskusných stretnutí, rozhovorov a prednášok. Zameraná bola na viaceré problémové oblasti: starostlivosť o vlastné zdravie, prevenciu infekčných ochorení, zodpovedné manželstvo a rodičovstvo (sexuálne a reprodukčné zdravie), manipuláciu s potravinami, ochranu životného prostredia, prevenciu úrazov a nehôd, zdravotnú starostlivosť (informovanosť o právach a povinnostiach pacienta, o zdravotnom poistení, o preventívnych prehliadkach aj v tehotenstve), starostlivosť o dieťa.

5.11. Zvyšovanie povedomia rodičov o význame vzdelania akcentuje Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky vo všetkých svojich výstupoch, vrátane webového sídla ministerstva www.minedu.sk, portálu www.iedu.sk a prostredníctvom časopisov (Učiteľské noviny a Moderná škola). Snaha o zvyšovanie povedomia rodičov o význame vzdelávania sa akcentuje aj v rámci pravidelných rodičovských stretnutí v rámci základných a stredných škôl a v rámci Združení rodičov a priateľov školy. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky spustilo od 1. septembra 2011 program rozširovania skúseností najlepších učiteľov, ktorého cieľom je podpora najlepšej praxe. Projekt sa realizuje v priebehu rokov 2011 – 2014.

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky v rámci svojho dotačného systému nesleduje špecifickú cieľovú skupinu „rodičia“, v sledovanom období však boli v rámci dotačného programu Kultúra znevýhodnených skupín obyvateľstva podporované aj projekty v oblasti vzdelávania a kultúrno-osvetovej činnosti, ktoré boli zamerané konkrétne na rodičov a ich deti, predovšetkým z prostredia marginalizovaných rómskych komunít (napr. rok 2010 - Workshopy pre mladých Rómov na Šobove; roky 2010 – 2012 Kultúrne a duchovné aktivity pre deti a mládež Lomničky). Podporené projekty sa podieľajú na integračných procesoch sociálne vylúčených spoločenstiev prostredníctvom rozvoja ich tvorivosti a podporou životnej motivácie, pričom do tohto procesu zapájajú deti spolu s ich

rodičmi a priateľmi. Dotačná schéma Kultúra národnostných menšín bola v roku 2010 delimitovaná na Úrad vlády Slovenskej republiky.

5. 12. V súlade s § 13 zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1191 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov **sa uprednostňuje poskytovanie ambulantnej sociálnej služby a terénnej sociálnej služby** pred pobytovou sociálnou službou. Jedným z nových nástrojov na podporu zotrvania klienta v domácom prostredí je **odľahčovacia služba**. Táto je určená pre fyzickú osobu, ktorá opatruje fyzickú osobu s ťažkým zdravotným postihnutím (vrátane detí) a umožňuje fyzickej osobe, ktorá opatruje nevyhnutný odpočinok za účelom udržania jej fyzického zdravia a duševného zdravia a prevencie jeho zhoršenia. Podľa výsledkov Monitoringu implementácie zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách v obciach a vyšších územných celkoch za rok 2009 si odľahčovacia služba našla v praxi veľmi rýchlo uplatnenie. Prax napr. v Banskobystrickom kraji však poukazuje na to, že obce odľahčovaciu službu poskytujú skôr výnimočne alebo vôbec. Medzi **Národné priority rozvoja sociálnych služieb do roku 2013** patrí aj podpora zotrvania klienta v prirodzenom prostredí rozvojom terénnych sociálnych služieb a rozvoj ambulantných sociálnych služieb a pobytových sociálnych služieb v zariadení s týždenným pobytom.

Vláda Slovenskej republiky schválila dňa 30. novembra 2011 **Stratégiu deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti**. Slovenská republika sa týmto dokumentom hlási k celosvetovému trendu systematického odstraňovania dôsledkov dlhodobo uplatňovaného, ale už historicky prekonaného modelu inštitucionálnej izolácie a segregácie ľudí vyžadujúcich dlhodobú pomoc a starostlivosť v špecializovaných zariadeniach, menovite detí v náhradnej starostlivosti a ľudí so zdravotným postihnutím, seniorov, a jeho nahradenie alternatívnym modelom služieb a opatrení, svojím charakterom čo najviac podobným podmienkam bežného života. Dňa 14. decembra 2011 schválilo Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky **Národný akčný plán plánu prechodu z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť v systéme sociálnych služieb na roky 2011 – 2015**, ktorý predstavuje základný plánovací a realizačný dokument v oblasti transformácie a deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti. V súčasnosti bol schválený **Národný projekt podpory deinštitucionalizácie služieb starostlivosti**, ktorý má pilotne overiť a realizovať transformáciu a deinštitucionalizáciu vo vybraných zariadeniach sociálnych služieb v rámci Slovenskej republiky. Národný projekt bude podporený v rámci Operačného programu Zamestnanosť a sociálna inklúzia vo výške 1.000.000,- €. Hlavným cieľom národného projektu je podpora procesu transformácie a deinštitucionalizácie sociálnych služieb, ktorý oslobodí prijímateľov týchto služieb od závislosti na jednej inštitúcii a namiesto toho im poskytne komplex kvalitných alternatívnych verejných služieb, ktoré im umožnia slobodný a nezávislý spôsob života s podporou komunity (odborníkov, členov rodiny, dobrovoľníkov). V nadväznosti na tento národný projekt sa budú realizovať pilotné projekty pre prechodné financovanie nových komunitných služieb, zriadených v rámci realizácie podporených transformačných projektov DI, v období dočasne nevyhnutnej prevádzky oboch typov služieb financovaných z Operačného programu Zamestnanosť a sociálna inklúzia aj investičné projekty financované z Regionálneho operačného programu, prioritná os 2.

5.13. Jednou z veľmi dôležitých úloh v súčasnosti je odstránenie architektonických bariér v zariadeniach sociálnych služieb a to ako v interiéroch, tak aj v exteriéroch týchto zariadení, pričom nejde len o odstránenie fyzických bariér ale ide aj o odbúranie sociálnych bariér, nakoľko sú tieto bariéry prvotnou príčinou separácie ľudí s ťažkým zdravotným postihnutím. Jedným z nástrojov na odbúranie architektonických bariér v zariadeniach sociálnych služieb je dotácia z Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky poskytovaná v zmysle zákona č. 544/2010 Z. z. o dotáciách v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky. Snahou uvedeného nástroja je pomôcť ťažko mobilným a imobilným prijímateľom sociálnej služby v zariadeniach sociálnych služieb, ktorí sú odkázaní na pomoc inej fyzickej osoby najmä pri úkonoch sebaobsluhy. Ide tiež o sprostredkovanie bezpečného pohybu osobám s obmedzenou schopnosťou

pohybu a orientácie. Zvýšenie kvality a humanizácia poskytovaných sociálnych služieb prostredníctvom rekonštrukcie, rozširovania, modernizácie a budovania zariadení sociálnych služieb patrí medzi národné priority rozvoja sociálnych služieb do roku 2013.

Za účelom odstránenia bariér v domácnosti sa fyzickým osobám s ťažkým zdravotným postihnutím vrátane nepľnoletých detí poskytuje **peňažný príspevok na úpravu bytu, peňažný príspevok na úpravu rodinného domu a peňažný príspevok na úpravu garáže**. Tieto peňažné príspevky je možné poskytnúť aj vtedy, ak sa odstránením bariér nezvýši samostatnosť fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím, umožní sa však alebo uľahčí jej premiestňovanie. Ak je fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím odkázaná na zdvíhacie zariadenie (zabudované v domácnosti alebo prenosné), na jeho kúpu je možné poskytnúť osobitný peňažný príspevok.

Ministerstvo dopravy, pôšt a telekomunikácií Slovenskej republiky sa v roku 2009 podieľalo na zabezpečovaní tejto úlohy v súlade so zámermi **Národného plánu na zvýšenie bezpečnosti cestnej premávky na II. polrok 2005 s výhľadom do roku 2010**, (konkrétne v bodoch B.3 - Zvyšovanie viditeľnosti a zrozumiteľnosti dopravného značenia na pozemných komunikáciách, B.5 - Zlepšovanie prehľadnosti priechodov pre chodcov a zabezpečenie ich viditeľnosti a B.15 – Navrhovanie dopravných – inžinierskych opatrení na ovplyvnenie dopravných – bezpečnostnej situácie a zvýšenie bezpečnosti cestnej premávky). Ministerstvo dopravy, pôšt a telekomunikácií Slovenskej republiky **podporilo obce a mestá pri realizácii dopravných-inžinierskych a stavebno-technických úprav**, najmä realizáciou riešenia kritických nehodových lokalít, priechodov pre chodcov nasvietením, vytvorením bezpečných školských zón prostredníctvom osadenia tzv. „retardérov“, ostrovčekov, obnovou dopravného značenia, použitím reflexných dopravných značení, zvýraznením priechodov termoplastickým náterom, zriadením optických brzd a podobne. V rámci modernizácie a rekonštrukcií železničných staníc a nástupísk podľa platných noriem sa budujú v železničných staniciach a zastávkach vizuálne a automatické hlasové informačné systémy pre cestujúcu verejnosť a výťahy a rampy pre zdravotne postihnutých cestujúcich. Vo verejnej osobnej železničnej doprave vykonávanej v rámci Zmluvy o výkonoch vo verejnom záujme na celoštátnych a regionálnych tratiach sa priznávajú **zľavy regulovaného cestovného v 2. vozňovej triede osobného vlaku alebo rýchliku**. Cestovné vo verejnej osobnej železničnej doprave ako aj sociálne zľavy sú regulované štátom, a to výnosmi Úradu pre reguláciu železničnej dopravy, ktoré stanovujú maximálnu cenu cestovného vo vnútroštátnej osobnej železničnej doprave. Pri poskytovaní sociálnych zliav, kam patria aj zľavy pre deti a zdravotne postihnutých občanov, vzniká Železničnej spoločnosti Slovensko, a.s. (ZSSK) strata, ktorú uhrádza štát. Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky sa v roku 2010 podieľalo na výrobe a dodaní 1000 ks reflexných viest pre nepočujúcich s cieľom zvýšiť viditeľnosti nepočujúcich účastníkov cestnej premávky. V priebehu roku 2012 naďalej prebiehal **projekt obnovy železničných koľajových vozidiel** ZSSK z finančných prostriedkov EÚ. V minulom roku bolo takto dodaných 17 nových vlakových jednotiek, ktoré okrem iného spĺňajú najnovšie podmienky kladené na prepravu obyvateľov s ťažkým zdravotným postihnutím alebo poruchami orientácie (vlakový rozhlas; znížená úroveň vozidla na nastupovanie; v staniciach s nástupišťami úrovňové nastupovanie a vystupovanie; nakladacie plošiny; informatívne usmernenia pre nevidomých; kamerový systém; klimatizácia a pod). V marci 2012 začal prevádzkovať na trati Bratislava – Dunajská Streda – Komárno svoje služby nový železničný dopravca RegioJet, ktorý na uvedenú trať priniesol modernizované vozidlá na kvalitatívne vyššej úrovni, ako do tej doby boli prevádzkované spoločnosťou ZSSK. Sú bezbariérové, vybavené informačnými panelmi a vlakovým rozhlasom, kamerovým systémom, klimatizáciou a spĺňajú podmienky vysokej kvality cestovania pre cestujúcu verejnosť. Súbežne prebieha projekt obstarania a rozmiestnenia mobilných plošín pre zlepšenie prístupu imobilných osôb k službám verejnej osobnej železničnej dopravy. V danej veci je podpísaná zmluva o nenávratný príspevok a v priebehu začiatku roka 2012 by sa mala začať realizácia samotného projektu, ktorá je naplánovaná do dvoch akcií – výber dodávateľa na mobilné plošiny a výber zhotoviteľa stavebných úprav, ktoré budú nevyhnutné v niektorých staniciach na nasadenie obstarávaných plošín. V súčasnej dobe je pre deti vo vlakoch osobnej dopravy poskytovaný veľký rozsah zliav zo základného

cestovného, a to nielen počas dní školského vyučovania, ale aj v dňoch školských prázdnin. Zľavy sú poskytované nielen pre jednotlivcov, ale aj pre celé kolektívy detí a sú zamerané na podporu využívania verejnej osobnej železničnej dopravy. Deti môžu využívať jednorázové cestovné lístky, predplatné – týždenné alebo mesačné cestovné lístky a v prípade nepravidelného cestovania rôzne komerčné ponuky dopravcu, napr. Junior RailPlus Euro<26, kedy je priznávaná zľava vo výške cca 40%. Napriek tomu sa však z úrovne Ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky pripravuje projekt revízie tarifného systému v rámci železničnej osobnej dopravy, pričom jeho výstupy môžu do budúcnosti priniesť efektívnejší systém taríf nielen pre detských cestujúcich, ale i pre ostatnú cestujúcu verejnosť.

Ministerstvo školstva Slovenskej republiky zákonom č. 179/2009 Z. z. rozšírilo **uhrádzanie cestovného žiakom v rámci povinnej školskej dochádzky** aj na žiakov so zdravotným znevýhodnením. **Uhrádzanie cestovných nákladov pre zákonného zástupcu žiaka základnej školy, základnej školy s materskou školou a základnej školy pre žiakov so špeciálno-vzdelávacími potrebami** rieši zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

5.14. Za účelom zabezpečenia mobility je možné podľa zákona o peňažných príspevkoch na kompenzáciu poskytnúť fyzickým osobám s ťažkým zdravotným postihnutím vrátane detí viacero peňažných príspevkov. Ide o peňažný príspevok na kúpu osobného motorového vozidla, prostredníctvom ktorého sa podporuje vykonávanie integračných aktivít detí a osôb v produktívnom veku ako je vzdelávanie, zamestnanie a návšteva vybraných zariadení sociálnych služieb. Za účelom zabezpečenia mobility je ďalej možné poskytovať peňažný príspevok na prepravu (na prepravu zabezpečovanú taxislužbou, obcou alebo poskytovateľom sociálnych služieb) a peňažný príspevok na kompenzáciu zvýšených výdavkov súvisiacich so zabezpečením prevádzky osobného motorového vozidla.

5.15. Podmienkou poskytovania sociálnych služieb a odborných činností v súlade so zákonom č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov je splnenie kvalifikačných predpokladov potrebných na vykonávanie pracovných činností v oblasti sociálnych služieb, osobitných kvalifikačných predpokladov a systematické odborné vzdelávanie zamestnancov. Zákon o sociálnych službách upravuje aj udeľovanie akreditácii právnickým osobám a fyzickým osobám na odborné činnosti (sociálna rehabilitácia a špecializované sociálne poradenstvo) a na vzdelávacie programy na účely vzdelávania zameraného na plnenie osobitných kvalifikačných predpokladov a systematického odborného vzdelávania na vykonávanie pracovných činností v oblasti sociálnych služieb.

Na Linke detskej istoty sa ročne konajú 2 viacdňové školenia/výcviky dištančných poradcov/konzultantov. Predpokladom je štúdium vysokej školy zameranej na pomáhajúce profesie. Konzultanti zväčša po dokončení štúdia zostávajú pracovníkmi v pomáhajúcich profesiách aj naďalej, pričom konzultácie vykonávali v rámci svojej praxe alebo na dohodu podľa potrieb Linky detskej istoty.

5. 16. Úrad splnomocnenca vlád pre rómske komunity sa do posilňovania aktivít na vzdelávanie a zvyšovanie povedomia obyvateľstva o potrebe a výhodách imunizácie detí, najmä v znevýhodnených komunitách zapájal ako spolupracujúca inštitúcia s Regionálnymi úradmi verejného zdravotníctva na Slovensku v rámci implementácie **Národného imunizačného programu**. Najväčší dôraz bol kladený na propagáciu očkovania v sociálne neprispôsobivých skupinách obyvateľstva, hlavne u rómskej populácie, a to prostredníctvom aktívnej účasti na preventívnych prehliadkach v rámci poskytovania všeobecnej ambulantnej starostlivosti pre deti a dorast. Rodičia, ktorí opakovane nedodržia intervaly očkovania ich detí, boli poučení a upozornení na povinnosť dať zaočkovať svoje deti a tak ich chrániť pred možnými infekciami. **Komunitní pracovníci zdravotnej výchovy** priebežne aktívne

vyhľadávajú a pozývajú rómskych rodičov s deťmi na očkovanie a preventívnu prehliadku. Komunitní pracovníci zdravotnej výchovy šíria elementárnu zdravotnú osvetu, zaisťujú informovanosť nielen v oblasti preventívnych prehliadok a očkovania, ale priamo v rodinách informujú aj o pedikulóze a jej prevencii, o dodržiavaní osobnej hygieny, hygieny bývania, dodržiavaní čistoty v okolí zdroja pitnej vody, o prevencii hepatitídy A, o zásadách dentálnej hygieny, o význame návštev v poradniach gynekológa aj počas tehotenstva a zdôrazňujú zdravú životosprávu, nefajčenie, vylúčenie konzumácie alkoholických nápojov a svojvoľného užívania liekov poškodzujúcich zdravie matky a plod. Uvedené aktivity vykonávali komunitní pracovníci zdravotnej výchovy v rámci Programu podpory zdravia znevýhodnených komunit na Slovensku na roky 2009 – 2015, ktorý sa roku 2012 nerealizoval, nakoľko boli zo strany vlády Slovenskej republiky prijímané úsporné opatrenia, najmä vo vzťahu k finančným zdrojom, čo sa premietlo aj do rozpočtovej kapitoly Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky, ktoré nedisponovalo potrebnými finančnými prostriedkami na zabezpečenie realizácie daného programu. V súvislosti s uvedeným rezort zdravotníctva vypracoval iniciatívny materiál „Návrh zabezpečenia finančnej stabilizácie Programu podpory zdravia znevýhodnených komunit na Slovensku na roky 2013 – 2015“, ktorý bude v súlade s Plánom hlavných úloh Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky na rok 2013 predložený na rokovanie vlády Slovenskej republiky (prvý štvrtrok 2013).

5.17. Pre deti, ktoré riadne plnia povinnú školskú dochádzku a sú z rodiny, ktorej sa poskytuje dávka v hmotnej núdzi, sa od 1. januára 2009 **poskytuje dávka určená na vzdelávanie dieťaťa zo sociálne znevýhodneného prostredia**. Tento typ dávky sa poskytuje priemerne mesačne vyše 63000 deťom. Podporným opatrením plnenia úlohy sú aj dotačné programy Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, v rámci ktorých sú poskytované finančné prostriedky základným a špeciálnym školám a predškolským zariadeniam na zabezpečenie stravy a úhradu školských potrieb. Od 1. januára 2011 je poskytovanie dotácií právne upravené zákonom č. 544/2010 Z. z. o dotáciách v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov. V roku 2011 bola dotácia na podporu výchovy k stravovacím návykom dieťaťa ohrozeného sociálnym vylúčením poskytovaná priemerne mesačne vyše 66 000 deťom a dotácia na podporu výchovy k plneniu školských povinností dieťaťa ohrozeného sociálnym vylúčením bola priemerne mesačne poskytovaná vyše 14000 deťom.

5.18. Uznesením vlády Slovenskej republiky č. 66 z 27. januára 2010 bola schválená **Koncepcia životného minima** za účelom jasného formulovania úlohy v oblasti štatistických sledovaní, plánu nevyhnutných legislatívnych zmien a ich vplyvov na životnú úroveň občanov s dosahom na verejné financie. V súčasnosti pokračujú práce súvisiace s prehodnocovaním životného minima s využitím rôznych metód pri výpočte alternatívnej hranice životného minima.

6. Sociálne a iné opatrenia na zvyšovanie životnej úrovne detí a ich rodín

Strategický cieľ: *Prijímať opatrenia na podporu plnenia funkcií rodiny, predchádzanie sociálnemu vylúčeniu detí a rodín a znižovanie chudoby detí.*

Ukazovatele: *schopnosť preukázateľne (podľa konkrétnych indikátorov k čiastkovým úlohám) informovať o pokroku pri implementovaní čl. 18,26,27 (1-3) Dohovoru o právach dieťaťa*

Národný akčný plán pre deti na roky 2009-2012 určil v oblasti opatrení na zvyšovanie životnej úrovne detí a ich rodín spolu 9 úloh, ktoré sa prioritne zameriavajú na zosúladenie pracovného a rodinného života, definovanie rámcov štátnej rodinnej politiky, kategóriu žiadateľov o azyl, migrantov a maloletých bez sprievodu, systém náhradného výživného a poradenskú činnosť v oblasti zamestnanosti.

6.1. V rámci plnenia úlohy vytvoriť a realizovať opatrenia (vrátane opatrení finančného charakteru a opatrení na zabezpečenie dostupnosti a prístupu k poradenstvu pre rodičov) na zosúladenie

pracovného a rodinného života, na účinné plnenie rodičovských úloh a plnenie rodičovských zodpovedností ako nástroja na odstránenie neprímeraných trestov v rodinnom prostredí, boli dôsledne plnené úlohy materiálu **Opatrenia na zosúladienie rodinného a pracovného života na rok 2006 s výhľadom do roku 2010** (uznesenie vlády Slovenskej republiky č. 236/2006 z 21. júna 2006). Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky motivuje zamestnávateľov k prijímaniu prorodinných a prorodových opatrení prostredníctvom súťaže **Zamestnávateľ ústretový k rodine, rodovej rovnosti a rovnosti príležitosti**. Zároveň v rámci národného projektu (Operačný program Zamestnanosť sa sociálna inklúzia) zriadený **Inštitút rodovej rovnosti** bude zabezpečovať poradenstvo pre osoby so zodpovednosťou za rodinu. Jedným z opatrení určených na podporu zosúladienie rodinného a pracovného života predstavuje **podpora dopytovo orientovaných projektov** – v rámci opatrenia 2.3 a špecificky rámcovej aktivity 2.3.1. V záujme vytvorenia podmienok na zosúladienie rodinného, osobného a pracovného života rodičov starajúcich sa o malé deti, udržania si zamestnania a uľahčenia ich návratu do zamestnania je od 1.1.2009 účinný nový finančný nástroj podpory rodín s deťmi do troch rokov veku, resp. do šesť rokov veku dieťaťa s dlhodobým nepriaznivým stavom - **príspevok na starostlivosť o dieťa**. S účinnosťou od 1. januára 2009 došlo k rozšíreniu poistencov štátu na dôchodkové poistenie o fyzické osoby - zamestnankyne a samostatne zárobkovo činné osoby za obdobie poberania materského. Uvedenou zmenou sa odstraňuje nevýhodnosť predchádzajúcej právnej úpravy pre osoby, ktoré sú zamestnancami alebo povinne poistenými samostatne zárobkovo činnými osobami a čerpajú materské z nemocenského poistenia oproti osobám, ktoré nie sú zárobkovo činné. Predmetná zmena má pozitívny vplyv na budúce dôchodkové nároky mamičiek. Koncepcia životného minima schválená vládou Slovenskej republiky dňa 27. januára 2010 uznesením č. 66/2010 zahŕňa viac prístupov k stanovovaniu životného minima a najmä určuje konkrétne úlohy s výhľadom ich plnenia do septembra roku 2012. Súčasťou prehodnotenia životného minima na základe vypracovaných analýz budú aj výstupy z hľadiska zabezpečenia výdavkov rodín s deťmi.

Uľahčenie prístupu k zamestnaniu a k jeho vykonávaniu, zosúladienie pracovných a rodinných povinností zamestnancov starajúcich sa o deti umožňujú rôzne pružné formy zamestnávania v zmysle Zákonníka práce:

- pracovný pomer na kratší pracovný čas,
- pracovný pomer na určitú dobu,
- pracovný pomer s výkonom práce doma,
- pracovnoprávny vzťah na základe dohody o vykonaní práce, dohody o pracovnej činnosti,
- telepráca,
- pružný pracovný čas, v ktorom si zamestnanec volí začiatok a koniec pracovného času.

Tieto netradičné formy zamestnávania prispievajú k spokojnosti zamestnancov, k zvyšovaniu kvality pracovného miesta a efektívnosti pracovného procesu a majú priamy výčísliteľný efekt pre zamestnávateľa. V roku 2011 sa v Zákonníku práce ustanovil nový právny inštitút, ktorý umožňuje zosúladienie pracovných a rodinných povinností zamestnancom starajúcim sa o deti a to možnosť zamestnávateľa vytvoriť pre zamestnancov na kratší pracovný čas delené pracovné miesto, na ktorom si zamestnanci sami medzi sebou rozvrhnú pracovný čas a pracovnú náplň na toto pracovné miesto. Zosúladienie pracovných a rodinných povinností umožňuje aj ustanovenie Zákonníka práce v zmysle ktorého, zamestnanec môže čerpať rodičovskú dovolenku až do dňa v ktorom dieťa dovŕši päť rokov veku (a ak ide o dieťa s dlhodobým nepriaznivým zdravotným stavom vyžadujúcim osobitnú starostlivosť osem rokov veku), ak sa na takejto možnosti dohodne so zamestnávateľom. Taktiež Zákonník práce umožňuje poskytnúť pracovné voľno s náhradou mzdy v prípade narodenia dieťaťa zamestnanca na prevoz matky dieťaťa do zdravotníckeho zariadenia, pretože toto právo sa pred novelou Zákonníka práce v roku 2011 viazalo na manželstvo, nie na rodičovstvo..

6.2. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky zadalo Inštitútu pre výskum práce a rodiny výskumnú úlohu Východiská a výzvy pre vypracovanie štátnej rodinnej politiky. Záverečná správa má charakter analytickej práce a bola vytvorená ako podkladový materiál pre

potreby inovácie rodinnej politiky. Je založená na analýze mäkkých empirických dát zozbieraných v rôznych výskumných aktivitách a tiež na analýze tvrdých štatistických údajov. Vybrané okruhy, na ktoré sa správa zameriava sú zarámčované demografickým vývojom populácie na Slovensku, pre ktoré je príznačné starnutie populácie jednak v dôsledku nízkej pôrodnosti ale i predlžovania očakávanej doby dožitia. Takýto vývoj populácie kladie nové výzvy, na ktoré potrebuje rodinná politika – podobne ako aj ďalšie politiky reagovať. Kľúčovou súčasťou nových opatrení by mala ostať pozornosť zameraná na zladovanie rodinného a pracovného života a to nielen smerom k mladým rodinám ale i starším rodinám, ktoré zase často preberajú starostlivosť o starších závislých členov rodiny.

6.3. Úrad hraničnej a cudzineckej polície Ministerstva vnútra Slovenskej republiky v rámci opatrení vykonával konzultácie s odborními sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately príslušných úradov práce, sociálnych vecí a rodiny s cieľom ochrany práv a záujmov detí migrantov a ich rodín. V roku 2011 sa policajti zúčastnili vzdelávacej aktivity IVS Bratislava „Riešenie krízových situácií počas prípravy a realizácie núteného návratu“ v rámci projektu - Posilnenie kapacít a rozšírenie zručností príslušníkov hraničnej a cudzineckej polície (projekt spolufinancovaný EÚ z Európskeho fondu pre návrat – Solidarita pri riadení migračných tokov). Zároveň sa policajti zúčastnili vzdelávacieho seminára organizovaného Ligou za ľudské práva, školenia s problematikou obchodovania s ľuďmi na Donovaloch (školenie organizovalo Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky). Identifikáciu obetí obchodovania s ľuďmi rieši v podmienkach Úradu hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru pokyn riaditeľa Úrad hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru č. 5/2011 - *metodické usmernenie pre príslušníkov služby hraničnej polície a služby cudzineckej polície a pre príslušníkov NJBPNM Úrad hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru k zabezpečeniu jednotnej identifikácie potenciálnych obetí obchodovania s ľuďmi*. Policajti boli z danej problematiky priebežne preškolovalí. Ďalej boli v hodnotenom období organizované rôzne školenia workshopy (Medzinárodnou organizáciou pre migráciu), ktorých sa policajti zúčastňujú, sú preberané aj problémy a témy detí migrantov a ich rodín spolu s návrhmi možných riešení v každodennej praxi. V rámci Európskeho fondu pre návrat a Európskeho fondu pre utečencov Slovenská Humanitná rada implementovala **v útvaroch policajného zaistenia pre cudzincov projekty** zamerané na realizáciu nasledujúcich aktivít pre cieľovú skupinu nelegálnych migrantov a žiadateľov o azyl umiestnených v útvare policajného zaistenia pre cudzincov v Medveďove a Sečovciach: 1. sociálna starostlivosť a poradenstvo, s dôrazom na starostlivosť o zraniteľné skupiny osôb (napr. rodiny s deťmi, ženy, starí, chorí, postihnutí); 2. psychologické poradenstvo a pomoc; 3. prístup ku vzdelaniu pre maloletých štátnych príslušníkov tretích krajín umiestnených v ÚPZC; 4. poskytovanie materiálnej pomoci; 5. humanizácia prostredia s cieľom zlepšenia podmienok pre realizáciu voľno-časových aktivít, podmienok ubytovania a hygieny prioritne pre osoby, ktoré si vyžadujú špeciálnu starostlivosť; 6. tlmočenie a preklady; 7. právne poradenstvo a zastupovanie; 8. Informácie a pomoc s administratívnymi formalitami. Špeciálnou aktivitou, ktorej plnenie vychádza aj zo zákona o pobyte cudzincov je „Prístup ku vzdelaniu pre maloletých štátnych príslušníkov tretích krajín umiestnených v ÚPZC“. Na základe doterajších skúseností je možné uviesť, že pri výučbe a vzdelávaní sa prednostne venuje pozornosť odstraňovaniu jazykovej bariéry a podpora spoluúčasti rodičov na vzdelávacích a výchovných aktivitách. V období celého roka 2012 prebiehala implementácia **projektu Úradu vysokého komisára pre utečencov „AMAS“** v spolupráci s mimovládnu organizáciou Liga za ľudské práva.

6.4. Spolupráca rezortu Ministerstva vnútra Slovenskej republiky s Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky pri získavaní informácií súvisiacich s vyhľadávaním rodičov maloletého bez sprievodu, jeho príbuzných alebo zabezpečenia zlúčenia s jeho vlastnou rodinou je uskutočňovaná na základe **Nariadenia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 53/2007 o postupe pri pátraní po osobách a veciach**, v ktorom je upravený postup pri odovzdaní nezvestnej osoby mladšej ako 18 rokov bez sprievodu rodičov, ako i pri zisťovaní informácií o rodičoch a príbuzných dieťaťa. Popri návratoch Maloletých bez sprievodu kľúčovú úlohu zohrávajú: Ústredie

práce, sociálnych vecí a rodiny – príprava a realizácia návratu alebo zlúčenia s rodinou IOM – príprava a realizácia dobrovoľných návratov; Úrad hraničnej a cudzineckej spolupráce - príprava a realizácia odovzdaní podľa dublinského nariadenia v spolupráci s dublinským strediskom Migračného úradu Ministerstva vnútra Slovenskej republiky; Zastupiteľské úrady Slovenskej republiky v zahraničí a konzulárne úrady Slovenskej republiky – asistencia pri návrate alebo zlúčení; Jedným z čiastkových cieľov Konceptie vykonávania ústavnej starostlivosti na roky 2009 – 2012 a krajských koncepcií ústavnej starostlivosti na roky 2009 – 2010 je zabezpečenie vytvorenia podmienok pre prijímanie detí s doplnkovou ochranou.

Prezídium Policajného zboru spolupracuje s Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky najmä v prípadoch, ak je nezvestné dieťa vypátrané v cudzine a je potrebné zabezpečiť jeho prevoz späť na Slovensko (tzv. repatriácia dieťaťa). Pri pátraní po nezvestných deťoch a ich prípadným umiestňovaním do príslušných zariadení Policajný zbor spolupracuje s oddeleniami sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately úradov práce, sociálnych vecí a rodiny v jednotlivých okresných mestách.

6.5. Práca s maloletými bez sprievodu sa rieši s pomocou projektov v rámci systému všestrannej sociálnej starostlivosti pre žiadateľov o udelenie azylu. Projekty sú financované z prostriedkov Európskeho utečeneckého fondu. Pre roky 2009-2013 sú zabezpečované z finančných prostriedkov Európskeho utečeneckého fondu III. Ide o nasledovné projekty „Lepšia kvalita života pre všetkých II“, „Azyl SK II – právo, pomoc, ochrana“ (2009) a pre rok 2010 projekty „Lepšia kvalita života pre všetkých III“, a „Azyl SK III – právo, pomoc, ochrana“. Cieľom týchto projektov, okrem realizácie systému všestrannej sociálnej starostlivosti a právnej ochrany pre žiadateľov o udelenie azylu, je aj vytváranie podmienok na bezpečný a kultúrny režim v azylových zariadeniach a prevencia proti rozličným formám diskriminácie s dôrazom na zraniteľné osoby (boli zabezpečené preventívne úkony proti možnému gender násiliu, možnostiam domáceho násillia v partnerskom súžití, ohrození práv detí azylových, respektíve maloletých bez sprievodu, ktorých sa v poslednom čase v azylových zariadeniach nachádza veľmi málo). V posledných dvoch rokoch sa uskutočnili intenzívne rokovania medzi migračným úradom a Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky ohľadne starostlivosti a zabezpečenia maloletých bez sprievodu na území Slovenskej republiky. Maloletí bez sprievodu, ktorým bola udelená medzinárodná ochrana (azyl, doplnková ochrana), sú umiestňovaní do zariadení Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky a to Detského domova v Trenčíne, a ďalších detských domovov, po jednom v každom kraji Slovenskej republiky s výnimkou Bratislavského kraja (2) vid. nasledovný prehľad:

- Banskobystrický samosprávny kraj – Tornaľa
- Bratislavský samosprávny kraj – Bratislava (DD Pohoda a DD Bernolákovo)
- Košický samosprávny kraj – Košice
- Prešovský samosprávny kraj – Medzilaborce
- Žilinský samosprávny kraj – Martin
- Trnavský samosprávny kraj – Holíč
- Nitriansky samosprávny kraj – Kollárovo
- Trenčiansky samosprávny kraj – Trenčín.

V rámci azylového konania procedurálny odbor migračného úradu venuje osobitnú pozornosť maloletým bez sprievodu, pre ktorých vyčlenil pracovníkov, ktorí sa systematicky venujú tejto kategórii žiadateľov o udelenie azylu.

Ohľadne starostlivosti a zabezpečenia maloletých bez sprievodu na území Slovenskej republiky sa v posledných dvoch rokoch uskutočnili intenzívne rokovania medzi Migračným úradom Ministerstva vnútra Slovenskej republiky a Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky. **Agenda a starostlivosť o skupinu maloletých bez sprievodu prechádza postupne do systému Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky**, čím sa naplňajú medzinárodné

požiadavky pre ochranu a starostlivosť o túto rizikóvu skupinu cudzincov. Do systému projektov Európskeho utečeneckého fondu III, ktoré zabezpečujú všestrannú sociálnu starostlivosť a právnu ochranu žiadateľom o udelenie azylu, sú zaraďovaní aj maloletí bez sprievodu, ktorí na území Slovenskej republiky požiadali o azyl. Aj v roku 2012 sa v azylových zariadeniach migračného úradu zrealizovali v spolupráci s mimovládnyimi organizáciami nasledovné projekty. V Pobytovom tábore Rohovce sa ukončila realizácia dvojročného projektu „*Lepšia kvalita života pre všetkých IV*“, pod gesciou mimovládnej organizácie SHR a v ZT Humenné a PT Opatovská Nová Ves projekt „*Azyl SK IV – právo, pomoc, ochrana*“, ktorý zrealizovala mimovládna organizácia Spoločnosť ľudí dobrej vôle (GOODWILL). Maloletí bez sprievodu, ktorým bola udelená medzinárodná ochrana (doplnková ochrana, azyl) sú umiestňovaní do zariadení MPSV a R, Detského domova pre cudzincov v Hornom Orechovom a ďalších detských domovov, po jednom v každom kraji Slovenskej republiky. Nakoľko starostlivosť o maloletých bez sprievodu spadá pod Úrady práce, sociálnych vecí a rodiny a nimi zriaďované detské domovy, ktoré im poskytujú základné životné potreby, pomoc z integračného projektu ASAP 3 (projekt ERF) mala doplnkový charakter. Potreby maloletých pomáhajú identifikovať pracovníci detských domovov s ktorými mimovládne organizácie, Slovenská humanitná rada v partnerstve s organizáciou ETP Slovensko – Centrum pre udržateľný rozvoj, aktívne spolupracujú. Materiálna pomoc sa poskytovala v prípadoch ak detský domov nemal finančné prostriedky na pokrytie potrieb maloletých. Najčastejšie sa jednalo o nákup pomôcok a potrieb do školy, oblečenia, úhrady kultúrnych podujatí a pod. Vyššie uvedené mimovládne organizácie kladli dôraz aj na poskytovanie sociálneho a psychologického poradenstva. V súčasnosti ide najmä o Detský domov pre maloletých bez sprievodu v Hornom Orechovom a Detský domov v Medzilaborciach. Poskytovanie sociálneho poradenstva spočívalo najmä v príprave týchto mladých ľudí na pracovný, ekonomicky aktívny život, aby si osvojili zručnosti a znalosti potrebné na trhu práce. Kurzy slovenského jazyka sú v súčasnosti zabezpečované najmä detskými domovmi.

6.6. Migračný úrad vytvára v azylových zariadeniach optimálne podmienky pre ochranu ľudských práv maloletých žiadateľov prostredníctvom viacerých projektov. V roku 2012 v rámci vyššie uvedených projektov „*Lepšia kvalita života pre všetkých IV*“ („SHR“) v PT Rohovce a „*Azyl SK IV– právo, pomoc, ochrana*“ (GOODWILL) v ZT Humenné a PT Opatovská Nová Ves boli zabezpečené preventívne úkony proti možnému gender násiliu, ohrození práv detí azylantov a prevencia proti rozličným formám diskriminácie.

Deti žiadateľov o azyl, ktoré prichádzajú do azylových zariadení v sprievodu svojich rodičov, **podliehajú povinnej školskej dochádzke**. Sú zaraďované do príslušného ročníka základnej školy podľa zistenia úrovne ich vzdelania a znalosti slovenského jazyka, a to riaditeľom školy najneskôr do troch mesiacov od podania žiadosti o udelenie azylu. Vzhľadom na skutočnosť, že jazyková príprava slovenského jazyka je vykonávaná už v záchytnom tábore, deti sú flexibilnejšie a ľahšie sa adaptujú na nové podmienky ako dospelí. V prípade udelenia azylu je deťom azylantov umožnené študovať aj na stredných a vysokých školách za rovnakých podmienok ako občanom Slovenskej republiky. V takýchto prípadoch môžu mimovládne organizácie na odstránenie jazykových bariér organizovať rozširujúce jazykové kurzy štátneho jazyka.

6.7. Úloha zaviesť a sledovať dopady novo nastaveného systému náhradného výživného sa plní priebežne. V hodnotenom období sa sledovali štatistické ukazovatele o poberateľoch náhradného výživného a finančných prostriedkoch vynakladaných na jeho výplatu pravidelne mesačne, pričom za obdobie roku 2011 sa zaznamenal mierny nárast vo všetkých ukazovateľoch oproti roku 2010.

6.8. Novelou zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti sa s účinnosťou od 1. novembra 2009 na prechodné obdobie do konca roku 2010 vytvorili priaznivejšie legislatívne podmienky na podporu vstupu a zotrvania na trhu práce pre absolventov škôl a opätovného vstupu na trh práce pre znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie, ktorí sa stali nezamestnanými z dôvodu skončenia pracovného pomeru z organizačných dôvodov, a to v súvislosti s poskytovaním príspevku na

samostatnú zárobkovú činnosť podľa § 49 zákona o službách zamestnanosti (len pre absolventov škôl) a príspevku na podporu vytvorenia nového pracovného miesta podľa § 50e zákona o službách zamestnanosti. Novelou vyhlášky Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky č. 44/2004 Z. z. (vyhláška č. 420/2009 Z. z.) sa s účinnosťou od 1. novembra 2009 na prechodné obdobie do 31. decembra 2010 vytvorili priaznivejšie legislatívne podmienky pre zaraďovanie absolventov škôl na absolventskú prax, a to zrušením podmienky 3-mesačného vedenia v evidencii uchádzačov o zamestnanie. Na podporu zamestnávania absolventov škôl sa v praxi využíva príspevok na podporu zamestnávania absolventov vzdelávania a prípravy pre trh práce.

Jednou z foriem **poradenstva pri voľbe povolania** je preventívne poradenstvo zamerané na žiakov základných škôl a žiakov stredných škôl. Jeho cieľom je predchádzať nesprávnej voľbe povolania u žiakov základných škôl a ich následnému zaradeniu do evidencie uchádzačov o zamestnanie. Skupinové stretnutia so žiakmi sú realizované na školách s ponukou možného následného individuálneho, prípadne skupinového poradenstva žiakom priamo na úrade v Informačno-poradenskom stredisku. Pre absolventov škôl, u ktorých sa prejavili veľké ťažkosti nájsť si zamestnanie, sa pomocou odborných poradenských služieb a aktívnych oparení trhu práce zabezpečujú úkony potrebné pre zaradenie na niektorý z aktívnych opatrení na trhu práce. Na prechodné obdobie od 1. marca 2010 do 31. decembra 2011 zaviedol nový nástroj aktívnej politiky trhu práce - príspevok na podporu regionálnej a miestnej zamestnanosti.

6.9. Na podporu získania riadne plateného zamestnania a motiváciu zamestnávateľov vytvárať pracovné miesta a prijímať do zamestnania najmä znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie vrátane občanov, ktorí majú sťaženú možnosť uplatniť sa na otvorenom trhu práce z dôvodu plnenia rodičovských povinností, sa uplatňujú najmä tieto nástroje aktívnych opatrení na trhu práce:

- vzdelávanie a príprava pre trh práce uchádzača o zamestnanie a záujemcu o zamestnanie
- príspevok na služby pre rodinu s deťmi
- vzdelávanie a príprava pre trh práce zamestnanca
- príspevok na samostatnú zárobkovú činnosť
- príspevok na zapracovanie znevýhodneného uchádzača o zamestnanie
- príspevok na podporu zamestnávania znevýhodneného uchádzača o zamestnanie
- príspevok na podporu udržania v zamestnaní zamestnancov s nízkymi mzdami
- príspevok na podporu regionálnej a miestnej zamestnanosti
- príspevok na podporu zamestnanosti na realizáciu opatrení na ochranu pred povodňami a na riešenie následkov mimoriadnej situácie
- príspevok na podporu zamestnávania absolventov vzdelávania a prípravy pre trh práce
- príspevok na dochádzku za prácou
- príspevok na presťahovanie za prácou

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky na svojej hlavnej stránke v časti Integrácia cudzincov/Životné situácie cudzincov zverejnil dôležité materiály ohľadom podmienok sociálneho zabezpečenia, štátnych dávok, rodičovských príspevkov, cudzincov a detí cudzincov, a to aj v anglickom jazyku.

7. Osobitné ochranné opatrenia

Strategický cieľ: Zlepšiť súčinnosť a koordinovaný prístup zúčastnených subjektov vo všetkých oblastiach uvedených v osobitných ochranných opatreniach s dôrazom na preventívne aktivity

Ukazovatele: schopnosť preukázateľne (podľa konkrétnych indikátorov k čiastkovým úlohám) informovať o pokroku pri implementovaní čl. 22,30,32-36, 37b,d,38,39,40 Dohovoru o právach dieťaťa

Národný akčný plán pre deti určil v oblasti osobitných ochranných opatrení spolu 23 úloh, ktoré sa prioritne zameriavajú na zlepšenie interkultúrneho dialógu a tolerancie, projektové aktivity zamerané na prevenciu trestnej a inej protispoločenskej činnosti páchanej na deťoch či mladistvými, činnosť prokuratúry, detskú prácu a fenomén žobrania detí, obchodovanie s ľuďmi, krízovú intervenciu, oblasť sexuálneho násillia a medzinárodných únosov detí a otázku špecializácie pracovník a odborníkov pracujúcich s deťmi.

7.1. Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity v pozícii sekretariátu pracovného predsedníctva Dekády začleňovania rómskej populácie 2005 – 2015 (ďalej len „Dekáda“) v čase 1. 7. 2009 – 30. 6. 2010 realizoval v sledovanom období široký okruh aktivít na zvyšovanie povedomia a na zlepšenie interkultúrneho dialógu a tolerancie a k prekonaniu negatívnych stereotypov o menšinových skupinách vrátane rómskej komunity a postojov k nej. V spolupráci s Nadáciou otvorenej spoločnosti a nezávislými expertmi začal práce na **akčnom pláne Iniciatívy integrácie prostredníctvom komunikácie**. Cieľom akčného plánu je podporiť úspešnú realizáciu stratégie a jej jednotlivých akčných plánov prostredníctvom komunikácie. Iniciatíva je postavená na prístupe Public Education Campaign (PEC), teda široko postavenej komunikácie smerom k verejnosti (viacnásobný zásah a vystavanie na kanáloch, ktoré využívajú okrem klasických mediálnych kanálov aj vzdelávanie, prácu s verejnosťou zo strany štátnej správy a i.). Prístup PEC vytvára dlhodobý priestor na postupnú zmenu postojov a odbúravanie predsudkov. Súčasťou Iniciatívy je vystavanie komunikačnej stratégie, ktorá stavia na predošlých skúsenostiach s kampaňami, zároveň však realizáciou navrhnutých opatrení a aktivít prekonáva ich vzájomnú nekonzistenciu a iné nedostatky. Tento akčný plán navrhuje pracovať s tromi hlavnými témami (obsahmi) komunikácie: (1) demýtizácia Rómov v očiach majoritnej populácie a demýtizáciu väčšinovej spoločnosti v očiach Rómov, (2) deetnizácia verejného diskurzu a (3) komunikácia spoločných hodnôt, zdieľaných tak väčšinovou populáciou ako aj menšinovými skupinami. Akčný plán je pripravovaný v rámci dokumentu Stratégia Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020, ktorého súčasťou je revidovaný národný akčný plán Dekády začleňovania rómskej populácie 2005 - 2015 aktualizovaný na roky 2011 - 2015 ako akčný plán stratégie Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020. Realizácia začne v roku 2013.

7.2. V sledovanom období boli Policajným zborom Slovenskej republiky realizované osvedčené preventívne projekty a aktivity, smerujúce najmä k zníženiu kriminality detí a mládeže. Tieto aktivity boli realizované v materských, základných, stredných a špeciálnych školách, reedukačných zariadeniach, ako i v detských domovoch, domovoch dôchodcov a na virtuálnom rozhraní – webové stránky. Policajti uskutočnili v hodnotenom období prednášky zamerané na prevenciu drogových závislostí, policajnej kynológie a hipológie, preventívno-výchovné akcie zamerané na správanie sa a výchovu účastníkov cestnej premávky, na dodržiavanie dopravnej disciplíny, na povinnosti chodcov a cyklistov v cestnej premávke a ukážky zadržania páchatel'ov trestnej činnosti doplnené ukázkami výzbroje príslušníkov Policajného zboru, preventívne akcie na kontrolu požívania alkoholických nápojov deťmi a mládežou, kontrolu zistenia omamných a psychotropných látok na školách a v podnikoch, kde sa mládež zhromažďuje, gamblerstva a záškoláctva mladistvých osôb. Policajti odboru boja proti extrémizmu a trestnej činnosti mládeže ÚJ kriminálnej polície iniciovali **tvorbu spoločnej metodiky** obsahovo zameranej na spoločný postup policajtov, sociálnych kurátorov, prokurátorov, probačných a mediačných úradníkov, riaditeľov škôl a školských zariadení v oblasti prevencie kriminality a uplatňovania zákonov súvisiacich s možným postihom, resp. výchovnými opatreniami mládeže, ktorej rodičia nie sú ochotní spolupracovať so školou ani s úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny v prípadoch nevhodného správania sa detí. V pôsobnosti všetkých krajských riaditeľstiev Policajného zboru boli realizované aj vlastné regionálne projekty a aktivity.

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky sa ako partner občianskeho združenia eSlovensko o. z. podieľalo na projekte „Zodpovedne.sk“. Cieľom projektu bola propagácia bezpečného používania internetu a nových technológií.

V spolupráci železničnej polície s nemeckými železnicami, so Železnicami Slovenskej republiky a s kanceláriou hraničného a styčného dôstojníka nemeckej Spolkovej polície bol realizovaný projekt „Oliho príbeh“ - V súvislosti so začlenením železničnej polície od 1. januára 2011 do štruktúry Policajného zboru, prevzal OKAP KA Prezídia Policajného zboru gesciu projektu, ktorého cieľom bolo formou krátko animovaného filmu oboznámiť maloleté osoby s rizikami v železničnej doprave.

Štátny pedagogický ústav realizoval projekt Prevencia alkoholizmu u 11 – 15 ročných žiakov pokračoval v diseminácii výstupu projektu DVD Alkohol – skrytý nepriateľ a metodiky k jeho používaniu do rôznych typov škôl, školských zariadení a tiež do centier pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie. Distribúcia filmu bola zabezpečená okrem škôl aj na úrady verejného zdravotníctva, do detských domov a film je k dispozícii aj ďalším pedagogickým a nepedagogickým pracovníkom, ktorí o neho v budúcnosti prejavia záujem. Na podnet Rady vlády Slovenskej republiky pre prevenciu kriminality sa v roku 2009 začalo s pilotným overovaním projektu Dánskej rady pre prevenciu kriminality pod názvom "Každý to robí!", ktorý bol ponúknutý Ministerstvu školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky na transfer ako jeden z príkladov dobrej praxe Európskou sieťou pre prevenciu kriminality (EUCPN). Konkrétny výstupom projektu je *manuál s metodikou projektu pod názvom „Všetci to robia“! a metodická publikácia „K prevencii v škole“*, ktoré školy získali a ktoré sú ako príklad dobrej praxe zárukou efektívnej prevencie. Ako inovatívna forma prevencie a súčasne prirodzená súčasť výchovno-vzdelávacieho procesu sa stretla metodika projektu v školách s pozitívnym ohlasom, pretože obsahuje praktický návod na realizáciu prevencie užívania návykových látok a rizikového správania pri práci so žiakmi. Je zameraná na žiakov druhého stupňa vzdelávania, ktorí patria k najohrozenejšej vekovej skupine v súvislosti s experimentovaním s návykovými látkami (tabak, alkohol), ktoré sú neraz spájané s rizikom kriminality. V roku 2011 Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie pokračoval v realizácii projektu *„Experimentálne overovanie integrovaného systému prevencie sociálno-patologických javov u detí a mládeže v regióne Bratislava - Ružinov“*.

Trnavský samosprávny kraj v spolupráci s odborným garantom Centrom pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie v Trnave realizoval od roku 2009 do roku 2011 v okrese Trnava, Galanta, Skalica a Piešťany dlhodobý preventívny program **„Prevencia a eliminácia sociálnopatologických javov u detí a žiakov“**, ktorý bol určený pre deti z materských škôl, žiakov 3. ročníkov základných škôl, študentov stredných škôl a súčasťou programu boli aj víkendové pobytové aktivity pre deti a rodičov. Preventívny program pre žiakov bol zameraný na rozvoj prosociality osobnosti u žiakov mladšieho školského veku, posilnenie kladných vzťahov v triednych kolektívoch a efektívne riešenie záťažových situácií. Preventívny program pre stredoškolákov bol zameraný na rozvoj a formovanie osobnosti jedinca, vzťahové väzby, tréning a rozvoj komunikačných zručností, rozvoj sebapoznania, efektívne riešenie konfliktov s možnosťou pracovať a získavať skúsenosti cez zážitky. Cieľom víkendových pobytov pre deti a rodičov bola podpora vzájomnej spolupráce detí a rodičov na skvalitňovaní interpersonálnej komunikácie, rozvíjanie kooperatívnych vzťahov a učenie sa konštruktívnemu spôsobu riešenia náročných výchovných situácií v rodine. Prínosom preventívneho programu bola postupná eliminácia sociálnopatologických javov, zmena v prístupe žiakov voči sebe, rodičov voči deťom a pedagógov voči svojim žiakom.

Inšpektoráty práce pri vykonávaní kontrol zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania venujú pozornosť odhaľovaniu detskej práce a zamestnávaniu mladistvých zamestnancov. Inšpektoráty práce sa v rámci celoslovenských úloh v letných mesiacoch zameriavajú hlavne na oblasť služieb, kde je v tomto období zamestnaný zvýšený počet mladistvých zamestnancov. Najvyšší výskyt porušení bol v odvetví ubytovacích a stravovacích služieb, v stavebníctve a maloobchode. Pri zistení

nelegálneho zamestnávania mladistvých sa postupovalo rovnako ako v iných prípadoch nelegálneho zamestnávania. Najviac **zistených porušení zákona o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní** sa týkalo nesplnenia oznamovacej povinnosti zamestnávateľa voči Sociálnej poisťovni a nezaloženia pracovnoprávneho vzťahu s mladistvou osobou. V záujme účinnejšej eliminácie nelegálneho zamestnávania vrátane nelegálneho zamestnávania mladistvých bola novelou zákona o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní účinnou od 1. marca 2010 prijatá nová sankcia proti zamestnávateľovi, ktorý opakovane poruší zákaz nelegálneho zamestnávania. Ide o vymedzenie opakovaného nelegálneho zamestnávania za osobitne závažné porušenie zákona, čo v spojitosti s ustanovením § 58 ods. 1 zákona o živnostenskom podnikaní umožní odobratie živnostenského oprávnenia tomu zamestnávateľovi, ktorý nelegálne zamestnáva. Novelou zákona o službách zamestnanosti a novelou zákona o inšpekcii práce sa v súvislosti s podporou zlepšenia legislatívneho rámca na zamedzenie nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania s účinnosťou od 1. marca 2010 ustanovila povinnosť Ústrediu práce, sociálnych vecí a rodiny, úradom práce, sociálnych vecí a rodiny a inšpektorátom práce ukladať pokuty za nelegálne zamestnávanie a zároveň ustanovila dolná hranica a zvýšila horná hranica pokuty za nelegálne zamestnávanie.

7.4. Národný inšpektorát práce ročne vypracúva a predkladá správu o vyhľadávaní a potieraní nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania. Kontrola dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania ostáva aj naďalej jednou z priorít v rámci činnosti kontrolných orgánov.

7.5. V rámci plánovania výskumných úloh Inštitútu pre výskum práce a rodiny bola medzi plánované úlohy zaradená i Výskumná úloha zameraná na fenomén žobrania detí - Analýza fenoménu žobrania detí (2010). V obsahovej rovine je hlavné ťažisko práce zamerané na žobranie detí zo Slovenska v domácej krajine, žobranie slovenských detí v zahraničí, ako aj (okrajovo) žobranie detí, ktoré prichádzajú na Slovensko. Na zisťovanie výskytu žobrania detí na Slovensku bolo použitých viacero foriem zisťovania: zisťovanie cez osobnú skúsenosť s výskytom daného javu, cez evidenciu prípadov žobrania detí na miestnych úradoch práce a výskyt správ o žobraní v printových médiách. Zistenia ukázali, že viaceré úrady práce na území Slovenska majú v svojej evidencii aspoň jednu rodinu, z ktorej deti žobrali a s touto rodinou aj pracujú. Zo sociologického prieskumu medzi obyvateľstvom sa ukázalo, že približne 42 % respondentov sa stretlo so žobrajúcimi deťmi, najčastejšie žobrajúce deti stretali ľudia v Košickom, Nitrianskom, Prešovskom a Bratislavskom kraji. Z dát vyplynulo, že ľudia stretávali žobrajúce deti väčšinou pravidelne, ale v tomto prípade pravidelnosť neznamená každodennosť (išlo o ojedinelú návštevu určitého miesta). Najčastejšie sa žobrajúce deti vyskytovali v centrách miest, pri nákupných strediskách, autobusových a vlakových staniách. Medzi žobrajúcimi deťmi boli identifikované najčastejšie školopovinné deti vo veku 6-15 rokov. Štúdia so závermi je dostupná na:

<http://www.sspr.gov.sk/IVPR/images/IVPR/vyskum/2010/Bodnarova/Bodnarova.pdf>

7.6. V rámci existujúceho **Programu podpory a ochrany obetí obchodovania s ľuďmi**, poskytuje Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky v spolupráci s Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky komplexnú starostlivosť nielen plnoletým, ale aj detským obetiam obchodovania s ľuďmi. Pomoc o ochrana maloletých obetí obchodovania s ľuďmi je poskytovaná v rámci už existujúceho programu podpory a ochrany obetí obchodovania s ľuďmi. Postup Ministerstva vnútra Slovenskej republiky a útvarov Policajného zboru pri zabezpečení uvedeného programu je upravený v **nariadení ministra vnútra Slovenskej republiky č.47/2008 o zabezpečení programu podpory a ochrany obetí obchodovania s ľuďmi v znení nariadenia ministra vnútra Slovenskej republiky č. 170/2010**, v ktorom je okrem iného upravený aj rozsah služieb poskytovaný týmto obetiam. Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky pri poskytovaní týchto služieb spolupracuje s mimovládnyimi organizáciami, predovšetkým s Medzinárodnou organizáciou pre migráciu – IOM a s občianskym združením DOTYK. V roku 2010 bola v rámci uvedeného programu poskytnutá pomoc jednej nepľnoletej obeti obchodovania s ľuďmi.

V rámci plnenia úloh Národného programu boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2008-2010 pre obeť obchodovania s ľuďmi Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny vypracovalo pre úrady **práce, sociálnych vecí a rodiny internú normu IN č. 068/2010 „Vykonávanie opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately pre obeť obchodovania s ľuďmi“**. V rámci plnenia úloh Národného programu boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2011 – 2014, ktorý vláda Slovenskej republiky prijala uznesením č. 96 zo 16. februára 2011, má Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny zastúpenie vo funkcii odborného konzultanta na rokovaníach multidisciplinárnej pracovnej skupiny Ministerstva vnútra Slovenskej republiky zameranej na prevenciu obchodovania s ľuďmi.

V priebehu roku 2012 Trnavský samosprávny kraj realizoval preventívny program zameraný na **„Prevenciu komerčného sexuálneho násillia na deťoch a mladých ľuďoch v okrese Trnava“** v spolupráci s garantom projektu Centrom pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie v Trnave. Projekt pozostával z dvoch preventívnych programov, pričom prvý program bol zameraný na prevenciu komerčného sexuálneho násillia a druhý na prevenciu obchodovania s mladými ľuďmi. Cieľovú skupinu tvorili deti z materských škôl, žiaci základných škôl, stredných škôl, gymnázií a rodičia. Aktivity programu boli realizované na tému obchodovania s ľuďmi, popis procesu obchodovania s ľuďmi, čo treba vedieť pred odchodom do zahraničia, preventívne postupy pri pracovnom pobyte v zahraničí, násillie vo vzťahu a v rodine, bezpečnosť správania sa na internete, ako sa správať v rizikových situáciách, rizikové správanie v partnerstve a medziľudských vzťahoch. Pre rodičov a ich deti boli realizované 3 pobytové aktivity, na ktorých bola preferovaná spolupráca rodič – dieťa, najmä v modelových situáciách a pri nácviku overených foriem prevenčných opatrení. Rodičia a deti veľmi pozitívne prijímali a oceňovali osobnú formu odovzdávania odborných vedomostí a praktických zručností lektorov projektu. Za ďalšie pozitívum považovali rodičia výmenu svojich skúseností s inými rodičmi a prácu s deťmi v inom, ako rodinnom prostredí, ktorá je jasne štruktúrovaná a cieleňá s puncom prirodzenosti.

7.7. Vláda Slovenskej republiky sa zaviazala v rámci preventívnych programov zamerať pozornosť na efektívnejšie zabezpečenie komplexného multidisciplinárneho prístupu, efektívnej pomoci obetiam rodov podmieneného násillia a na vytvorenie siete pomáhajúcich profesií poskytujúcich služby zodpovedajúce európskym štandardom. V roku 2009 bol vypracovaný národný projekt „Systémová podpora prevencie a eliminácie násillia v oblasti koordinácie a výkonu služieb krízových intervenčných centier a tímov“ Uvedený projekt bol zastavený v schvaľovacom procese, no záujem podporiť túto problematiku pretrval. Pilotný projekt s názvom „Podpora prevencie a eliminácie násillia páchaného na ženách“ a národný projekt ešte neurčeného konkrétneho názvu, ktorý má kontinuálne nadviazať na výsledky pilotného projektu sú premietnuté v súčasnom Indikatívnom časovom harmonograme vyzvaní národných a pilotných projektov Operačného programu zamestnanosť a sociálna inklúzia na rok 2013 a v súčasnosti sa nachádzajú v štádiu príprav. Vzhľadom na zameranie projektov budú implementované formou multicieľových projektov v rámci prioritnej osi 2, opatrenia 2.1 Podpora sociálnej inklúzie osôb ohrozených sociálnym vylúčením alebo sociálne vylúčených prostredníctvom rozvoja služieb starostlivosti s osobitným zreteľom na marginalizované rómske komunity a súčasne prioritnej osi 3, opatrenia 3.2 Podpora sociálnej inklúzie, rodovej rovnosti a zosúladenie pracovného a rodinného života v BSK Operačného programu Zamestnanosť a sociálna inklúzia.

Na návrh Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky sa do nového programovacieho obdobia v rámci Európskeho fondu pre integráciu príslušníkov tretích krajín dostala nová akcia: predchádzanie násillia páchaného na ženách a matkách migrantkách – čím sa v rámci Slovenska otvára priestor pre nový rozmer výskumu v integrácii a pomoci cudzincom žijúcim na Slovensku.

7.8. Vzhľadom na potrebu zistenia súčasného stavu v oblasti vykonávania opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v krízových strediskách boli všetky samosprávne kraje Slovenskej republiky požiadané o informácie týkajúce sa zhrnutia celkovej potreby vykonávania opatrení v

krízových strediskách (resp. identifikácie potrebného počtu miest v krízových strediskách) a o informácie týkajúce sa podmienok poskytovania finančného príspevku krízovým strediskám podľa všeobecne záväzného nariadenia, výšky poskytnutého finančného príspevku jednotlivým krízovým strediskám za roky 2008 a 2009 a predpokladanej výšky finančného príspevku na rok 2010. Na základe predmetných informácií a dát zo štatistických výkazov Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky za rok 2009, ktoré uvádzajú prvé oficiálne dáta odrážajúce reálnu implementáciu novely zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele do praxe krízových stredísk, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky v rámci jeho aktualizovaných úloh v oblasti prevencie kriminality realizovalo: doplnkový zber dát o krízových strediskách (najmä v oblasti realizácie individuálnych plánov na zvládnutie krízy), pracovné návštevy vytvorených krízových stredísk, pracovné stretnutie orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a krízových stredísk, ktorých výstupom bolo vytvorenie jednotnej metodiky vykonávania krízovej intervencie a iných odborných metód práce v krízových strediskách. Otázky týkajúce sa krízovej intervencie sú komunikované s Asociáciou krízových stredísk.

7.9. Inštitút pre výskum práce a rodiny v rámci kontraktu s Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky na rok 2009 realizoval výskumnú úlohu Zmapovanie súčasnej siete všetkých typov zariadení pre deti, demografický vývoj detskej populácie na území Slovenskej republiky. Záverečná správa je zverejnená na www.sspr.gov.sk.

7.10. V sledovanom období boli realizované školenia a odborné semináre pre príslušníkov Policajného zboru ako aj školenia pre pedagógov a psychologických poradcov na SOŠ PZ a na Akadémii Policajného zboru, uskutočnilo sa niekoľko projektov, medzi iným aj „Obchod s ľuďmi“ – projekt je zameraný na študentky stredných škôl v rámci prednášok sú im poskytované všetky informácie ohľadom obchodovania s ľuďmi realizovaný v rámci KR PZ v Banskej Bystrici; „Skôr ako vycestuješ“, „Obchodovanie s ľuďmi – novodobé otroctvo“ - projekty zamerané na problematiku obchodovania s ľuďmi. „Hľadané deti – Snehulienka tak trochu inak“ – prostredníctvom kreslenej rozprávky premietnutej z CD sú deťom ponúknuté určité stratégie a formy správania sa v krízovej situácii. Projekt bol prezentovaný v materských školách. Ďalším z projektov je „Zodpovedne.sk“ - projekt realizovaný v spolupráci s eSlovensko a Slovenským výborom pre Unicef a.s. s podporou Európskej komisie v rámci komunitárneho programu Safer Internet plus. Hlavným cieľom tohto projektu je zvyšovanie povedomia širokej verejnosti o zodpovednom používaní Internetu a spustenie Helpline.sk“, ako združenej linky pomoci „Pomoc.sk“. V rámci uvedeného projektu bola spustená činnosť slovenského národného centra pre nahlasovanie nezákonného a nevhodného obsahu a činností v sieti Internet - „Stopleveline.sk“.

V spolupráci s občianskym združením Labyrinth sa v apríli 2009 uskutočnil odborný seminár pod názvom „Prevenia sexuálneho zneužívania detí“. Cieľom bolo zvyšovať senzitivitu odborných zamestnancov detských domovov voči téme sexuálneho násillia na deťoch, podporiť ich kompetencie, aby dokázali rozpoznať riziká a účinne pomôcť deťom v ohrozujúcej situácii. Toto tematické vzdelávanie bolo plošne zamerané na vytváranie systému účinnej preventívnej ochrany detí v ústavnej starostlivosti.

Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky legislatívnou normou vypracovanou v spolupráci s Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky a s Generálnou prokuratúrou Slovenskej republiky **odborne usmernilo postup poskytovateľov zdravotnej starostlivosti pri oznamovaní prípadov podozrenia zo sexuálneho zneužívania dieťaťa polícii**. Odborné usmernenie predložilo zdravotníckym pracovníkom postup na oznamovanie podozrenia zo sexuálneho zneužívania dieťaťa, osobitosti súvisiace s diagnostikou špecifických a nešpecifických znakov zneužívania, diagnostikujúcemu lekárovi ustanovilo oznamovať hlásenie o podozrení aj všeobecnému lekárovi pre deti a dorast, ktorý má dieťa v zdravotnej starostlivosti a vyšpecifikovalo postup na zbavenie mlčanlivosti zdravotníckeho pracovníka vo veci vyšetrovania.

7.11. Vláda Slovenskej republiky uznesením č. 427 z 10. júna 2009 vyslovila súhlas s návrhom na podpis Dohovoru Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním z 25. októbra 2007 s výhradou ratifikácie. Dohovor ratifikovalo 24 štátov, platnosť nadobudol 1. júla 2010. Slovenská republika podpísala dohovor 9. septembra 2009. Aktuálne sa nachádzajú v legislatívnom procese návrhy noviel trestných kódexov, ktoré okrem iného smerujú k dosiahnutiu súladu právneho poriadku Slovenskej republiky s uvedeným dohovorom a teda k vytvoreniu predpokladov na jeho ratifikáciu. Účinnosť oboch návrhov noviel sa plánuje na 1. júna 2013. Po nadobudnutí účinnosti spomenutých návrhov noviel Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky predloží na rokovanie vlády Slovenskej republiky materiál „*Návrh na ratifikáciu Dohovoru Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním Slovenskou republikou*“.

7.12. V nadväznosti na špecifické procesné postupy zakotvené v Dohovore o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky upravilo koncentrovanú príslušnosť vybraného súdu vo veciach únosov v zákone č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov a nie v samostatnom („vykonávacom“) zákone. S účinnosťou od 1. januára 2009 sa určila koncentrovaná príslušnosť Okresného súdu Bratislava I na konanie vo veciach vrátenia maloletého dieťaťa, ktoré bolo neoprávnene premiestnené alebo zadržané. S účinnosťou od 1. januára 2012 boli vykonané zákonom č. 388/2011 Z. z. zmeny v ustanovení § 14a zákona č. 371/2004 Z. z., ktoré upravuje príslušnosť súdov na konanie vo veciach vrátenia maloletého dieťaťa, ktoré bolo neoprávnene premiestnené alebo zadržané.

7.13. Za účelom konkretizácie a zjednotenia postupu orgánov Slovenskej republiky, ktoré sú do problematiky únosov zapojené pri vykonávaní Dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí - súdov, Centra pre medzinárodnoprávnu ochranu detí, policajných orgánov, zorganizovala v júni 2009 pracovná skupina zložená zo zástupcov Slovenského národného strediska pre ľudské práva, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, Centra pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže a Právnickej fakulty UPJŠ v Košiciach týždenný vzdelávací pobyt pre 8 účastníkov projektu v Turíne. Program zahraničnej pracovnej cesty bol zameraný na prezentáciu miestnych služieb podporujúcich rodiny a deti v regióne Piemont, osvojenia a služby podporujúce rodiny a deti, osvojenia detí podľa právneho postupu súdu pre mladistvých (Súd pre mladistvých kraja Piemont a Valle d' Aosta). V júli až v auguste 2009 prebehlo zozbieranie dotazníkov pre ARAI od sudcov a sociálnych pracovníkov, ktorí sa zúčastňovali vzdelávacích seminárov (komplexné zhodnotenie náplne vzdelávacích seminárov, ktoré sa uskutočnili v rámci projektov realizovaných z príspevkov Agentúry ARAI a postrehy a názory na starostlivosť so zameraním na ochranu práv detí v Slovenskej republiky). Výsledky boli publikované v *správe o medzinárodnej spolupráci regiónu Piemont v decembri 2009*. 19. októbra 2009 sa uskutočnil záverečný vzdelávací seminár, spojený s informáciami o systéme starostlivosti o maloletých a ochrane práv dieťaťa v Taliansku z pohľadu sudcov a sociálnych pracovníkov a novej legislatívy na Slovensku. Účastníkom vzdelávacieho programu boli odovzdané osvedčenia o absolvovaní vzdelávacieho programu. Výstupom z projektu je *Zborník príspevkov zo vzdelávacích seminárov pre pracovníkov úradov práce sociálnych vecí a rodiny a sudcov okresných súdov zodpovedných za výkon ochrany práv detí „Integrovaný systém sociálnoprávnej ochrany dieťaťa 2“* vydaný v januári 2010.

7.14. V sledovanom období boli realizované školenia pre príslušníkov Policajného zboru ako aj školenia pre pedagógov a psychologických poradcov na SOŠ Policajného zboru a na Akadémii Policajného zboru. V spolupráci s ktorou Policajný zbor realizoval odborný vzdelávací kurz zameraný na prehĺbenie a doplnenie teoretických vedomostí a praktických zručností vyšetrovateľov PZ pri vyšetrovaní vybraných druhov trestných činov. V rámci uvedeného kurzu bola venovaná osobitná časť metodike vyšetrovania trestných činov domáceho násillia a násillia páchaného na deťoch. V

súvislosti s touto problematikou bola odprezentovaná aj problematika psychologického prístupu k obetiam týchto trestných činov. Policajti v stálej štátnej službe sa téme Dohovoru venujú aj v rámci ďalšieho vzdelávania, (pomaturitné zdokonaľovacie štúdium do strednej odbornej školy Policajného zboru poskytujúce špecializované policajné vzdelanie - dôstojnícka príprava).

7.15. Problematika trestnej činnosti mládeže a trestnej činnosti páchanej na mládeži je sledovaná policajtmi zaradenými na odbore všeobecnej kriminality úradu kriminálnej polície prezídia Policajného zboru a odboroch kriminálnej polície krajských a okresných riaditeľstiev Policajného zboru, ktorí permanentne analyzujú stav a vývoj tejto trestnej činnosti, za základe ktorého:

- navrhujú opatrenia na úseku prevencie s jednotlivými službami policajného zboru a
- navrhujú a realizujú konkrétne opatrenia a postupy pri odhaľovaní, objasňovaní a vyšetrovaní tejto trestnej činnosti.

Policajti sa pravidelne zúčastňujú porád, inštruktážno – metodických zamestnaní, vzdelávacích konferencií a iných aktivít za účelom prehĺbovania znalostí a odovzdávania informácií k novým formám páchania tejto trestnej činnosti. Súčasťou realizovaných preventívnych aktivít a projektov v pôsobnosti krajských riaditeľstiev Policajného zboru boli aj projekty zamerané na vzdelávanie pracovníkov zaoberajúcich sa prácou s deťmi na základe aktuálnej situácie v danej oblasti a konkrétnych požiadaviek praxe. Jednalo sa o projekty: „Učítelia, učte sa!“, „Trestnoprávna zodpovednosť“, „Právo a povinnosť“, „Drogy a ja“, „Prevencia internetovej kriminality“, „Počítačová kriminalita a sociálne siete“.

Prevenciu kriminality a prevenciu sociálno-patologických javov zakomponovalo Metodicko-pedagogické centrum prostredníctvom svojich regionálnych a detašovaných pracovísk pre pedagogických a odborných zamestnancov škôl a školských zariadení v rámci akreditovaných vzdelávacích programov projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov.

7.16. Použitie donucovacích prostriedkov podrobne vymedzuje zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov. Policajt je povinný neodkladne hlásiť svojmu nadriadenému každý služobný zákrok, pri ktorom použil donucovacie prostriedky. Ak vzniknú pochybnosti o oprávnenosti alebo primeranosti použitia donucovacích prostriedkov, alebo ak ich použitím bola spôsobená smrť, ujma na zdraví alebo škoda na majetku, je nadriadený povinný zistiť, či boli použité v súlade so zákonom. O výsledku zistenia napíše úradný záznam. voči osobe mladšej ako 15 rokov je policajt oprávnený použiť iba hmaty, chvaty a putá. Ostatné donucovacie prostriedky je oprávnený použiť len vtedy, ak útok týchto osôb bezprostredne ohrozuje životy a zdravie iných osôb alebo policajta, alebo hrozí závažná škoda na majetku a nebezpečenstvo nemožno odvrátiť inak. V prípade zistenia neprimeraného použitia donucovacích prostriedkov môže byť konanie policajta posúdené ako disciplinárne previnenie, prípadne trestný čin. Každé použitie donucovacích prostriedkov je písomne zaznamenané a preskúmané nadriadeným policajtom. Prípady podozrenia z neprimeraného použitia donucovacích prostriedkov preveruje sekcia kontroly a inšpekčnej služby Ministerstva vnútra Slovenskej republiky.

7.17. V rámci zvyšovania úrovne kvality práce na úseku trestnej činnosti mládeže a trestnej činnosti páchanej na deťoch Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny spolupracovalo a spolupracuje s Prezidiom Policajného zboru Slovenskej republiky. V spolupráci s Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny bola vypracovaná **metodika odhaľovania a objasňovania trestnej činnosti mládeže a trestnej činnosti páchanej na mládeži**, ktorá je prílohou nariadenia prezidenta Policajného zboru č.21/2009 o postupe na úseku trestnej činnosti mládeže a trestnej činnosti páchanej na mládeži. Nariadenie nadobudlo účinnosť 1.12.2009.

7.18. Na okresných súdoch sa vedie súdny register opatrovníckych vecí a vecí starostlivosti o maloletých (register P). Spravidla (minimálne) dvaja sudcovia vybavujú na súde okrem iných i túto agendu. Už dnes teda existuje na súdoch špecializácia na „detskú“ agendu. Trestný poriadok v

ustanovení § 347 ods. 1 ukladá vyšetřovanie, skrátené vyšetřovanie a rozhodovanie v konaní proti mladistvým zverit' osobám, ktorých životné skúsenosti, ako aj skúsenosti s výchovou mládeže, zaručujú splnenie výchovného účelu trestného konania.

Príkazom Generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 6/2008 z 23. júna 2008 bola s účinnosťou od 1. júla 2008 zriadená na všetkých stupňoch prokuratúry (okres, kraj, generálna prokuratúra) **špecializácia prokurátorov na trestnú činnosť mladistvých a trestné činy spáchané na deťoch**. Špecializáciou sa rozumie hlavné zameranie činnosti prokurátora. Pri výbere prokurátorov boli zohľadnené ich odborné znalosti, životné skúsenosti a skúsenosti s výchovou mládeže. Špecializovaný prokurátor vykonáva prokurátorsky dozor nad zachovávaním zákonnosti pred začatím trestného stíhania a v prípravnom konaní a zastupuje v konaní pred súdom obžalobu alebo návrh na dohodu o vine a treste vo veciach trestných činov, ak sa ich dopustili mladiství alebo osoby, ktoré v čase činu inak trestného nedovršili 14. rok svojho veku alebo vo veciach trestných činov namierených proti rodine a mládeži ako i vo všetkých ďalších prípadoch, keď poškodenou osobou je osoba vo veku do 18 rokov. Prokurátor špecializovaný na trestnú činnosť mladistvých a trestné činy spáchané na deťoch predkladá poznatky na podanie návrhov súdu na uloženie ochrannej výchovy, ktoré vyplynuli z vyšetrovacieho alebo dozorového spisu, prokurátorovi vykonávajúcemu pôsobnosť v občianskom súdnom konaní. Zoznam špecializovaných prokurátorov vedie Generálna prokuratúra Slovenskej republiky a akékoľvek zmeny na ich postoch jej oznamuje krajský prokurátor najneskôr do jedného mesiaca odo dňa, kedy takéto zmena bola vykonaná. Prokurátor špecialista je povinný náležitým spôsobom sa vzdelávať a pravidelne sa zúčastňovať systematického odborného vzdelávania uskutočňovaného rezortom prokuratúry alebo Justičnou akadémiou v zmysle jej koncepcie vzdelávania. Stanovená úloha je pre Generálnu prokuratúru Slovenskej republiky naďalej aktuálna. Špecializácia prokurátorov na trestnú činnosť mladistvých a trestné činy spáchané na deťoch zriadená Príkazom generálneho prokurátora Slovenskej republiky 1. júla 2008 por. č. 6/2008 na všetkých stupňoch prokuratúra bola ďalej upravená Pokynom generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 1/2013 z 18. januára 2013 vzhľadom na riešenie aktuálny požiadaviek na tomto úseku.

7.19. Od 1. júla 2007 bolo prokuratúre prinavrátené oprávnenie vstupovať do začatých konaní vo veciach výchovy maloletých. Prokurátori vstupovali do súdnych konaní vo veciach výchovy maloletých buď na základe podnetov alebo na základe ich vlastných poznatkov získaných vyhľadávacou činnosťou z príslušných súdnych registrov. Najčastejšie išlo o vstupy do konaní o zverení maloletého do osobnej starostlivosti jedného z rodičov vrátane striedavej výchovy, do konaní vo veciach nariadenia a zrušenia ústavnej starostlivosti, do konaní o obmedzení styku rodičov s deťmi a úprave styku starých rodičov s deťmi. Výnimočne bol v roku 2011 v obvode Krajskej prokuratúry v Žiline evidovaný vstup prokurátora do konania o udelenie súhlasu na podanie žiadosti o vystaňovanie maloletého do cudziny. Prokurátor v občianskom súdnom konaní aktívnym využívaním vstupového oprávnenia podporuje verejný záujem, ktorý nemusí byť adekvátne reprezentovaný stranami alebo ich argumentmi. Prokurátor chráni neutralitu, jednotnosť konaní a konzistentnosť rozhodovania a tým prispieva k ochrane práv maloletých. Primárne sa zameriava na dodržanie práva dieťaťa byť v konaní vypočuté v súlade s čl. 12 Dohovoru o právach dieťaťa. Stanovená úloha je pre Generálnu prokuratúru naďalej aktuálna.

7.20. Prokurátori v pravidelných intervaloch realizujú v zmysle § 18 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre previerky v jednotlivých ústavoch na výkon ochrannej výchovy a ústavnej starostlivosti so zameraním na dodržiavanie zákonnosti pri umiestňovaní detí a dodržiavanie zákonov platných pre ochrannú výchovu a ústavnú starostlivosť s osobitným zreteľom na dodržiavanie opatrení zameraných na zamedzenie mučenia, fyzického a duševného týrania chovancov. Zvýšený dohľad prokurátora bol v roku 2010 vykonávaný v Reedukačnom centre Hlohovec, ako dôsledok trestného oznámenia jedného z chovancov o týraní zamestnancami centra. Trestná vec bola sledovaná aj generálnou prokuratúrou, ktorá súčasne nariadila realizovať previerky v predmetnom centre špecializovaným prokurátorom Krajskej prokuratúry v Trnave, resp. ním povereným prokurátorom v

dvojmesačných intervaloch. Súdy rozhodujú o umiestnení maloletého do výchovného zariadenia bez predchádzajúcej dohody so zariadením, v dôsledku čoho dochádza k opätovnému premiestňovaniu maloletých na základe návrhov sociálnych pracovníkov do zariadení s voľnými kapacitami, resp. s možnosťou výučby. Generálna prokuratúra považuje za potrebné naďalej plniť stanovenú úlohu.

7.21. V roku 2011 získavala prokuratúra poznatky o nevhodnom správaní detí, o porušovaní rodičovských povinností alebo zneužívaní práv detí najmä z trestnej agendy. Vzhľadom k tomu, že sanácia zisteného stavu nebola v trestnom konaní reálna, či prípustná, prokurátori, ak tak už neučinili príslušníci polície, signalizovali príslušným orgánom, že vo vzťahoch medzi rodičmi a deťmi existujú poruchy a bolo by vhodné rozhodnúť o uložení adekvátneho výchovného opatrenia. Najčastejším navrhovaným opatrením bolo uložiť maloletému, resp. osobe, ktorá sa oň stará, napomenutie alebo dohľad. Najviac signalizácii tradične podali prokurátori v obvode Krajskej prokuratúry v Košiciach (81). Ak prokurátori žiadali súd o uloženie výchovného opatrenia v zmysle § 37 Zákona o rodine, spravidla následne využívali svoje oprávnenie vstupu do súdneho konania o výchove maloletého. Komplexnosť prokurátorskej činnosti sa prejavuje aj v odovzdávaní poznatkov získaných pri vybavovaní podaní na netrestnom úseku pre účely trestného konania. Napr. Okresná prokuratúra Bratislava IV z civilných podaní zistila až v 4 prípadoch neplnenie vyživovacej povinnosti rodičmi, čo viedlo k vyvodu ich trestnoprávnej zodpovednosti. Pre úplnosť treba dodať, že v zmysle vypracovanej Konceptie prevencie sociálno-patologických javov u detí a mládeže môžu prokurátori podávať podnety Centru výchovnej a psychologickkej prevencie na Slovensku (zriadené zákonom č.279/2003 Z. z. o školských zariadeniach) na ambulantnú špecifickú sociálnu, psychologickú a liečebno-výchovnú starostlivosť deťom ohrozeným sociálno-patologickými javmi.

7.22. V civilnom konaní je jediným návrhovým oprávnením prokurátora iniciovanie uloženia ochrannej výchovy. Ochrannú výchovu súd ukladá (obligatórne) osobe, ktorá dovŕšila dvanásť rok svojho veku a je mladšia ako štrnásť rokov, ak spáchala čin, za ktorý Trestný zákon dovoľuje uložiť trest odňatia na doživotie, a to aj na návrh prokurátora. Súd tak môže urobiť aj vtedy (fakultatívne), keď je to potrebné na zabezpečenie riadnej výchovy osoby mladšej ako štrnásť rokov, ktorá spáchala čin, ktorý by bol inak trestným činom. Prokurátori ako oprávnení navrhovatelia iniciovať uloženie ochrannej výchovy využívajú tento inštitút v najkrajšom prípade, tzv. *ultima ratio*, nakoľko dôsledne posudzujú všetky zistené okolnosti, závažnosť činu detí, pričom prevažne využívajú miernejší spôsob zásahu do individuálnej slobody jednotlivca (spomenuté výchovné opatrenia). Viaceré krajské prokuratúry konštatovali, že v sledovanom období návrh na uloženie ochrannej výchovy vôbec neiniciovali. Zvýšený počet návrhov je evidovaný iba v pôsobnosti Krajskej prokuratúry v Košiciach, ktorá ich podávala po dôkladnej analýze všetkých zákonných podmienok pre jej uloženie. Generálna prokuratúra Slovenskej republiky považuje za vhodné sledovať využívanie návrhových oprávnení prokurátormi na uloženie ochrannej výchovy maloletým osobám.

7.23. Stanovená úloha bola realizovaná Generálnou prokuratúrou Slovenskej republiky usporiadaním **workshopu s témou „Ochrana ľudských práv v prípravnom konaní“**, ktorý sa uskutočnil v dňoch 7. – 9. októbra 2012 vo vzdelávacom a rehabilitačnom centre prokuratúry Slovenskej republiky, Stará Lesná za účasti zástupcu Ústavného súdu Slovenskej republiky, zástupcu Ústavného súdu Českej republiky, zástupkyne Slovenskej republiky pred Európskym súdom pre ľudské práva, zástupcu vládneho splnomocnenca pre zastupovanie Českej republiky pred Európskym súdom pre ľudské práva a najvyššieho štátneho zástupcu Českej republiky.

OP1. Ministerstvo obrany Slovenskej republiky ako gestor Opčného protokolu k Dohovoru o právach dieťaťa o účasti detí v ozbrojených konfliktach vypracovalo v spolupráci s Ministerstvom zahraničných vecí Slovenskej republiky, Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky, Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky, Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, Kanceláriou verejného ochrancu práv, Slovenským národným strediskom pre ľudské práva, Slovenským Červeným krížom, Slovenským výborom UNICEF a ďalšími ústrednými orgánmi štátnej

správy, ako aj dotknutými mimovládnyimi organizáciami návrh Výhodiskovej správy Slovenskej republiky k Opčnému protokolu k Dohovoru o právach dieťaťa o účasti detí v ozbrojených konfliktoch.

OP2. Výhodisková správa bola prerokovaná na zasadnutí vlády Slovenskej republiky 21. októbra 2009 a schválená uznesením vlády č. 741/2009. Následne bola 30. októbra 2009 predložená Výboru OSN pre práva dieťaťa.

OP3. Vláda Slovenskej republiky uznesením č. 593 z 2. septembra 2009 vyslovila súhlas s textom Výhodiskovej správy Slovenskej republiky k Opčnému protokolu k Dohovoru o právach dieťaťa o predaji detí, detskej prostitúcii a detskej pornografii podľa návrhu, ktorý predložil na jej rokovanie minister vnútra Slovenskej republiky.

OP4. Výhodisková správa bola prerokovaná na zasadnutí vlády Slovenskej republiky 2. septembra 2009 a schválená uznesením vlády č. 593/2009. Následne bola dňa 30. októbra 2009 predložená Výboru OSN pre práva dieťaťa.